

БЕКЕР ТАРКАТЫЛАТ

ЖАЛПЫ МУСУЛМАН ҮММӨТҮ ҮЧҮН МААНИЛУУ САБАКТАР

ШЕЙХ АБДУЛАЗИЗ ИБН БАЗ
САУД АРАБИЯСЫНЫН МУФТИИ

ТҮШҮНДҮРМӨ:
ШЕЙХ ХЕЙСАМ САРХАН
ПАЙГАМБАРДЫН МЕЧИТИНИН
ИНСТИТУТУНУН МУГАЛИМИ

КОТОРГОН:
НУРГАЗЫ ЖУСУПОВ
КАМЧЫБЕК ТЕМИРБЕК УУЛУ

اللغة القرغيزية

«ЖАЛПЫ МУСУЛМАН ҮММӨТҮ ҮЧҮН

МААНИЛУУ САБАКТАР»

китебине кыскача түшүндүрмө

Китептин автору:

Атактуу мусулман аалымдарынын бири
шейх АбдулАзиз бин АбдиЛлях бин Баз (Аллах ага ырайым кылсын)
Сауд Арабиясынын муфтийи (1993-1999)
Медина эл аралык Ислам университетинин ректору (1970-жылы)
Чоң аалымдар комитетинин башчысы
Фатва берүү боюнча туруктуу комитеттин жетекчиси (1975)
Мечиттерге байланыштуу Дүйнөлүк жогорку советинин төрагасы
Мекке шаарындагы Дүйнөлүк мусулман лигасынын мүчөсү, уюштуруу
жыйналышынын төрагасы жана ага таандык фикх академиясынын башчысы

Түшүндүрмөнү даярдаган:

Шейх Хейсам бин Мухаммад Джамиль Сархан (Аллах аны сактасын)
Пайгамбарлык мечиттин карамагындагы институтта мугалим болуп эмгектенген
<http://attasseel-alelmi.com>
интернет булагынын жетекчиси

Котормону даярдаган:
Нургазы Жусупов
Камчыбек Темирбек уулу

Аллах Таала китептин авторуна, түшүндүрмөнү
даярдаганга, бул китепти чыгарууга жана таркатууга
көмөк көрсөткөндөрдүн баарысына жана алардын ата-
энелерине кечирим тартуулаган болсун

وقفَ الله تعالى

Бул китеп вакуфтук мүлк болгондуктан сатууга болбойт,
бир гана бекер таркатылууга тийиш.

الطبعة الأولى

Биринчи басма

جميع الحقوق محفوظة

Баардык укуктар коргологон

إلا من أراد طبعه أو ترجمته لتوزيعه مجّاناً بعد مراجعة المؤلف

Эгер кимдир бирөө бул китепти бекер таркатуу максатында
басып чыгарууну, же которууну кааласа, ал автордун
текшерүүсүнөн кийин гана уруксат

الرجاء التواصل على

Автор менен байланышыш үчүн кийинки дарек аркылуу
кайрылсаныздар болот:

islamtorrent@gmail.com

КИРИШ СӨЗГӨ ТҮШҮНДҮРМӨ

Шейх Абдуль Азиз бин АбдиЛлях бин Баз (Аллах ага ырайым кылсын)
айтат:

Мээримдүү жана Мээрим Төгүүчү Аллахтын ысымы менен:

Бүтүндөй тирүүлүктүн Раббиси болгон Аллахка мактоолор болсун, бир гана такыбалардын акыбети кайтат, Өзүнүн кулу жана элчиси, биздин пайгамбарыбыз Мухаммадка ﷺ, жана анын жолдоочулары менен баардык сахабаларына Аллахтын салам салаваттары болсун. Андан соң: Бул китепче, Ислам дини тууралуу баардык мусулмандар эмнени билиш керек болсо, ошонун кыйла бир бөлүгүн түшүндүрүп берет. Мен муну: **“Жалпы мусулман үммөтү үчүн маанилүү сабактар”** деп атадым.

Жана мен Аллахтан бул билдирүүнү мусулмандарга пайдалуу кылып, жана менден кабыл кылуусун суранам, акыйкатта Ал-Берешен, Жоомарт.

Абдуль Азиз бин АбдиЛлях бин Баз

Эмне үчүн биз “Маанилүү сабактарды” үйрөнөбүз?

Анткени автор өзү айтып өткөндөй алар маанилүү, андан тышкары аалымдар аны үйрөнгүлө деп кеңеш беришет. Ал эми кимдир бирөө: *“Ооба, булар маанилүү, бирок карапайым адамдар үчүн. Мен болсо илим издегендерденмин. Менин даражам жөнөкөй мусулмандардыкынан өйдө...”* дей турган болсо, анда биз бул китепте эмне жөнүндө айтылаарын андан сурайбыз. Эгер жооп бере албаса, демек, мусулмандардын катардагысы эле ага караганда жакшыраак болуп чыгат. Илим талап кылуучу жөнөкөйлүк сыпаты менен, илимден жана илим ээлеринен өзүн жогору койбошу керек, бул көрүнүштө ал такыба аалымдардын жолун жолдойт.

【“Маанилүү сабактарга” түшүндүрмө】

“Маанилүү сабактар” эмнени камтыйт?

1. Түз жолдогу абалкылар Куранды кандай окуп-жаттаган болсо, маанисине ой жүгүртүп, ошого ылайык амал кылган болсо, Куранга болгон ошол мамилесин баяндайт
2. Ислам, Ыйман, Ихсан, Таухид жана Ширктин маанисине түшүндүрмө
3. Намаз маселелерине түшүндүрмө
4. Гусул, даарат маселелерине түшүндүрмө
5. Ислам адебин карманып, жакшы кулк-мүнөзгө ээ болуу
6. Ширктен жана күнөөлөрдөн кайтаруу
7. Сөөктү көмгөнгө даярдоо жана жаназа намазы

Аалымдар өз эмгектерин эмне үчүн “БисмиЛля” деп башташат?

1. Аллахтын китебин, Анын элчилерин жана пайгамбарларын үлгү тутуп

2. Биринчи муундун аалымдарынан үлгү алып

3. Ушул сөздөрдүн себеби менен Аллахтан бата тилеп

4. **“Кандай иш болбосун, Аллахтын ысымы менен башталса...”** деген хадисти ээрчип. (бирок бул хадис “даиф”, б.а. риваятчылары алсыз)

БИРИНЧИ САБАК

Биринчи сабак “АЛЬ ФАТИХА” сүрөөсү менен кээ бир кыска сүрөөлөр

Биринчи сабак Аль Фатиха сүрөөсүн, жана Зилзаладан баштап Ан-Нас сүрөөсүнө чейин мүмкүнчүлүккө жараша туура окуп, жаттап, маанилерин терең үйрөнүүгө багытталган

Түшүндүрмө: Куран жаттоодо, маанисине ой жүгүртүү менен күнүнө ондон аят жаттаган, абалкылардын (салафтардын) ыкмасын колдонушубуз керек. Мында бизге шейх Абдур Рахман ибн Насыр Ас Саадинин кыскача Куран тафсири (чечмелениши) жардам берет. Андан кийин Куранга ылайык иштерди жасоого Аллахтан жардам сурашыбыз керек

Илим издеген адам, Куранга түшүндүрмө катары жазылган китептердин кайсынысынан баштаганы оң?
Шейх Абдур Рахман ибн Насыр Ас-Саадинин калемине таандык:
“Бйык Курандын Чечмелениши” - деген китептен баштаганы оң.
Эмнеге?

Аалымдар
ырастап,
бул китепке
аябай көп
көңүл
бургандыгы
үчүн.

Ал кыскача
болгондук-
тан, илим
жолундагы
баштапкы-
ларга дал
кетет.

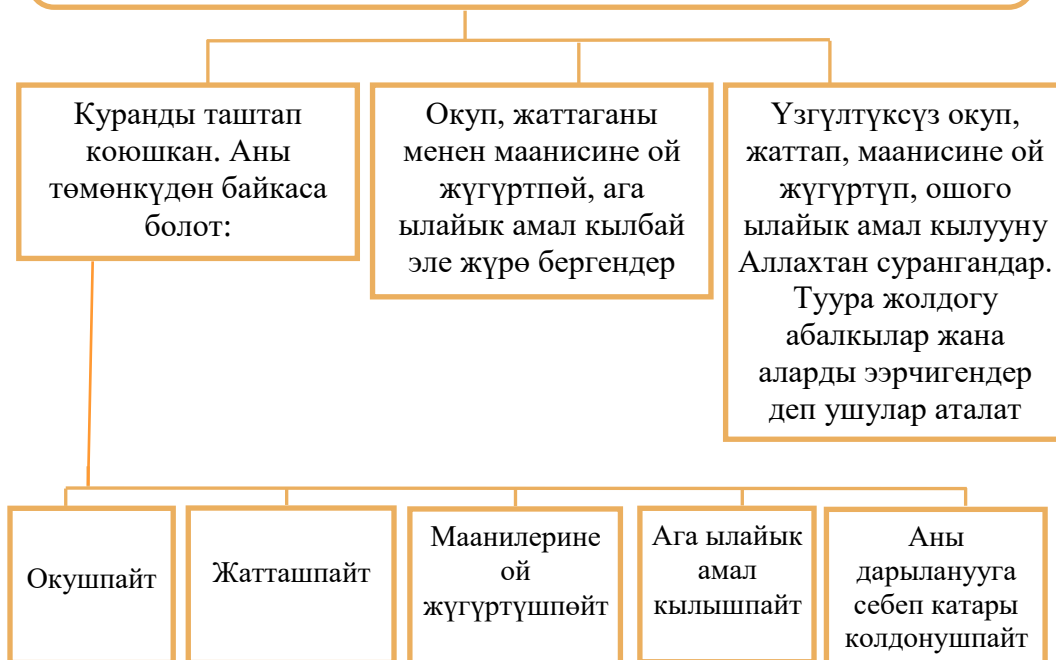
Мааниси
жөнөкөй
жана
түшүнүктүү.

Аллахтын
каалоосу
менен,
Куранга
ылайык
амал
кылганга
жардам
берет.

Калем ээси
Таухидке
өзгөчө
басым
жасаган.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Куранга мамилеси боюнча адамдар үч топко бөлүнүшкөн:
Экөө аша чапкан, бирөөсү ортолукту карманган

Аллах Таала айтты:

﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾

“Пайгамбар (Мухаммад) айтты: “О, Раббим! Менин коомум (курайш) мына бул Куранды (арттарына) таштап коюшту”. Фуркан сүрөөсү 30-аят

Аллахтын элчиси ﷺ айтат: “Анын тукумунан Куранды окугандар чыгат, бирок ал кекиртектеринен ылдый түшпөйт. Алар бутпарастарды тим коюп, мусулмандарды өлтүрүшөт. Алар жаа жебеси аңды жарып чыккан сымал, Исламдан кайтып турушат. Жана мен аларга кездешичү болсом, сөзсүз “ад” коому кыйраган сымал аларды жок кыламын”.
(Бухари 3610, Муслим 1064).

Шейх Абдур Рахман ибн Насыр Ас Саадинин

“Ыйык Курандын Чечмелениши” деген китебинен үзүндү.

Аль – Фатиха сүрөөсүнүн тафсири (Ачуучу. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

1. *Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).*
2. *Ааламдардын Раббиси - Аллахка алкыш-мактоолор болсун.*
3. *Ал – Ырайымдуу, Мээримдүү*
4. *Кыямат Күндүн падышасы.*
5. *Жалгыз Сага гана сыйынабыз жана Сенден гана жардам сурайбыз!*
6. *(О, Жараткан!) Бизди Туура Жолго баштагын!*
7. *Өзүң жакшылык берген адамдардын жолуна (баштагын).*

Каар-казанка учурагандардын жана адашкандардын жолуна эмес.

(1) Мунун мааниси: мен Аллахтын ысымы менен баштаймын дегенди түшүндүрөт. Лексикалык талдоодон улам, бул сөз айкашы Кудуреттүү Кудайдын баардык кемчиликсиз ысымдарын камтыйт экени маалым. **Аллах** деген дагы, Өзүнүн кемчиликсиз сыпаттарына ылайык, сыйынууга татыктуу болгон – Жалгыз Өзү гана, Кудай тутуп ибадат кылынчу Зат дегенди билдирген ысымдардын бири. **Мээримдүү** жана **Ырайымдуу** деген Улуу аттары болсо, ар бир жандуу жана жансыз макулукту курчап турган мээриминин көрсөткүчү. Пайгамбарлардын жолун улаган такыба пенделер, Анын мээримине толугу менен бөлөнөт. Ал эми башка макулуктар болсо, ошол берекенин кыйла бир четин гана көрүшөт. Эске алсак, Аллахка жана Анын Бийик сыпаттарына ишенүү жөнүндө, баардык дин таануучулар айтышкан. Мээримдүү жана Мээрим Төгүүчү Падыша дегени, ошол мээримди Анын макулуктарынан байкаса болот дегендик. Ырыскы, берекенин баарысы Анын сан жеткис ырайымы жана боорукерлигинен кабар берет. Башка ысымдарын дагы ушул нукта түшүнсө болот. Ал **Билүүчү**, Ага бары-жогу бүт маалым. Ал **Кудуреттүү**, күчтүү жана ар жандыктын үстүндө бийлиги бар.

(2) Чексиз мээримин, талашсыз адилети коштоп жасаган иштери үчүн, же Анын кемчиликсиз сыпаттары үчүн Аллахка айтылган даңазалоо сөздөрү. Мактоонун баары Аллахка таандык, жана Ал ошого толук татыктуу. Ал ааламдарга жалгыз падыша. Аллахтан башкасынын баардыгы ааламга кирет. Ааламды жоктон бар кылып, ичиндеги тирүүлүктү керектүү азыгы менен камсыздаган. Аларды тунук бейпилдикке бөлөп, Ал берген ырыскылар жок болсо, өмүр сүрүү мүмкүн эмес. Макулуктарды курчаган ошол ырыскынын баардыгы, Рабби Аллахтын тартуулаган белектеринен. Анын Раббилиги эки түрдө болот: жалпы жана өзгөчө. Жалпы дегени - Ал жандыктарды жаратып, аларды азыктандырып, дүнүйөгө жетүү жолун көрсөтүп бергени. Ушундан улам алар бул дүйнөгө байыр алышат.

Өзгөчө түрү болсо - Аллах ошол дүйнөдөгү Өзүнүн жакшы көргөн пенделерин такыбалыкта тарбиялап, ыйманын толуктап жана бекемдеп турушуна жардам бергени. Аларды, түз жолдон адашып, Өзүнөн алыстап кетүүсүнөн сактап турат. Бул падышалыктын маңызы, Аллах Өз пендесине жакшылык жолун жеңил кылып, жамандыктын кай түрү болбосун, сактап келээринде. Балким ушул себептүү, пайгамбарлар дубаларында Аллахка - Раббим деп көп кайрылышчу. Бирок, ал инсандардын көздөгөнү - Аллахтын өзгөчө падышалыгы гана болгон сыңаары. Бул аятта Аллах Таала Өзүн ааламдардын Раббиси деп, Жалгыз Өзү гана жаратып, ырыскыландырып жана башкарып тураарына басым жасап өттү. Ал бай жана макулуктарга муктаж эмес. Тескерисинче, баардык макулуктар Аллахка муктаж жана бүт жагынан Ага көз каранды.

(4) Бийликте башкаруучу болуп, ошондон улам Ал буюруп же тыюу салып, сыйлыгын берип же жазага тартып, кол астындагыларын Өзү каалагандай башкарса, ошондо ал Падыша болмокчу. Чыныгы бийлик кимге таандык экени, Сурак Күнү даана билинет. Адамзат өзүнүн жаман-жакшы амалдарына жазасын ала турган Күнгө – баяндооч десе болот. Ал күнү жаратылган макулуктун баардыгы, Аллахтын талашсыз бийлигине, айыпсыз адилет, даанышмандыгына күбө болушат. Болгон мүлкүнөн ажырап, бийлер жана кызматтагылар, кулдар жана азат кишилер, баардыгы Падышанын астында тең болушат. Алар Анын өкүмүнүн алкагында, жазасынан кооптонуп, сыйлыгына зар болушат. Ушул себептүү, ар заманда козголбос бийлиги орноп турса да, Аллах өзүн - Сурак күндүн падышасы деп атады.

(5) Араб тилинин грамматикасына ылайык, ат атооч этиштин алдында турса, анда кыймыл-аракет, эскерилген тарапка гана байланат. Андыктан бул аяттын мааниси мындай: биз Сага гана сыйынабыз, башкасына сыйынбайбыз, жана Сенден гана жалбарып жардам тилейбиз, башкасынан суранбайбыз. Бул жерде сыйынуу, жалбарып сурануудан мурун айтылган. Бул да - жекени жалпыга байлоо айкаштарынан, анткени кеп салаарда жалпы нерсени, жеке нерседен мурун эскерүү, адаттагы эрежелерден. Ошондой эле мындай сөз ээрчими, Аллахтын акысы пенделеринин акысынан өйдө экендигин көрсөтөт. Аллах сүйүп ырастаган сөздөр жана иш-аракеттер, жүрөктөн купуя чыгабы, же дене мүчөлөрү менен аткарылабы, баардыгы биригип – Ибадат деген түшүнүк. Жалбарып жардам тилөө дегендин мааниси – болоорунан күмөн санабастан, жамандыктан сактап, жакшылык тартуула деп Кудуреттүү Аллахка кайрылуу. Зулумдуктан кутулуп, түгөнүс бакытка жетүүнүн жолу бир гана дуба менен ибадатта. Андан башка куткарылуу жолу жок. Ошондуктан, билип алчу нерсе, ибадат Кудайдын ыраазычылыгы үчүн жасалып, Анын элчисинин осуяттарына ылайык аткарылганда гана өз маңызын табат

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Бул эки шартты аткарбай туруп, ибадат деп ойлонуп да болбойт. Жалынып жалбаруу деле сыйынуунун бир түрү болгону менен, Аллах муну өзүнчө эскерди. Анткени кандай амал болбосун, аны аткарууда пенде өз Жаратуучусунун жардамына муктаж. Анын жардамы болбосо, инсан буюрулган нерсени так аткарып, күнөөлөрдөн оолак болушу мүмкүн эмес.

(6) Мунун мааниси: бизге туура жолду көрсөт, ошону көздөй багыттап, ал жолдо жүрүүгө жардам бер. Аллахты көздөй алып барган ачык жолдун аягы Бейиштен бүтөт. Акыйкатты таанып, иштеринде колдоно билгендер гана ушул жол менен басып өтөт. Бул аят, бизди түз жолго салып, аны бойлоп өткөр, дегенди да түшүндүрөт. Биринчиден бул, башка диний ишенимдерден кайтып, Исламга келүү деген маани, экинчиден шарият эрежелерин үйрөнүп, турмушта колдоно билүү дегени. Бул өтө пайдалуу, мааниси терең жана ар тараптуу дубалардын бири. Ар бир инсан Кудайдын колдоосуна муктаж болгондуктан, намаздын ар бир рекетинде ушул сөздөр менен кайрылууну аларга Аллах милдет кылып койгон.

(7) Туура жол-бул пайгамбарлардын, ыкыластуу момундардын, шейиттердин жана Аллахтын берекесине татыган жакшы адамдардын жолу. Акыйкатты көргөн соң, жүз буруп, Аллахтын каарына калгандардын жолу эмес. Жөөттөр менен аларга окшогондор дал ушундай жагдайга туш болушкан. Жана ошондой эле, наадандык менен адашуунун айынан, акыйкаттан баш тарткан христиандардын, же аларга окшогондордун жолу эмес. Бул сүрөө кыскалыгынан да, нускалыгы менен айырмаланып, Курандагы бир да сүрөөдө келбеген нерселерди камтыйт. Мында Таухидтин үч түрү баяндалат. Аллахтын Рабби экендигине **ишеним “Ааламдардын Раббиси”** деген сөздөргө катылган. Ал эми ибадатка жалгыз Аллах гана татыктуу деген ишеним **“Аллах”** деген атында, жана **“Жалгыз Сага гана сыйынабыз жана Сенден гана жардам сурайбыз”** деген жерде айтылат. Аллах эң керемет ысымдарга жана кемчиликсиз сыпаттарга ээ экендигине ишеним, буга чейин айтып өткөндөй, **“Аллахка алкыш- мактоо болсун”** деген аятта айтылат. Таухидтин бул бөлүгү, маңызында Аллах Тааланын ысымдарын, жана Аллах Өзүн кандай сыпаттаса, же Анын пайгамбары Мухаммад, Ал жөнүндө эмнелерди айткан болсо, ошонун баарына ишеним туюлуу маселесин баяндайт. Ирээтинде, Кудайдын сыпаттарын өз маанисинен бурмалап, макулуктардын сыпаттарына окшотуп болбойт. Жана бул сүрөөнүн **“Бизди Туура Жолго баштагын!”** деген жеринде Мухаммадтын пайгамбарлык миссиясы чындык экенине далил бар. Анткени жол көрсөтүүчү жиберилмейин, андайга жетиш мүмкүн эмес. **“Кыямат Күндүн падышасы”** деген сөздөр, адамдар сөзсүз кылган иштери үчүн жооп берээрин баяндайт.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Бул жазалоо адилеттүү болот, анткени “*Диин*” деген сөздүн мааниси, жөн гана эмес, “адилеттүү жазалоо” дегенди билдирет. Бул сүрөө жабарий жана кадарий сыяктуу агымдардын адашууларын анык четке кагат. Себеби, сүрөөдө баардык болумуш Аллахтын гана буйругу менен болоору, бирок ошону менен эле бирге пенде тандоо эркиндигине ээ экендиги ырасталат. “(О, Жараткан!) Бизди Туура Жолго баштагын!” деген сөздөр, мусулмандардын акыйкатты көздөй умтулуусуна дем берип, адашкан топтордун көз карашын четке кагат. Андай агымдар туура түшүнүктөн жүз буруп келишет. Буга кошумча катары, Аллахка толук ыкылас менен сыйынып, Аллахтан гана жардам тилегенге чакырат. “Жалгыз Сага гана сыйынабыз жана Сенден гана жардам сурайбыз!” деген аяттын мааниси мына ушундай. Алкыш-мактоолор болсо, Ааламдардын Раббиси Аллахка таандык!

Аят аль-Курсинин тафсири (Арш, падышанын тактысы)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

Аллах... Эч бир сыйынууга татыктуу кудай жок, Өзү гана бар. (Ал)-түбөлүк Тирүү, (ар нерсени башкарып) Туруучу. Аны үргүлөө да, уйку да кармабайт. Асмандардагы жана жердегинин баары Аныкы! Анын алдында, Анын уруксаты болмоюнча эч ким (эч кимге) шапаат-колдоочулук кыла албайт. Ал алардын (баардык макулдуктардын) келечегиндеги жана өтмүшүндөгү нерселерди билет.. Ал эми, алар (калк-калайыктар) болсо, Анын илиминен Ал Өзү каалагандан башка эч нерсени билишпейт. Анын Курсийси асмандар жана Жерден кенен. Ал экөөнү (асмандар менен жерди) сактап туруу Аны такыр чарчатпайт. Жана Ал-эң Жогорку жана эң Улук! Бакара сүрөөсү 255-аят

(255) Аллахтын элчиси айткандай бул - Курандагы эң улуу аят, себеби маанисине Таухид күбөлүгүн, жана Аллахтын чексиз сыпаттарын камтыйт. Аллах гана кудайлык сыпаттарына ээлик кылып, Өзү гана ибадатка татыктуу болгон соң, башка нерселерди кудай тутуу адилетсиздик болуп саналат жана кыпындай да пайда алып келбейт. *Тирүү* – бул Аллахтын керемет аттарынын бири. Аллах Таала – угуу, көрүү, кудурет, эрк ж.б.у.с. Өзүнүн Затына тиешелүү кемчиликсиз сыпаттарды бириктирет экенин айтат.

(*Ар нерсени башкарып*) *Туруучу* – деген дагы Аллахтын улуу ысымдарынан. Маанисинде Ал кемчиликсиз иштерди жасайт экендигинен кабар берет. Ал Беймуктаж Падыша, жана макулдуктарда муктаждыгы жок, тескерисинен аларды жаратып, тирүүлүгүн колдоп, аларды керектүүсү менен камсыз кылат. Аллахтын уктамак тургай, үргүлөп да кетпегендиги, Анын айыбы жок тирүүлүгү менен беймуктаждыгынан кабар берет.

Алдан тайып, алсырап, чарчагандык - бул макулуктардын сыпаттары. Андай сыпат кудуреттин Ээси Аллахка жат көрүнүш. Жер-асмандын үстүнөн башкаруу бийлиги Аллахка таандык экенин айтат. Баардык макулуктар Аллахтын пенделеринен, жана бири да бул көз карандылыктан кутула алышпайт. Аллах Таала “Марыям” сүрөөсүнүн 93-аятында айткандай: **“Асмандарда жана жердегинин баары Рахманга кул-пенде болуп, келишти”**. Аллах Өз пенделерине Ээлик кылып, бийлик менен кудурет, ошондой эле Падыша менен Башкаруучуга ылайык сыпаттар, бүт Ага таандык. Эч ким Ал уруксат бермейин, Анын астында шапаат кыла албагандыгы, Анын бийлиги кемчиликсиз экендигинен кабар берет. Кадырлуу макулуктардын жана шапаатчылардын баарысы Ага пенде болгондуктан, Ал уруксат кылмайын эч бири башкасына колдоочулук көрсөтө албайт. Аллах Таала айтат: **“Баардык шапаат Аллахка таандык. Асмандар менен жердин падышалыгы да Аныкы. Кийин баардыгынар Өзүнө кайтарыласынар”**. Зумар сүрөөсү 44-аят

Аллах кимден ыраазы болсо, бир гана ошолор үчүн өтүнүч менен кайрылганга уруксат берет. Ал эми ыраазычылыгына бир гана Жалгыз Кудайга сыйынып, Анын пайгамбарларынын жолун улагандар татыйт экени белгилүү. Эгер инсанда мындай сыпаттар жок болсо, шапааттан да үлүшү жок. Андан кийин Аллах Өзүнүн чеги жок, баарын камтыган илими жөнүндө баяндады. Ушул себептүү, кандай узак убакыт болбосун, макулуктардын келечеги жана өтмүшү Ага белгилүү. Аллахтан эч нерсени жашырууга мүмкүн эмес, жадагалса көздүн көмүскөдө көргөнү менен жүрөктүн купуя катканы да белгилүү. Ал эми макулуктар Кудай Тааланын илим чоргосунан, Ал Өзү уруксат берген өлчөмдү гана ала алышат. Мисалы Ал бизге диний шариятты үйрөттү, жана ааламдагы мыйзамдашылган сырларды ачты, бирок ушунун баарысы Улуу Жаратуучунун илим деңизинде көрүнбөй калчу, кыпындай күкүмгө тете. Ошондуктан Аллахты эң жакшы тааныган периштелер менен пайгамбарлар мындай дешчү: **“(О, Рабби! Сен баардык кемчиликтен) Аруу Тазасың! Бизде илим жок. Болгону, Өзүң үйрөткөн нерселерди гана билебиз. А, Сен болсо, Билүүчү, Даанышмансың”**. Бакара сүрөөсү 32-аят.

Андан соң, жер-асманды каптачу Анын Аршы (Курсий) далил болгон, Өзүнүн кудурети менен улуктугу тууралуу айтты. Ааламдагы тартип менен тирүүлүктү кубаттаган мыйзамдар аркылуу, жер-асманды жана анын тургундарын Аллах сактап турат.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Анын кудурети кемчиликсиз, бийлиги чексиз, жоболору даанышмандыкка толгондугу үчүн, бул иште Ал такыр убара тартып, оордугун сезбейт. *Эң Жогорку* деген дагы - анын ыйык аттарынын бири. Өз Затында Ал баардык макулуктан өйдө турат жана Анын сыпаттары улуу, бийлигине ар жандык багыныңкы, бүт пенделер Анын кол астында. *Эң Улук* – деген дагы кереметтүү ысымдарынан. Ал Өзүнө улуулук, ардак, даңк, даңаза сыпаттарын бириктирет. Ушул себептүү Ага карата, жүрөктөрдө сүйүү күч алып, жан дүйнөдө ардактоо орун ээлейт. Чыныгы билимдүүлөр, макулуктардын улуктугу, алар кандай кадыр-барктуу болбосун, Аллахтын улуктугуна салыштырмалуу жокко эсе экендигин жакшы билишет. Бул аят чын эле таң калаарлык маанилерди камтып, Куран аяттарынын эң улуусу деп аталганга толук татыктуу. Эгер адам баласы маанисине ой жүгүртүп, маңызын билип окуса, анда анын жүрөгүнө ишеним толуп, ыйманы курчуп, ушул себептүү шайтандын балээсинен сактанат.

Аз-Залзала сүрөөсүнүн тафсири (Зилзала. Мединада түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Жер катуу титирегенде*
- 2. Жана өзүнүн “жүктөрүн” чыгарып таптаганда*
- 3. Инсан (коркуп жана таң калып) “буга эмне болду?!” дейт.*
- 4. Ошол Күндө жер өз кабарларын сүйлөйт.*
- 5. Анткени, ага Раббин (“сүйлө” деп) вахий кылган.*
- 6. Ал Күнү адамдар амалдары көргөзүлүшү үчүн топ-топ болуп келишет.*
- 7. Жана ким кыпын салмагындай жакшылык кылган болсо - аны көрөт.*
- 8. Жана ким кыпын салмагындай жамандык жасаган болсо – ошону көрөт.*

(1-3) Аллах Таала Кыямат күнү боло турган окуялар жөнүндө кабарлады. Ал күнү жер, өз бетиндегиси бүт кыйрамайынча титирейт. Тоолор упуранды болуп, дөбөлөр түзгө айланат. Жер бети өйдөк-сөйдөгү жок, жайкалган жазык болуп, маркумдардын денелери менен катылган кенчтин баарын сыртка чыгарып салганда, бул зор кыйроону көрүп адамдар: “*Жерге эмне болду?*” деп айтышат.

(4-6) Ааламдагы жашап өткөндөрдүн, жаман-жакшы кылык-жоруктарына жер күбө. Ал адамзаттын кылган ишин айтып берчү күбөлөрдүн бири катары келет. Аллах Таала жер бетинде эмне болуп өткөнүн айтып бер деп, анын өзүнө буйрук бергенде, ал Анын сөзүн эки кыла албайт. Ал күнү адамдар жамааттарга бөлүнүп, чогулуш майданга өзүнчө-өзүнчө топ болуп келишет. Алар кандай гана сооптуу иштерди жана күнөөлөрдү жасап өткөн болсо, Аллах баардыгын көргөзүп туруп, толугу менен жазасын берет.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

(7-8) Бул сооп иштери менен күнөөлөргө тиешелүү. Адамга кыпын салмагындай жасаган иши көрүнүп аткан соң, андан чоң иштерин да көрөөрү талашсыз. Аллах Таала айтат: *“(Кыямат) күндө ар бир жан өзү жасаган (баардык) жаакшы-жаман иштерин алып келинген абалда табат. (Ошондо, жамандык жасаган жан) өзү менен кылмышынын арасы өтө алыс болушун самайт.”* Аалы Иман сүрөөсү 30-аят. Жана да: *“Анан китеп (амал дептерлери) таратылат. Сен анан, кылмышкерлерди, андагы (жазылган) иштеринен кооптонуп: “Эх, өлдүк! Бул эмне деген китеп?! Чоң-майда күнөөлөрүбүздүн бирин да калтырбай тизмектеп коюптур!” дешет жана жасаган жоруктарын (ошол китептин ичинде) даяр абалда табышат. Сенин Раббин эч кимге зулумдук кылбайт”.* Кахф сүрөөсү 49-аят. Айтылгандын баарысы адам баласына, кенедей болсо да жакшы иш жасап, кыпындай күнөө болсо да, андан оолак жүрүүгө түрткү берет.

Аль-Адият сүрөөсүнүн тафсири (Тулпарлар. Сүрөө Мединада түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Алкынып чуркаган тулпарларга ант!*
- 2. (Туягынан) от чачырата чуркаган аттарга ант!*
- 3. Таң азанда (душманга) чабуул койгон аттарга ант!*
- 4. Ошондо алар топуракты (чабуулу менен) ызгытты.*
- 5. Андан соң (душман) топторунун ортосун жарып кирди.*
- 6. Инсан деген аныгында, Раббисине наашүкүр (шугур кылбоочу)!*
- 7. Буга анын өзү деле күбөдүр!*
- 8. Ал байлыкты катуу сүйөт!*
- 9. Билбейби ал мүрзөдөгү өлүктөр чыгарылганда...*
- 10. Көкүрөктөгү сырлар ашкере кылынганда...*
- 11. Ошол күнү Раббиси кабардар го, алардан?!*

(1-2) Аллах Тааланын күлүк аттар менен ант ичкенинин себеби, алар Аллахтын кереметтүү жаратылышынын бир бөлүгү, жана адамдарга чоң пайда алып келишет. Бул жерде Аллах алардын, башка айбанаттардан айырмаланткан, өзгөчө сыпаттарын белгилеп өттү. Алар алкынып бат чуркагандыктан, алардын көкүрөктөрүнөн таң калыштуу добуш угулат. Туяктарынын аябагандай катуулугунан, соккулары өтө күчтүү болгондуктан, аяктарынан от чачырата чуркашат.

(3-5) Бул сөздөрдүн мааниси, адаттагыдай эле чабуул таң эрте башталат дегендик. Адам баласы жакшылык жасап, Аллахтын өкүмдөрүн аткаруудан баш тарткандыгын белгилеп, Аллах жогорудагы анттарды берди.

(6) Адам баласы табиятында напсисинин тизгининде эмеспи, ал напсиси аны өз милдеттерин ыгы менен аткаруудан кармап турат. Инсан жалкоо болуп, өзүнүн акча-каражат же күч-кубат талап кылган милдеттерин аткарууга моюну жар бербейт. Мындан бир гана, Аллах Туура жолго баштап койгондор кутулушат. Андай адамдар милдеттерин так аткарып, чыныгы сый-урматка татышат.

(7) Адам баласы өзүнүн ач көздүгү менен жакшылык билбейт экендигине өзү күбө. Ал муну талашып тартышууга же четке кагууга аракеттенбейт, анткени ал сыпаттары ачык айкын эле көрүнүп турат. Бул аяттагы үчүнчү жактын ат атоочу Аллах жөнүндө айтылган деген пикир бар. Андай чечмелегенде, адам Жаратуучусуна напшүкүр, жана анысына Аллах күбө деген маани келип чыгат. Бул сөздөрдө, инсандын ар бир жоругуна Күбө болгон Аллахка, шүгүр кылуудан баш тарткандар үчүн чоң коркутуу камтылат.

(8) Аллах буюрган иштерди аткаруудан баш тартуу, так ушу байлыкты сүйгөндөн улам келип чыгат. Жаратуучунун ыраазычылыгына жеткенди көздөбөй, напсисинин шакабатын канааттандырганды ыраа көрөт. Мунун себеби, ал Акырет жашоосуна кайдыгерлик кылып, элесинде бул дүйнө менен чектелип калгандыгы.

(9-11) Бул аятта Аллах адамдарды, Сурак Күндөн коркууга чакырды. Бул коркунучтуу Күндө, Аллах өлгөндөрдүн баарын тирилтип, адамзатты адилеттүү сотко чогултат. Адамдардын жүрөктөрүндөгү баардык жамандык менен жакшылык анык болот. Сырлар айкындалып, кылгандары жүздөрүнөн байкалат. Ошол иштердин ар бири Аллахка белгилүү болот, жана баарына Аллахтын астында жооп берет. Аллах Таалага макулуктардын иш-аракеттери ар дайым белгилүү болгону менен, Ал Сурак Күнү баарынан кабардар экендигине басым жасады, анткени адилеттүү жазалоо, Анын баарын камтыган илиминин негизинде болот.

Аль-Кариа сүрөөсүнүн тафсири (Улуу апаат. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)
Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

1. Кория!

2. Кория эмне өзү?!

3. (О, Аллахтын элчиси!) Сен Кория эмне экенин билбейсиң!

4. Ал күндө адамдар тозуп кеткен чар көпөлөктөр сыяктуу болуп (дүрбөлөңгө түшүп) калат.

5. Тоолор тытылган жүн сыяктуу болот.

6. Эми, (ал күндө) кимдин (сооп) таразасы оор келсе,

7. Көңүлүндөгүдөй жашоодо (Бейиште) болот.

8. Ал эми, кимдин (сооп) таразасы жеңил келсе,

9. Анын энеси – “Хаавия!”

10. (О, Аллахтын элчиси) сен “Хаавия” эмне экенин билбейсиң.

11. Ал-катуу кызытылган тозок!

(1) Бул - Кыямат Күндүн дагы бир аталышы. Ал күнү боло турган, адамдардын үрөйүн учурчу, улуу апааттарга байланыштуу. Жаратуучу ал күндүн маанилүүлүгүн баса белгиледи.

(2-5) Аябай корккондуктан адамдар тозуган чар көпөлөктөргө, же жер жайнаган чегирткелерге окшоп калышат. Чар көпөлөктөр түнкүсүн учуп чыгып, жабалактап жалпы-жондун арасында, ары-бери талпынып, акылсыздыгынын айынан, жарык көрсө эле аны айланчыктай беришет. Кыямат күнү, акылдуу адамдар ушу акылсыз жандыктардын абалына түшөт. Тоо катмарлары тытылган жүнгө окшоп, жеңил желпи жел учуруп кетчүдөй, ылбырап жумшак болуп калат. Ошондуктан Аллах “Намл” сүрөөсүнүн 88-аятында мындай дейт: **“Жана сен (Кыямат Күнү) тоолор (ордунда) катып турат деп ойлойсуң (Жок, андай болбойт). Алар (ал күнү) булуттар учкан сымал учуп жүрөт”**. Андан кийин тоолор сапырылган күлгө айланып из калтырбай жок болушат. Ошондо таразаларды орнотушат да, адамдар – “бактылуулар” жана “бактысыздар” деп бөлүнүшөт.

(6-9) Эгерде жакшы амалдары жаман амалдарына үстөмдүк кылса, анда инсан Бейиш бакчаларында бапестелет. А бирок күнөөлөрдүн салмагынан соопчулугу таразада оордук кылып, оңунан оодурбаса, анда башпаанеги Тозоктун туңгуюгу. **Хаавия** бул – Тозок Отунун дагы бир аталышы. “Башпаанек” деген сөздүн маанисин чагылдырыш үчүн бул аятта арабча “умм” (“эне”) деген сөз колдонулган. Мунун мааниси, адамзаттын тиричилигинде, эне камкордугу жашоонун ажыраткыс бир бөлүгү болгондой, Тозоктун азабы да күнөөкөрлөрдүн жашоосунда, кутулгус бир бөлүккө айланат. Ушунун айынан азапталуучулардын сөзү бар: **“О, Раббим! Бизден тозок азабын арылта көр! Анын азабы түгөнгүс!”** Фуркан сүрөөсү 65-аят. Бул сөздүн дагы бир мааниси, “мээнин сырткы катмары” дегенди түшүндүрөт. Ошондуктан кээ бир Куран чечмелегендер, күнөөкөрлөр Тозоктун Туңгуюгуна башы менен ылдый карай ыргытылат деп айтышкан.

(10) Аллах Таала Тозок Отунун алптыгына басым жасап, мындан кийинки аятта аны баяндап берди.

(11) Анын ысыктыгы, бул дүйнөдөгү оттун ысыгынан жетимиш эсе күчтүү. Аллах баарыбызды мындай азаптан сактасын!

Ат-Такасур сүрөөсүнүн тафсири (Көбөйтүү. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

1. Көбөйтүү (жана аны менен сыймыктануу) **силерди** (ибадаттан) алаксытып койду!

2. Тээ мүрзөгө келгениңерге чейин!

3. Жок! (Өмүр деген дүйнөгө кул болуу үчүн берилген эмес!) **Силер** (муну) жакында билип аласыңар!

4. Дагы бир ирет жок! Силер жакында (Кыяматтагы сурак учурунда) **билип аласыңар!**

5. Жок-жок, эгер силер (чындыкты ушул дүйнөдө) **анык билгениңерде** (дүйнөгө кул болбойт элеңер)

6. (Эми) тозокту көрүшүңөр анык!

7. Анан аны албетте өз көзүңөр менен көрөсүңөр!

8. Андан соң, ошол күнү (Аллах тарабынан аманатка берилген) **нээматтар** (өмүр, мал-дүйнө, бала-бакча) **жөнүндө албетте сураласыңар!**

(1-2) Жалгыз Аллахка сыйынбай, Ага шериктерди кошуп, аларды Аллахты сүйгөндөй сүйүшкөндөрү үчүн, Жараткан Өз пенделерине нааразычылык билдирди. Дүнүйөгө азгырык, адамдарды Жаратуучуга ыкыластуу сыйынгандан алаксытат. Аллах адамдар даана эмнени көбөйтөөрүн айтпагандыктан, бул аятта: акча, бала-чака, таасирдүүлүк, аскер-жоо, кызматчылар, даража жана башка деги эле чыныгы жакшы амалдардан тышкары, байлыктын артынан куугандар менен көйрөндөрдүн сыймыгы бүт камтылат. Бирок бул дүйнөнүн жыргалы көп узабайт. Инсан өлүп кабырга келет. Ал жерден кайдыгерлик кабыгы жок, өткөнүнө өкүнүп, өмүрүн артка бура албай, алсыз абалда калат. Бул аят, эки дүйнө аралыкта барзах (кабырдагы тирүүлүк) жашоосу бар экенин далилдейт. Ал акырет жашоосунун алкагы болгондуктан, кабырга келгени менен ал жерде түбөлүк калбайт экендигин Аллах кабарлады. Кайра тирилгенден кийин адамдар жазасын алып, түбөлүк дүйнөдөн байыр алышат да, ал жерден эч жакка кетишпейт.

(3-5) Акырет жашоосунда эмне күтүп тургандыгын билгениңерде, дилиңер ойгонуп, дүнүйө топтогонго кызыкпай, жакшы иштерди жасаганга шашылмаксыңар. Терең илимдин жоктугу силерди азаптарга алып келет, жана ошону өз көзүңөр менен көрөсүңөр.

(6) Кайра тирилүүгө күбө болосуңар, жана атеист, каапырларга даярдалган Тозок Тунгуюгун көрөсүңөр.

(7) Аллах Таала айткан: **“Күнөөкөр адамдар Тозокту көргөндө, өздөрүнүн ага ташталаарын билишет. Жана өздөрүн андан буруп (кутултуп) кетүүчүнү таппай калышат”** Кахф сүрөөсү 53-аят.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

(8) Кийин бул жашоодогу силерге тартууланган берекелер жөнүндө сураласыңар. Эгер алар үчүн шүгүр кылып, Аллахтын астында милдетиңерди аткарган болсоңор, анда Ал силерге, өлгөндө эмнеден ажырасаңар, андан да кереметтүү нерсе тартуулайт. Антпестен, дүнүйөнүн жылтырагына азгырылып, Жараткандын берген ырыскысын көтөрө албай, тескерисинен Ага каршы күнөөлөргө колдонгон болсоңор, анда силерди жазага тартат. Аллах айтат: **“Каапыр адамдар тозокко бет маңдай алып келингенде (аларга айтылат): “Силер (баардык) жыргалыңарды дүйнө жашооңордо кетирип алдыңар жана ал (жыргалдар) менен (ошол жакта) пайдаланып бүттүңөр! Эми бүгүн, жер бетинде акыйкатсыздык менен текеберленип жүргөнүңөргө жарааша жана бузуку болгонуңарга жарааша кордук азабы менен жазаланасыңар!”** Ахкаф сүрөөсү 46-аят.

Аср сүрөөсүнүн тафсири (Күүгүм убакыт. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн.)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

1. Асырга ант!

2. Албетте (ар бир) инсан зыянда!

3. Ал эми ыйман келтирген, салих (сооп) амалдарды жасаган жана бир-бирине акыйкаттык менен сабырдуулукту осуят (насаат) кылгандар гана (зыянда эмес).

“Аср” деген арабча сөз – “күндүзү” же “түнү” деп айтыш үчүн деле колдонула берет.

Ошондуктан, бул жерде Аллах жалпы убакыт менен ант ичкендиги айтылууда. Убакыт бул – кайсы бир аралыкта адамдар ар кандай амалдарды жасай ала турган өлчөм. Ошол себептүү Аллах, адамдар жоготууга учурап, ийгилик жана кирешеден куру калып жаткандарын кабарлады. Бул чыгымдардын чоңдугу ар кандай даражада. Кээ бирөө кириптер болуп, жакшылыктан эки дүйнөдө тең куру калат. Башкалары жарым-жартылай жоготууга учурайт. Ошондуктан Аллах, элдин баары зыян тартат, бир гана төрт сыпат менен айырмаланган кадыресе адамдардан башкасы деп кабарлады. Биринчиден, алар Аллахтан келгендин баарына ыйман келтиришкен. А бирок илими жок ыйман келтирүү мүмкүн эмес. Илим - бул ишенимдин бир бөлүгү, ал жок ыйман толук боло албайт. Экинчиден, алар жакшы иштерди жасашат. Парз же нафил болобу, жүрөктөн же дене кыймылынан болобу, Аллахтын астындагы милдет же адамдардын астындагы милдеттерден болсун, бул жерде баардык амалдарга тиешелүү айтылат. Үчүнчүдөн алар адамдарды ыйманга, сооптуу иштерди жасоого даават кылышат. Төртүнчүдөн алар Аллахтын өкүмдөрүн сабырдуулук менен аткарып, күнөөлөрдөн оолак болуп, тагдырдын ачуусуна бекем туруштук берүүнү насаат кылышат. Башындагы эки көрсөтмө менен адам өзүн тарбиялайт. Аягындагы экөөнү ишке ашырса, башкаларды тарбиялайт. Ушул төрт сыпатын өрчүтүү менен, Кудайдын кулу зыян тартпай, чоң ийгиликке жетет.

Хумаза сүрөөсүнүн тафсири. (Шылдыңчы. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн.)

Брайымдуу, Мээримдуу Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Адамдарды кылыгы жана тили менен шылдыңдаган баардык шылдыңчыларга азап-тозок болсун!*
- 2. Ал мал-мүлктү (адал-арамына карабай) чогултту жана эсептеди.*
- 3. Дүйнө – мүлкү аны түбөлүк жашатат деп ойлойт.*
- 4. Жок! Алар (Кыяматта) сөзсүз “Хутамага” ташталат!*
- 5. (О, Аллахтын элчиси) Сен “Хутама” эмне экенин билбейсиң.*
- 6. (Ал) Аллахтын алоолонгон тозогу,*
- 7. (Денеден тешип өтүп) жүрөктөргө чейин жете турган!*
- 8. Чынында, (тозок) алардын үстүнөн жаап коюлган.*
- 9. (Эшиктери) узун чынжырлар менен (бекемделген)*

(1-3) Сөзү жана иши менен адамдарга акарат келтиргендердин мандайына жазылган чоң балээ жана азаптан, Жараткан Өз пенделерине алдын ала эскертүү берди. “Хумаза” (шылдыңчы) деген сөз араб тилинде – кандайдыр бир иштер менен адамдарга зыян келтирип же мазактап сөөмөйү менен көрсөткөндүн баарына тиешелүү. “Лумаза” (акаратчы) болсо – башкаларга жалаа жаап, жийиркеничтүү сүйлөгөндөргө тиешелүү. Көбүнчө ушундай адамдар байлыкка жулунуп, ырахаттанып кайра-кайра санай бергенди жакшы көрөөрүн Аллах белгилеп өттү. Бул жалганда андайлардын жалгыз санаасы эле ошо. Алар түзүк максат коюп, кайрымдуулук кылганды көздөмөк турсун, колунда жокторго, ал тургай туугандарына да жардам берели дешпейт. Болгон аракети жана көздөгөнү байлык көбөйтүү, алардын оюнда байлыгы өмүрүн узартып калат имиш. Ач көздүк менен зыкымдык адам баласынын жашоосуна балта чабаарын, ушунун айынан үй-бүлөлөр бузулаарын билишпейт. Чындыгында, Аллах Өз пенделерине узун өмүр берээрине, соопчулук иштер себеп болот.

(4-7) Тозок аябай коркунучтуу жана айбаттуу. Адамдар менен таштар ага отун болот, жалыны болсо денеден отүп барып, жүрөктөрдү куйкалайт. Аллахка моюн сунбагандар болсо, аптабы түбөлүк кайнаган Тозоктун тузагына түшүп, ал жактан чыгууга үмүтсүз калышат.

(8-9) Тозоктун Дарбазалары бекитилип, азапталуучулар чыга албашы үчүн бийик мамылар менен тиретилет. Аллах Таала айтат: **“Ар качан андан чыгууга аракеттенишсе, ага кайтарылышат жана аларга: “Өзүңөр “жалган” деген тозоктун азабын таткыла!”-деп айтылат.**” Сажда сүрөөсү 20-аят. Жараткан, анын бетин ары кылып, бизди кечир жана сактай көр!

Фил сүрөөсүнүн тафсири. (Пил. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. (О, Аллахтын элчиси!) Раббиң пил элерин эмне кылганын билбедиңби?***
- 2. (Раббиң) алардын (Каабаны бузуп салуу үчүн ойлогон) айла амалдарын текке кетирбедиби?***
- 3. Жана аларга каршы топ-топ куштарды жиберди.***
- 4. (Куштар чеңгелиндеги) чопо-таштар менен аларды ташбаранга алышты.***
- 5. (Аллах) аларды мойсолгон жалбырактай кылып койду!***

(1-5) Бул Курандагы окуя Аллахтын Кудуретине айкын көрсөтмө. Ал Пенделерине жоомарттык кылып, улуу иштерди жасайт, элчисинин чындык экенине жана Жалгыз Өзү Кудай экендигине талашсыз далилдерди алып келет. Каабаны кыйратканы аттанган пил жоосуна эмне болгонун ойлонуп көрчү! Кылмышкерлер бул чабуулга катуу даярданышкан. Ыйык жерди талкалаш үчүн аябагандай чоң ургаачы пил жабдылган, жана йемендиктер менен эфиоптордон турган чоң аскер жоосун чогултушкан. Ал жоо аябай күчтүү болгондуктан, арабтар туруштук бергидей болгон эмес. Ыйык шаарга жакындап келишкенде, меккеликтер каршылык көрсөтпөй эле, келе жаткан баскындан коркуп алар Меккени таштап качып кетишкен. Ошондо Аллах ысытылган чопо-таштарды ташыган куштарды жиберди. Алар жоонун бирин калтырбай ташбаранга алды. Бир заматта тып-тынч болуп, урулган аскерлер мойсолгон дан сымал көрүнүштө калды.

Ошентип Аллах дүйнөнү алардын жамандыгынан сактап, өксөтүүсүн өздөрүнө бурду. Бул окуя кеңири белгилүү. Пил аскери, пайгамбар ﷺ төрөлгөн жылы талкаланган. Ал Исламдын пайда болушуна, жана Мухаммадтын ﷺ пайгамбарлыгы акыйкат экендигине белги болгон.

Курайш сүрөөсүнүн тафсири. (Курайштар. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баишаймын).

1. Курайштын ынтымагы үчүн!

2. Кыш жана жай мезгилиндеги сапарында алардын ынтымагы үчүн!

3. Эми, алар (ар кандай таиш-кудай, жыгач-кудайларын таишап, өздөрүнө ынтымак жашоо тартуулаган) ушул Үйдүн (Каабанын) Раббисине гана ибадат кылышсын!

4. Ал (Рабби) каатчылыкта аларды тамактандырды жана коркунучтардан аман сактады!

(1-2) Көбүнчө тафсир аалымдарынын пикири боюнча, бул сүрөө буга чейинки сүрөөнүн уландысы. Демек, пил жоосун Аллах курайш уруусунун бейпилдиги үчүн жазалады. Дагы Аллах Меккенин тургундарына, соода сатык кылып кышкысын Йеменге, жайкысын Шамга каттап турганга мүмкүнчүлүк түзүп берди. Аларга жамандык каалап келгендерди жок кылып, арабтардын көзүнө Каабаны жана Мекке тургундарын көтөрмөлөп койду. Аларды терең урматтап, соода кербендерине тоскоолдук кылышпайт эле. Ошол үчүн Аллах, тартууланган нээматтар үчүн Раббинерге шүгүр кылгыла деди.

(3-4) Каабанын Эгесине шерик кошпой, Жалгыз Ага гана сыйынууга берилгиле. Ал силерге дүнүйө ырыскылардын эң абзели – тамак-аш жана коопсуздук тартуулады. Ушунун өзү эле силерди шүгүр келтиргенге милдеттендирет. Аллах – барчылыктын Эгеси, ал эми Кааба болсо, макулуктардын арасынан улуулугу үчүн өзгөчө белгиленди. О, Жараткан! Бизди ардактаган нээматтарың үчүн Сага алкыш-мактоолор болсун!

Мааун сүрөөсүнүн тафсири.

(Майда-чүйдө. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. (О, Аллахтын элчиси) Сен динди “жалган” деген кишини көрдүң беле?!***
- 2. Мынакей ал, жетимди (н акысына кыянаттык кылып) түрткүлөгөн адам!***
- 3. Жана ал жакырды тамактандырууга (элдерди) үгүттөгөн эмес.***
- 4. (Кээ бир) намаз окуучуларга азап-тозок болсун!***
- 5. Алар намаздарын унутуп коюшат.***
- 6. Алар (намазда жана башка ибадаттарда) рия кылышат.***
- 7. Жана (муктаждардан) буюм-шаймандарды кызганышат.***

(1-3) Кайра тирилип, эсеп-кысап болооруна жана пайгамбарлардын акыйкаттыгына ишенбегендер жөнүндө ойлонуп көрчү. Жүрөктөрү карарып кеткендиктен жетимдерге күйүмдүүлүгү жок, тескерисинен кубалап турушат. Аллахтын сыйлыгына үмүт кылмак тургай, сүрдүү азабынан да коркушпайт. Өздөрү кылбаган соң, элдерди да, кедей-кембагалдын курсагын тойгузуп койгонго үндөмөк беле.

(4-5) Бул намаз окуганы менен, ал намазына өтө кош көңүл мамиле кылгандар тууралуу айтылат. Алар өз убагында аткарбай же баардык шарттарын эске албай, намаздарын бузушат. Мунун себеби, Аллахтын буйруктарына кайдыгер болгонунда. Болбосо, эң маанилүү ибадаттын бирин бузууга жол бербейт эле. Ошол намазга кайдыгер болгону үчүн ушундай сөзгө татыктуу. Ал эми намаз учурунда кетирген ката болсо, ар бир инсандын кемчилиги. Кээде андай иш пайгамбар Мухаммадта ﷺ деле болгон.

(6-7) Ошол намаздарга кайдыгер адамдардын жүрөктөрүндө кайрымдуулугу жок, кожо көрсүн имиш эки жүздүүлүккө чукул. Алар жакшы иштерди бирөөлөрдүн мактоосуна татыш үчүн жасашат. Чыгаша кылбачу майда-чүйдө зекетке да жок дешет. Мискей, чака же балта болобу, деги эле күнүмдүктө элдер алышып-беришип эле жүргөн оокаттарды, биротоло белек кылганды жөн эле кой, бир аз убакытка да берип турушпайт. Ченемсиз ач көздүктөрүнүн айынан майда-чүйдө садака дагы кылышпайт. Эми кымбат баалу нерселер жөнүндө такыр кеп жок. Бул сүрөөдө Жаратуучубуз колунда жокторду жана жетимдерди тамактандырууга, жана башкаларды ушу ишке үндөп, намаздарды так аткарып, намаз же башка ибадаттарда Аллахка ыкыластуу болгонго чакырды. Жана элдерге жакшылык жасап, чака-чайнек же китеп-дептер болобу, кайтаруусуз жардам берүүгө дем берди. Жакшылыкта зыкымдангандын баары тукурганга татыктуу. Аллахка болсо баардыгы эң жакшы түрдө белгилүү!

Каусар сүрөөсүнүн тафсири. (Молчулук. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. (О, Аллахтын элчиси) чынында Биз сага “Каусарды” бердик.***
- 2. Сен эми, (ушул жакшылыктар үчүн шүгүр кылып) Раббин үчүн намаз оку жана курмандык чал!***
- 3. Албетте, сени айыптаган адамдын өзүнүн арты кесилген!***

(1) Биз сага берекеси чоң белектерди тартууладык. Бейиш дарыясы - Каусар дагы ошолордун бири. Ошондой эле узун-туурасы бир айлык жолго тең болгон өзөндү белек кылдык. Суусу сүттөн ак, балдан таттуу. Жалтырагы жана саны боюнча, асмандагы жылдыздардан кем калбаган кумаралар тегерете тизилген. Бир ууртамга мүмкүнчүлүк алган адам, андан ары чаңкоо дегенди унутат. Андан соң Аллах Өз пайгамбарын ﷺ ушул тартуулар үчүн ыраазычылык кылышына буйрук берди.

(2) Аллахка жакындоого себеп болгон эң сонун жана эң керектүү эки ибадат: намаз жана курмандык чалуу, буларды Аллах өзгөчө белгиледи. Адам намаз окуп атканда, Кудайдын астында чын дили жана тулку бою менен тынчтанып, толугу менен Ага ибадат кылууга берилет. Ал эми курмандык чалууда, адам баалуу жана тандалган мүлкү аркылуу Аллахка жакындайт. Адам баласынын напсиси байлыкты сүйүп, андан ажырап калууну каалабайт экендигине карабай, курмандык чалып, өз оокатын Аллахтын жолунда сарптайт.

(3) Кимде-ким пайгамбар Мухаммадты ﷺ жек көрүп, акарат айтып, анын даражасын төмөндөтүү аракетин көрсө, ал сөзсүз зыянда болот. Анын амалдары куру убара болуп, анын жаркын элеси, адамдардын жүрөгүндө терс жагынан айланат. Пайгамбар Мухаммад ﷺ болсо, Кудайдын пенделери жете алчу ийгиликтин туу чокусун жетти. Анын жаркын элеси, жана аны колдогон жолдоочуларынын көпчүлүгү буга далил.

Каафирун сүрөөсүнүн тафсири. (Каапырлар. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. (О, Аллахтын элчиси, каапырларга мындай) дегин: “Эй, каапырлар!***
- 2. Мен силер ибадат кылган (кудайлар)га ибадат кылбаймын!***
- 3. Силер дагы мен сыйынганга (Аллах Таалага) сыйынуучу эмессиңер.***
- 4. Мен силер ибадат кылган кудайларга сыйынбаймын!***
- 5. Силер да мен ибадат кылган (Аллах Таала) га ибадат кылуучу эмессиңер.***
- 6. (Демек,) силерге өз диниңер, мага өз диним!”***

(1-5) Бул дене мүчөлөрү жана ички дили менен Аллахтан башкасына сыйынуудан баш тартууга буйрук. Каапырлар! Чын дили менен Аллахка сыйынуу силер үчүн жат көрүнүш. Силердин кылган аракеттериңер ширк, жана ибадат деп айтууга болбойт.

(6) Аллах Таала пайгамбарына ﷺ айткын деп буйрук кылган дагы бир аят: ***“Менин ишим – өзүмө, силердин ишиңер – өзүңөргө. Менин иштериме силер жооп бербейсиңер, силердин ишиңерге мен жоопкер эмесмин”.*** Юнус сүрөөсү 41-аят.

Наср сүрөөсүнүн тафсири. (Жардам. Сүрөө Мединада түшүрүлгөн)
Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

1. (О, Аллахтын элчиси, эгер сага) **Аллахтын жардамы жана жеңиши келсе жана адамдардын Аллахтын динине топ-топ болуп кирип жатканын көрсөң...**
2. **Анда, Раббиге хамд (мактоо) айтуу менен (Аны жаман-төмөн сыпаттардан) аруула жана күнөөлөрүңдү кечирүүсүн сура!**
3. **Чынында, Ал тообаларды кабыл кылуучу!**

(1-3) Аллах Таала Өз пайгамбарын жакшы жаңылык менен кубандырып, Жараткандын убадасы аткарылганда, эмне кылыш керек экендигин үйрөттү. Жана ушул убаданын аркасынан эмне болооруна, мусулмандардын көңүлүн бурду. Бул сүрөөдөгү жакшы жаңылык дегени, бул Аллахтын пайгамбарына жардам берээри жөнүндө, жана ал Меккени алат экендиги тууралуу кабар. Ал окуядан кийин адамдар Исламга топ-топ болуп кире башташты. Аллахтын убадасы аткарылып, пайгамбар ﷺ менен касташып жүргөндүн көбү, ага жанжөөкөр болуп жардам бере баштады. Ошол үчүн Аллах Таалага ыраазычылык билгизип, алкыш айтып, Андан кечирим сура деген буйрук келди. Бул сүрөөдө боло турчу эки нерсе камтылган. Биринчиси, Аллахтын дини ар дайым ийгилик коштоосунда болот, алкыш мактоо жана кечирим суроо сыяктуу ибадаттар, анын ишке ашуусун жеңилдетет. **“Эгер (Менин нээматыма) шүгүр кылсаңар силерди (н нээматты) көбөйтөмүн. Ал эми, шүгүр кылбасаңар (билип койгула), чынында Менин азабым катуу”** - деп айткан Аллахка, ыймандуулар так ошо жогоруда айтылгандай ыраазычылык билдиришет. Үлгүлүү калыйпалардын (халифтердин) доорунда, андан кийин дагы, мусулмандар Аллахтын сөзүнүн акыйкаттыгына күбө болушту. Ооба, Ислам – көптөгөн диндердин бири, бирок бул акыйкат динге Аллахтын жардамы эч качан кечиккен эмес. Дүйнө жүзү боюнча канча деген адам исламга келген, жана азыр да мусулмандардын саны көбөйүүдө. Качан Аллахтын буйруктарынан тескери баса баштаганга чейин, мусулмандардын бийлиги козголгус бекем болуп турду. Кийин анан кайчылаш пикирлер жана талашуулар пайда болду. Бирок ошого карабай мусулман үммөтү жана Аллахтын дини, Анын элес алынгыс мээримине бөлөнүп келет.

Экинчиси болсо, Аллах Таала пайгамбарына, бул тирүүлүктөгү күндөрү аягына келип жеткендиги тууралуу айтты. Ошону менен Аллах Таала, пайгамбарыбыз ﷺ, кадыресе жашап өткөндүгүн кабарлады. Анткени, анын жашоосу менен Аллах өзү ант ичкен: **“(О, Аллахтын элчиси) Өмүрүңө ант, алар (ышкы-кумардын) мастыгында көздөрүнө эч нерсе көрүнбөй калган эле!”** Хижр сүрөөсү 72-аят. Раббибиз момундарга, өмүр аягын намаздарында же ажылык сапар учурунда, истигфар (кечирим суроо) менен аяктаганды осуят кылды. Ошол үчүн Аллахка алкыш-мактоо айтып, кечирим сура деген сөз - өлүм тууралуу кабар берген. Мухаммад пайгамбарыбыз ﷺ Жаратуучу менен жолугушууга даярдык көр, түбөлүк бейпилдикке камдан деген көрсөтмө алды. Ушул аянга багынып, ал өлөөрүнө чейин намаз учурунда мындай сөздөрдү кайталачу эле: **“О, Кудай, биздин Раббибиз! Сен аруусуң жана алкыш-мактоолор Сага! О, Кудайым мени кечир!”**. Өзгөчө бел ийген маалда жана чөгөлөп сажда кылган убакта көп кайталаган.

Масад сүрөөсүнүн тафсири. (Курма дарагынын буласы. Сүрөө Меккеде түшкөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Абу Лахабтын эки колу (өзү) куурап калсын! Куурап да калды!***
- 2. Ага мал-дүйнөсү да, бала-чакасы да пайда берген жок!***
- 3. Ал жакында алоолонгон Тозокко ташталат!***
- 4. Ал эми (пайгамбарга каршы доомат-ушак көтөрүп жүргөн) анын аялы болсо (наркы дүйнөдө) отун көтөргөн абалда!***
- 5. Анын мойнуна (тозоктогу) курма дарагынын буласынан (эшилген) жип!***

(1-5) Абу Лахаб пайгамбарыбыздын ﷺ аталаш тууган агасы эле. Бирок ал пайгамбарды ﷺ катуу жек көрүп, көп жерден залакасын тийгизген. Абу Лахаб мушрик болгондуктан тууганчылык мамилесин бекемдегенди ойлонгон эмес. Ошол үчүн Аллах аны жазалап, Кыямат Күнгө чейин уятсыздык кишендерин ага жүктөп койгон. Абу Лахабтын колдору жерге кирсин! Ал бактысыз, эми эч нерседен пайда таппайт. Аны байлык бузду да, азаптан сактаган жери жок. Башына балээ түшкөндө, аны эч нерсе куткара албайт. Тозок Оту бүт тарабын курчап, аялы болсо ошол отко отун ташыйт. Ал дагы пайгамбарыбызга ﷺ зыян берип, күйөөсүн күнөөлөрдө коштоп, Аллах жана Аллахтын дини менен душманчылыгына колдоо көрсөткөн. Пайгамбар ﷺ жөнүндө жалган ушак таратып, жамандыка болгон аракетин жумшаган. Курма дарагынын буласынан эшилген жипти мойнуна салып, аркасына отун жүктөгөн адамдарга окшоп, Тозокто өз күнөөлөрүнүн оордугун тартат. Башка тафсирге ылайык, моюнуна курма дарагынын буласынан эшилген жип менен отундарды байлап, күйөөсүнө чогултуп барат. Бул сүрөөдө бир чоң аян катылган. Аллах бул сүрөөнү, Абу Лахаб аялы экөө өлө электе эле түшүргөн. Жана алар сөзсүз Тозок Отуна ташталат деген. Алар Ислам динин кабыл албайт экенин алдын ала айткан. Кийин чын эле, кайыпты жана айкынды Билүүчү айткандай болуп чыкты.

Ихлас сүрөөсүнүн тафсири. (Ыкылас. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Айт (О, Аллахтын элчиси): Ал – Аллах Жалгыз!***
- 2. Аллах – Сомад (Беймуктаж)***
- 3. Ал туубаган жана туулбаган!***
- 4. Жана эч ким Ага тең эмес!***

(1-4) Жаратуучу бул сөздөрдүн акыйкаттыгына толук ишеним менен эч күмөнсүз айтууга буюрду. Ал үчүн адам түпкү маңызын билиши керек. Аллах – Жалгыз Кудай! Кереметтүү ысым-сыпаттары кемчиликсиз, кылган иштери ыйык жана кемчилиги жок, жана Ага окшош же Ал сыяктуу эч ким жок. Ал Өзү беймуктаж, а бул жер-асмандагынын баарысы толугу менен Ага муктаж болуп Андан жардам сурашат, анткени Анын сыпаттарында бир кемчилик жок. Ал баарын билет, жана билиминин чеги жок. Ал сабырдуу жана сабыры да чексиз. Ал ырайымдуу, жана мээрими баардык жанды курчап турат. Ушул сыяктуу эле баардык Кудайдын сыпаттарын айтса болот. Туубаганы жана туулбаганы да кемчиликсиз экендигине далил, анткени Ал эч кимге муктаж эмес. Анын ысым-сыпаттары жана кылган иштери макулуктардын ысым-сыпаттарынан жана амалдарынан айырмаланып турат. Ал – Улук жана Кадырлуу! Жалпысынан алганда бул сүрөө, бир гана Аллах Таала Кудайга ылайык ысым-сыпаттарга ээ экендиги жөнүндө илимди жеткизет.

Фалак сүрөөсүнүн тафсири. (Таң. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)
Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Айт (О, Аллахтын элчиси): “Таңдын Раббисинен коргоо тилеймин:***
- 2. (Өзү) жараткан (зыяндуу) нерселердин жамандыгынан...***
- 3. Каптап кирген учурдагы (караңгы) түндүн жамандыгынан...***
- 4. Түйүндөргө дем салган сыйкырчылардын жамандыгынан...***
- 5. Сугун арткан учурда, көрө албаган кишинин жамандыгынан”***

(1-5) Араб тилиндеги “фалака” (жарып бөлүү) деген этиштен, таң маалында караңгы түндү жана өнүп аткан кездеги уруктарды, бир гана Аллах Таала бөлүп ажыратат экендигин түшүнсө болот. Адам, жин, айбанат, деги эле баардык макулуктардын жамандыгынан, Өз пенделерин бир гана Аллах коргой алат. Жаратуучу кээ бир макулуктар көп жамандык алып келээрин баса белгиледи. Түн ичинде адамдар уйкуга чөмүлүп, жер бетине жин-шайтан сыяктуу зыяны көп жандыктар жайылат. Бакшылар адамдарга кара дуа окуш үчүн түйүндөргө үйлөшөт. Ичи тар көрө албастар болсо, адамдарды ырыскыдан куру калышын эңсеп, атүгүл ал үчүн аракет кылышат. Ушундай мерездердин кылыктарын ишке ашырбай, алардын жамандыгынан, адамдарды бир гана Аллах сактай алат. Ошондуктан, ар бир инсан Анын коргоосун тилеш керек. Көзү жамандар дагы көрө албастарга кирет, анткени жан-дүйнөсүн кара баскан көрө албас адамдын гана көзү тиет. Жамандыктын жалпы кайсы түрү болбосун, бул сүрөө мусулмандарга Аллахтан коргоо сураганды үйрөтөт. Жана ошондой эле сыйкыр бар экендигине, бакшы, көз-ачыктардын кылыктарынан Аллахтан коргоо тилеп, сактаныш керек экендигине далил.

Ан-Нас сүрөөсүнүн тафсири. (Инсандар. Сүрөө Меккеде түшүрүлгөн)

Ырайымдуу, Мээримдүү Аллахтын аты менен (баштаймын).

- 1. Айткын (О, Аллахтын элчиси): Мен инсандардын Раббисинен,***
- 2. Инсандардын падышасынан***
- 3. Инсандардын (сыйынууга татыктуу болгон) Кудайынан коргоо тилеймин –***
- 4. (Аллахтын ысымы айтылганда) жашынып кала турган азгыруучунун жамандыгынан.***
- 5. Ал (шайтан) адамдардын көкүрөгүнө азгырык салат***
- 6. Алар (азгыруучу шайтандар) жиндерден жана адамдардан болот.***

(1-6) Бул сүрөөдө мусулмандарга, жамандыктын башаты шайтандан, Жаратуучу, Падыша Кудайдан коргоо тилегиле деген буйрук келди. Анткени ал адамдарды азгырып, жамандыкты кооздоп көрсөтүп, күнөө иштерди кылганга жандандырат. Ошол эле учурда, жакшылык кылганга жолтоо болуп, ал иштерди көздөрүнө көөнү жок кылып көрсөтөт. Шайтан адам баласын талыкпай азгырат, бирок пенде качан Кудайын эстеп, бул душманга каршы колдоо сурай баштаганда, артка тартып жоголуп кетет. Ошондуктан, ыймандуулар, кимге сыйынууга жаралган болсо, адамзаттын жана башка макулуктардын падышасы ким болсо, Ошонун астында жалбарып жардам сурап Ага кайрылышы керек. Ырыстан куру жалак калтырып, ортосуна туруп алганды эңсеген, өз тобуна кошуп Тозоктун тургунуна айлантууну каалаган душмандан кутулмайын, адам баласы бактылуулука жетпейт. Бирок бир гана шайтандын азгыруусу эмес, адамдардын таасири да азгырык экендигин эстен чыгарбаш керек. Ааламдардын Эгеси Аллахка мактоолор болсун!

**Кириш сөз жана сүрөөлөрдүн тафсири
боюнча суроолор.**

1. “Маанилүү сабактар” китебинин автору ким?

- Шейх Абдуль- Азиз бин Баз (Аллах ага ырайым кылсын)
- Шейх Мухаммад бин Салих аль Усеймин (Аллах ага ырайым кылсын)
- Шейх Хейсам бин Мухаммад Джамиль Сархан (Аллах аны сактасын)

2. Эмнеге “Маанилүү сабактарды” үйрөнүшүбүз керек?

- анткени ал маанилүү
- илимдүүлөр бул китепти окуп- үйрөнүүгө кеңеш беришет
- бул китепте ар бир мусулманга керек илим камтылган
- баардыгы туура

3. “Маанилүү сабактарга” дагы эмнелер кирет?

- мусулман адамдын Куран жана Таухид илимине болгон мамилеси
- намаз жана тазалануу маселесине түшүндүрмө
- ислам дининин адебин кармануу жана жакшы кулк-мүнөзгө ээ болуу
- ширктен жана күнөө иштерден кайтаруу
- жаназа намазы жана маркумду көмүүгө даярдык
- баардыгы туура

4. Мусулман адам кайсы сүрөөдөн баштап үйрөнүп, аны туура окуп, маанисин билип жаттаганы абзел?

- Аль Аляк (Кан уюткусу)
- Аль Фатиха (Ачуучу)
- Аль Ихлас (Ихлас)

5. Илим изилдөөчү, Куранга түшүндүрмө катары жазылган китептердин кайсынысынан баштаганы оң?

- Ибн Касирдин түшүндүрмөсү
- Аль Куртубинин түшүндүрмөсү
- Абдур- Рахман Ас-Са'ади түшүндүрмөсү

6. Адамдар Куранга мамилеси боюнча эки аша-чапкан жана бир ортолукту карманган топ болуп бөлүнүп калышты?

- туура; - туура эмес

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

7. Аллахтын элчиси ﷺ Куранды ой жүгүртпөй эле, ага ылайык амал кылбай эле окуй бергенден кайтарганбы?

- туура;
- туура эмес

Аль-Фатиха (Ачуучу) сүрөөсүнүн тафсири боюнча суроолор

8. Аль-Фатиха (Ачуучу) сүрөөсүнүн ушундай аталып калышынын себеби?

9. Аль-Фатиха (Ачуучу) сүрөөсүнүн башкача аталышы:

- Курандын энеси;
- Жети аят;
- Намаз (соля);
- дем салуу (рукья);
- баардыгы туура

10. Жараткандын, Аллах- деген ысымынын мааниси?

- Кудай тутуп Ага ибадат кылынган Зат.
- Өзүнүн сыпаттарына жараша жалгыз сыйынууга татыктуу зат.
- баары туура

11. Аллах Тааланын Эгелиги:

- жалпы түрдө болот;
- өзгөчө түрдө болот;
- баары туура

12. Пайгамбарлар Жаратканга дуа кылганда, көбүнчө кантип кайрылышкан?

- Оо, Аллах;
- Оо, Раббим

13. Араб тилинин грамматикасына ылайык, ат атооч этиштен алдын турса, демек?

- кыймыл аракет эскерилген тарапка гана тиешелүү
- кыймыл аракет баарына эле тиешелүү

14. " Сага гана сыйынабыз, Сенден гана жардам сурайбыз" - деген аятта жалбарып жардам сурагандан мурун, сыйынуу айтылганы эмнеден кабар берет?

- жалпыга жана жекени байлоо ыкмасына мисал.
- Жараткандын акысы пенделеринин акысынан өйдө тураары
- баардыгы туура

15. Ибадат - бул ... ?

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

- сөз менен ишти бирге камтып Аллахка жага турган, купуя жүрөктөн же дене кыймылы менен аткарылуучу иштин баарысы
- Аллахты сүйүп, улуктап, Анын буйруктарын аткарып, тыйган нерселеринен алыстап, толугу менен Ага моюн сунуу
- Кээде биринчи аныктама, кээ бир учурда экинчи.

16. “Кыямат күнү” – бул:

- Кайра тирилчү күн,
- Адамдар амалдарына жазасын ала турган күн,
- Баары туура.

17. “Бизди Туура Жолго баштагын” деген дуа, Исламдагы эң мааниси терең жана ар тараптуу дуа.

- туура; - туура эмес

18. Аллахтын “Бизди Туура Жолго баштагын” деген сөздөрүндөгү “Туура Жол” дегендин мааниси кандай?

- Пайгамбарлардын, ыймандуулардын, шейиттердин жана солихтердин жолу.
- Бүт ыйман келтиргендердин жолу.

19. Төмөнкүлөрдүн кайсынысы Курандагы бир дагы сүрөө же аят камтыбаган мааниге ээ?

- Фатиха сүрөөсү; - Аят аль-Курси; - Ихлас сүрөөсү

Аят аль-Курси боюнча текшерүү суроолор

20. Арш жөнүндө айтылгандыгы үчүн аят ушинтип аталып калган.

- туура; - туура эмес

21. Курандын кайсы аяты эң улуу?

- Он милдетти камтыган аят,
- Аят аль-Курси

22. Ал аят Аллахтын кереметтүү ысымдарынын канчасын камтыйт?

- Беш; - Алты; - Жети

23. Аллах Таала Өзүнөн четке кагып, же Анын элчиси ﷺ Аллахты аруулап четке каккан сыпаттар тууралуу айтсак, аларды жокко чыгарып атканда, Аллахты ошол сыпаттардын толук карама-каршысы менен сыпатташ абзел.

“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Мисалы Аллах Таала “уйку” же “үргүлөп кетүү” сыяктуу сыпаттарды жат көрүнүш деп, карама-каршы келген “Тирүү”, “Кармап Туруучу” деген сыпаттар менен Өзү жөнүндө баяндады.

- туура; - туура эмес

24. Аллах Таала Өзү ыраазы болгондордон башка эч кимге шапаат кылууга уруксат бербейт. А Өзү болсо бир гана:

- Жалгыз бир Кудайга ишенгендер менен ыраазы
- Анын пайгамбарын ﷺ жолдоп ээрчигендер менен ыраазы
- Баардыгы туура

25. Аллах макулуктарга ачып берген мыйзамдашылган өкүмдөр тууралуу илимдин (аалам сырларынын):

- саны көп; - аябай аз

26. Аллахтын “Жогоруланган” деген ысымы эмнени түшүндүрөт?

- Заты менен баардык макулуктан өйдө экендигин
- Анын сыпаттары Улук экендигин
- Анын кудуретине баардык жаратылыш, жандык баш ийет.
- Баардыгы туура

27. Аят аль-Курси окулат:

- ар бир парз намаздан кийин
- уйку алдын
- эртен менен кечинде
- баардыгы туура

Зилзала (Жер титирөө) сүрөөсү боюнча суроолор

28. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

29. Зилзала сүрөөсүнүн маанисинде:

- Жакшылык жасоого үгүттөө камтылган
- Жамандык кылуудан алыстаганга үгүт
- Баары туура

{“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

30. Аллахтын: **“Жер катуу титирегенде”** деген сөздөрү, **“Жана (жер менен) тегиз кылып салат. Сен ал (Кыяматта элдер чогулчу) жерде не бир ийрилик, не бир өйдө-чуңкур көрбөйсүң”** деген сөздөрүнө окшошпу?

- ооба; - жок

31. Аллахтын **“жана өзүнүн “жүктөрүн” чыгарып таштаганда”** деген сөздөрүндө эмне жөнүндө айтылып атат?

- Тоолор жана дөбөлөр
- Өлгөндөр жана катылган кенчтер

32. Адамзаттын жаман-жакшы кылыктары тууралуу жер күбө болуп береби?

- ооба; - жок

33. Аллах Таала: **«топ-топ болуп келишет»** деп айтты. Бул сөздөрдүн мааниси кандай?

- Ар бир адам чогулуш майданга жалгыз барат
- Элдер жааматтарга бөлүнүп, чогулуш майданга топ-топ болуп келишет

34. Аллахтын: **“жана ким кыпын салмагындай жакшылык кылган болсо - аны көрөт, жана ким кыпын салмагындай жамандык жасаган болсо – ошону көрөт”** - деген сөздөрү, Анын: **“(Ошол күнү баардык) жан (Акырет үчүн) эмне алып келгенин билет”** – деген сөздөрүнө айкалышабы?

- ооба - жок

Адият (Тулпарлар) сүрөөсү боюнча суроолор

35. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

36. Адият сүрөөсүндө, милдеттерди аткарбай коюудан эскертүү баяндалат.

- туура; - туура эмес

37. Кийинки сөздөрдүн маанилерин түшүндүр:

“алкынып” _____

“туягынан от чачырата” _____

“Раббисине нашүкүр (шугур кылбоочу)” _____

Кория (Улуу апаат) сүрөөсү боюнча суроолор.

38. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

39. Кория сүрөөсүнүн маанисинен алынган эскертүүлөр:

- Сурак Күндөгү коркунучтан
- Жашоодогу сыноолордон

40. Кория (Улуу апаат) деген сөздүн мааниси бул?

- Кыямат күн; - Коркутуу

41. Кийинки сөздөрдүн маанисин түшүндүр:

“тозуган көпөлөктөргө окшош” _____

“тытылган жүн сумал” _____

42. Бул сүрөөдө эскерилген тараза деген:

- Чын эле тараза
- “тараза” бул адилеттүүлүк деген мааниде

43. **“көңүлүндөгүдөй жашоодо болот”**:

- бул дүйнөдө
- Бейиш бакчаларында

44. **“анын энеси – “Хаавия!”** – деген Аллахтын сөздөрүнүн мааниси:

- адамзаттын тиричилигинде, эне камкордугу жашоонун ажыраткыс бир бөлүгү болгондой, Тозоктун азабы да күнөөкөрлөрдүн жашоосунда, кутулгус бир бөлүккө айланат.
- күнөөкөрлөр Тозоктун Туңгуюгуна башы менен ылдый карай ыргытылат
- баардыгы туура

45. **“сен “Хаавия” эмне экенин билбейсиң”** - деген сөз менен Аллах:

- Тозок туңгуюгунун зорлугун айтты
- Ал жөнүндө сурады

46. Тозок отунун аталыштарынан дагы:

- Тозок Туңгуюгу; - Тозок Жалыны; - баардыгы туура

{“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

47. Тозоктун Отунун табы (Аллах анын бетин ары кылсын), бул дүйнөдөгү оттун ысыктыгынан канча эсе күчтүү?

- Жетимиш эсе; - Токсон эсе; - Токсон тогуз эсе

Такасур (Көбөйтүү) сүрөөсү боюнча суроолор.

48. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

49. Бул сүрөө:

- адамдардын акыбалы тууралуу
- Жаратылган максатынан башка нерселерге кызыктар болгондугу үчүн адамдарга эскертүү

50. Бул сүрөө көбөйтүп чогултканга ашыкча берилип кетүүдөн кайтарат, жада калса сооп иштер менен Аллахтын жүзүнө умтулууну дагы.

- туура; - туура эмес

51. Негедир Аллах бул сүрөөдө: **“Тээ мүрзөгө келгениңерге чейин!”** - деп, **“түбөлүк мүрзөңөргө жайгашкыча”** - деген сыяктуу айткан жок, эмнеге?

- Анткени “Барзах” жашоосу, адам түбөлүк ордуна бараар алдын кабылчу, ортодогу жер
- Анткени маркумдар дүнүйөдөгү үйлөрүнөн, аларга таандык болбогон мүрзөлөргө барышат

Аср (Күүгүм убакыт) сүрөөсү боюнча суроолор.

52. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

53. Аср сүрөөсүндө төрт маселеге далил бар: *илим, амал, даават жана сабырдуулук.*

- туура; - туура эмес

54. Кийинки касам ичүү жөнүндө айтылган сөздөрдүн кайсынысы туура?

- Аллах өз макулуктардын каалаганы менен каргана алат
- Пенделерге Аллахтан башка нерсе менен каргануу арам болот
- Пенделерге Аллахтан башка каалаган нерсеси менен карганууга уруксат
- биринчи жана экинчи сөздөр туура

55. Сабырдуулуктун канча түрү бар?

- эки; - үч; - төрт

56. Бул сүрөөдө төрт көрсөтмө бар. Башындагы эки көрсөтмө менен адам өзүн тарбиялайт. Аягындагы экөөнү ишке ашырса, башкаларды тарбиялайт.

- туура; - туура эмес

Хумаза (Шылдыңчы) сүрөөсү боюнча суроолор.

57. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

58. “Хумаза” (шылдыңчы) деген бул – кандайдыр бир иштер менен адамдарга зыян келтирип же мазактап, сөөмөйү менен көрсөткөн, жана башкаларга жалаа жаап, жийиркеничтүү сүйлөгөн адам.

- туура; - туура эмес

59. Сооп иштерди жасоо, Аллах узун өмүр беришине себеп болобу?

- ооба - жок

60. Тозоко отун болчу эмне?

- адамдар; - таштар; - баардыгы туура

61. Аллах Тааланын : “**жүрөктөргө чейин жете турган**” – деген сөздөрү, от жалыны денеден өтүп барып жүрөктү куйкалайт деген мааниде.

- туура; - туура эмес

Фил (Пил) сүрөөсү боюнча суроолор.

62. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

63. Бул сүрөөнүн тарбиялык маанилеринин бири бул - аябай алп жаныбар Аллахтын үйлөрүнүн бирине каршы иш кылгандан коркуп жаткан соң, адамдар андай иштен биринчи ирээт коркуш керек экендиги.

- туура; - туура эмес

64. Пайгамбар ﷺ төрөлгөн жыл

- пил жылы; - кайгы-муң жылы; - күл жылы

【“Биринчи сабактын” түшүндүрмөсү】

- атасынан; - энесинен

75. Ал качанкыга чейин жетим деп айтылат?

- жыныстык жагынан жетилгенге чейин
- жыныстык жактан жетилсе деле

76. Намазга кайдыгер мамиле жасагандык сөз тийүүгө татыктуу. Ал эми намаз учурунда кетирген ката болсо, ар бир инсандын кемчилиги.

- туура; - туура эмес.

77. Эл көзүнө көрүнүү (рия) максатында жасалган жакшылык:

- уруксат; - тыюу салынган; - кичи ширк; - чоң ширк

78. Бул сүрөөдө ырасталган жакшылык иштерин кылууга ынандыруу баяндалат.

- туура; - туура эмес.

Каусар (Молчулук) сүрөөсү боюнча суроолор.

79. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

80. Каусар бул:

- дарыя; - ырыскы, молчулук

81. Намаз менен курмандык чалуу, Аллахка жакындоого себеп болгон эң сонун жана эң маанилүү ибадат болгондуктан, буларды Аллах өзгөчө белгиледи.

- туура; - туура эмес.

82. Аллахтын: **“Албетте, сени айыптаган адамдын өзүнүн арты кесилген!”** – деген сөзү, ким пайгамбарды ﷺ сүйсө, анын жаркын элеси ар дайым эсте калат деген мааниде.

- туура; - туура эмес.

83. Бул сүрөөдө пайгамбардын ﷺ тарапташ жардамчылары көп экендиги айтылат.

- туура; - туура эмес.

Каафирун (Каапырлар) сүрөөсү боюнча суроолор.

84. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединда түшүрүлгөн

85. Каафирун сүрөөсүн Фатихадан кийин биринчи рекетте окуган дурус:

- багымдатка чейинки сүннөт намазда
- шамдан кийинки сүннөт намазда
- Каабаны айланган соң (таваф) окулчу намазда
- витр намазда
- баардыгы туура

86. Ширк аралашып кеткен ибадат:

- толук эмес ибадат; - ибадат деп эсептелбейт

87. Аллахтын “**Айткын**” деген сөзү кимге тиешелүү?

- Аллахтын элчисине ﷺ
- Аллахтын элчисине ﷺ жана ар бир ушул кайрылууга тиешеси бар адамга

88. Каапырлар деген –

- Аллахтын элчисинин ﷺ чакырыгы жетип, бирок ошого ыйман келтирбегендер.
- Меккеде жашагандардын арасынан пайгамбарга ﷺ ыйман келтирбегендер.

89. Бул сүрөөдө ширкке жана мушриктерге (ширк кылуучуларга) тиешеси жок экендиги камтылат. Ал баш тартуу жүрөктө, тил учунда же дене мүчөлөрүндө чагылышат.

- туура; - туура эмес.

Наср (Жардам) сүрөөсү боюнча суроолор.

90. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединда түшүрүлгөн

91. Бул сүрөөдө жагымдуу кабар, билдирүү, буйрук жана көңүл буруу камтылган.

- туура; - туура эмес.

Фалак (Таң) сүрөөсү боюнча текшерүү суроолор.

108. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

109. Фалак сүрөөсүн:

- уктаар алдын окуган жакшы
- парз намаздардан кийин окуган жакшы
- баардыгы туура

110. Кийинки сөздөрдүн маанисин түшүндүр:

“Коргоо тилеймин”:

“Фалака” (бөлүп-жаруу):

“Түйүндөргө дем салган”:

111. Бул сүрөөнүн мааниси:

- Мусулмандар баардык жамандыктан же анын бир жеке көрүнүштөрүнөн куткарууну, же б.а. куткарылчу коргонду Аллахтан издеши керек.
- Сыйкыр чын эле бар экендиги
- баардыгы туура

Ан-Нас (Инсандар) сүрөөсү боюнча суроолор.

112. Бул сүрөө:

- Меккеде түшүрүлгөн; - Мединада түшүрүлгөн

113. Ан-Нас сүрөөсүн:

- уктаар алдын окуган жакшы
- парз намаздардан кийин окуган жакшы
- баардыгы туура

114. “Инсандар” сүрөөсүндөгү: **“жашынып кала турган азгыруучунун”** – деген сөздөрдүн мааниси кандай?

ЭКИНЧИ САБАК

Экинчи сабак: Исламдын түркүктөрү

Экинчи сабак Исламдын түркүктөрүн түшүндүрүүгө арналган. Алардын биринчи жана эң улуусу: “Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок, жана Мухаммад - Анын элчиси” - деген күбөлүк.

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ

Сабакта мунун маанисин кеңири талдоо менен кошо “Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок” күбөлүгүнүн шарттары көрсөтүлгөн.

Күбөлүктүн мааниси бул:

- 1) Аллахтан башка сыйынылчу нерселердин баардыгын жокко чыгаруу (ля иляха – сыйынууга татыктуу зат жок),
- 2) Ибадатты бир гана шериксиз Аллахка деп тастыктоо (илля-Ллах – Аллахтан башка)

“Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок”
күбөлүгүнүн шарттары болсо кийинкидей:

- 1) Караңгылыкты жокко чыгарган **Илим**
- 2) Күмөндү жокко чыгарган **Толук ишеним**
- 3) Ширкти жокко чыгарган **Ыкылас**
- 4) Калпты жокко чыгарган **Чынчылдык**
- 5) Жек көрүүнү жокко чыгарган **Сүйүү**
- 6) Баш тартууну жокко чыгарган **Баш ийүү**
- 7) Четке кагууну жокко чыгарган **Кабылдоо**
- 8) Аллахтан башка ибадат арнаган нерселерге **Ишенбөө**

Бул шарттар кийинки ыр саптарында топтолгон:

Илим, толук ишеним, ыкылас, чынчылдыгың

Сүйүү менен баш ийип, кабылдаганың

Буга кошуп сегизинчи – бул Аллахтан башка

Баардык кудай тутулганды кабылдаба

Бул сабакта Мухаммад - Аллахтын элчиси деген күбөлүккө дагы түшүндүрмө бар. Ал эмне жөнүндө кабар берсе ошого толук ишенүү, ал буюрган нерселерге баш ийүү, ал тыйган нерселерден алыстоо, ал кандай көрсөтүп кетсе Аллахка ошондой ибадат кылуу

Андан кийин Исламдагы беш түркүктүн калган төртөө келет: намаз, зекет, Рамазан айында орозо кармоо, жана мүмкүнчүлүгү болсо Аллахтын Үйүнө ажылык зыяраты.

“Экинчи сабактын” түшүндүрмөсү

“Ля иляха илля-Ллах” келмесинин түркүктөрү:

Тануу, жокко чыгаруу (Ля иляхя)

Аллахтан башка сыйынчу
нерселердин баардыгын жокко
чыгаруу (Тагутка ишенбөө)

Тастыктоо (илля-Ллах)

Ибадатка бир гана Аллах
татыктуу экендигин тастыктоо
(Аллахка ишенүү)

Акын жазгандай: *Ыкылас келмесинин түркүгүнөн экөө бар:
Жоктоо жана **тастыктоо**
Алгын муну итибар.*

“Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок” күбөлүгүнүн шарттары

Бул күбөлүктүн шарттары ачкычтын тиштерине окшош.
“Ля иляха илля-Ллах” сөздөрү Бейиштин ачкычы болгону менен, тиши дал келбеген ачкыч кулпуну ача албайт. Муну эсинен чыгарбай, “Ля иляха илля-Ллах” деп айткан адам, Куран жана Сүннөттө убадаланган сыйлыктарга жетиш үчүн, кийинки сегиз шартты аткарышы керек:

1. Маңызында билбестик менен айкалышпас, күбөлүктүн маанисине тереңдеткен **Илим**. Маанисин түшүнбөгөн адамга бул пайда алып келбейт, ошондуктан кимде ким Ислам динин кабыл алгысы келсе, биринчиден анын маанисин билиши керек. Аллахтын элчиси ﷺ айтат: **“Ким Аллахтан башка сыйынууга татыктуу зат жок экендигин билип туруп өлсө, ал Бейишке кирет”**, хадис Имам Муслимдин риваятында келет.

2. Ушул күбөлүктүн акыйкат экенине **Толук ишеним**. Эгерде адам жүздөн бир эле пайыз күмөн санаса, ал муваххид эмес. Ошондой эле Аллах Таала кимди каапыр деп атаса, аларды каапыр деп эсептебегендер дагы үстүдө эскертилген катарга кирет. Аллахтын элчиси ﷺ айтат: **“Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок, жана мен Аллахтын элчисимин деп күбөлүк берем. Эгерде Аллахтын кулу эч күмөн санабай, ушул эки күбөлүк менен Аллахка жолуккан болсо, анда ал Бейишке кирет”**, хадис Имам Муслимдин риваятында келет.

3. Ыкылас. Бул күбөлүктө соопчулукту ким эл көзүнө жасаса (рия), же чоң ширк кылса (Аллахтан башкага сыйынган сымал), ага ал пайдасын алып келбейт. Аллахтын элчиси ﷺ айтат: *“Кыямат күнү эң бактылуу адамдар, бул чын жүрөктөн же чын дили менен “Ля иляха илля-Ллах” дегендер”,* хадис Имам Аль-Бухаринин риваятында келет.

4. Чынчылдык. Кимде ким эки жүздүү сымал, күбөлүктү калп эле айтып койсо, ага ал жардам бербейт. Аллахтын элчиси ﷺ айтат: *“Ким чынчылдык менен чын жүрөгүнөн, Аллахтан башка сыйынууга татыктуу Зат жок, жана Мухаммад Анын кулу жана элчиси, деп күбөлүк бербесин, Аллах Таала ага Тозок Отун арам кылат”,* хадисти эки имам Аль-Бухари менен Муслим риваят кылышкан

5. Сүйүү. Адам баласы Аллахты сүйүшү керек, жана Ага шериктеш кылып эч кимди сүйбөшү керек. Жана Аллах кимди сүйүүгө буйрук берсе, ал ким болбосун сүйүшү керек. Сүйүүгө карама-каршы келген жек көрүү болот, ошондуктан “Исламды бузуучу амалдар” китебинде келет: *“Аллахтын элчиси ﷺ алып келгендин ичинен, инсан жактырбаганы болсо, ошону жасаган маалда да ал - каатыр болот”.* Аллах Таала айтат: *“Адамдардын арасында кээ бирөөлөр, Аллахтан башка нерселерди (Аллахка) тең кылып алышат (жана) аларды Аллахты сүйгөндөй сүйүшөт”.* Бакара сүрөөсү, 165-аят.

6. Баш ийүү. Бул шарттын мааниси, акыйкат күбөлүгүн айткан адам, эми ошого ылайык иштерди жасашы керек. Андай иштерди кылбаса, ага бул күбөлүктүн пайдасы тийбейт. Аллах Таала айтты: *“Жок, Раббине ант, алар качан өз ара жаңжалдарын жөнгө салуу үчүн сени аким-өкүмдар кылмайынча, кийин ошол сен чыгарган өкүмгө жүрөктөрүндө нааразылык калбай, толук моюн сунмайынча ыймандуу боло алышпайт!”* Ан-Ниса сүрөөсү 65-аят.

7. Кабылдоо. Бул күбөлүккө тиешелүү сөздөр жагынан, амал жана туюлган ишеним жагынан адам эч нерсени четке какпашы керек. Аллах Таала айтты: *“(Дуйно жашоосунда) аларга “Эч бир кудай жок, бир гана Аллах бар (ошого сыйынгыла)” деп айтылганда текеберленишкен. Жана: “Биз өзүбүздүн кудайларыбызды ушул жинди акын (Мухаммад) үчүн таштайт белек?!” дешет (болчу)”* Саффат сүрөөсү 35-36-аяттар

8. Аллахтан башка сыйынылчу нерселерге **Ишенбөө** дегендин мааниси бул, Аллахтан башка нерсеге арналган сыйынууну майнапсыз деп билип, Жалгыз Аллах гана сыйынууга татыктуу деп толук ишеништин зарылдыгы.

Маанилүү:

Акыйкат күбөлүгүн - сөз, амал жана ишеним коштоосу зарыл.

Сүйүүнүн түрлөрү

Табигый сүйүү.

Эгер Аллахка болгон сүйүүдөн да бекем болуп кетпеген шартта, буга уруксат берилет. Аялына же балдарына болгон сүйүүнү мисалга алсак болот.

Аллахтын элчиси ﷺ айтат: *“Мен ага баласынан, ата-энесинен жана баардык адамдардан да сүйүүктүү болмоюн, бириңер да толук ыйманга келбейсиңер.”*

Аллахка болгон сүйүү.

Аллахты сүйүү бул - милдет, андан да бул ыймандын эң чоң белгилеринен. Аллах Таала айтат:

*“Мухаммад –
Аллахтын элчиси!
Аны менен бирге
(сахаба) болгон
кишилер каапырларга
катуу-өктөм, бири-
бирине боорукер!”*
Фатх сүрөөсү 29-аят.

**Аллах үчүн сүйүш
керек:**

Башка бирөөнү Аллах менен тең сүйүү.

*“Адамдардын
арасында кээ
бирөөлөр, Аллахтан
башка нерселерди
(Аллахка) тең кылып
алышат (жана)
аларды Аллахты
сүйгөндөй сүйүшөт”.*
(Бакара сүрөөсү,
165-аят.)

Жогорудагы
Аллахтын сөздөрүнө
карай, сүйүүнүн
мындай түрү чоң
ширк болуп
эсептелет.

Аллах жакшы
көргөн **жерлерди**.
Мисалы: Мекке,
Медина

Аллах жакшы
көргөн **мезгилдерди**.
Мисалы: Кадыр
Түн же түндүн
акыркы үчүнчү
бөлүгү.

Аллах Таала
ыраазы болгон
амалдарды.
Буга шариятта
келген
нерселердин
баары тиешелүү.
Мисалы:
Таухид.

Ошол
амалдарды
аткарган
адамдарды.
Мисалы:
пайгамбар жана
элчилер,
периштелер,
сахабалар жана
баардык
монотеисттер.

**“Мухаммад - Аллахтын
кулу” деген сөздүн
мааниси:**

Ал ﷺ Аллахка
эң жакшы жана
туура ибадат
кылган дегендик

Анын ﷺ эч кандай
Кудайчылык же
Эгелик сыпаттары
жок, жана ага ﷺ эч
бир ибадатты
арнаганга болбойт
дегендик

Багынуунун түрлөрү

Жалпы

Бул моюн сунуу (кулдук)– Аллах баардык нерсенин Ээси экендигинен келип чыгат. Муну “мажбур кулдук” (убудияту аль-кахр) деп койсо болот. Аллах Таала айтат: *“Асмандарда жана жердегинин баары Рахманга кул-пенде болуп келишти”*.

Марям сүрөөсү 93-аят.

Мусулманбы же каапырбы, айырмасыз макулук болгон соң, Кудайдын пендеси болуудан башка аргасы жок.

Өзгөчө

Бул Аллахка моюн сунуунун негизиндеги Ага болгон кызмат. Аллах Таала айтат: *“Рахмандын пенделери... алар жер бетинде кичипейил-салабаттуу жүрүшөт”*.

Фуркан сүрөөсү 63-аят.

Буга Аллахтын динин тутуп, Ага ибадат кылгандын баары кирет.

Өзгөчөдөн өзгөчө

Бул пайгамбар жана элчилердин кызматы. Аллах Таала айтат: *“... чындыгында, ал абдан шүгүр кылуучу пенде болгон”*.

Исра сүрөөсү 3-аят.

Буга болсо пайгамбарлар гана кирет, анткени Аллахка кызмат кылууда алар менен эч ким тең тайлаша албайт.

Пайгамбардын ﷺ өмүр баянынан үзүндүлөр

Анын ﷺ
аты жана
ата-теги

Ал Мухаммад Абду-Ллах уулу. Чоң атасы Абдуль-Мутталиб болсо Хашимдин уулу. Хашим Курайш уруусунан болгон. Курайшийлер болсо Ибрахим пайгамбардын баласы Исмаилдин тукумунан чыккан арабтардан болгон.

Анын ﷺ
жарык
дүйнөгө
келүүсү

Ал ﷺ “Пил” жылынын Раби аль-Ауаль айында Меккеде төрөлгөн. Ал алтымыш үч жыл жашаса, анын ичинен кырк жылын пайгамбарлыкка чейин, кийинки жыйырма үч жылын Аллахтын пайгамбары жана элчиси болуп өткөргөн. Ал жетим өскөн: атасы ал төрөлгөнгө чейин көз жумган, анан аны өз чоң атасы Абдуль-Мутталиб багып өстүргөн. Ал каза болгондо атасынын агасы – Абу Талиб баккан.

Анын ﷺ
билдирүүсү

Ал ﷺ баардык адамдарга жана жиндерге жиберилген. Анын чакыруусу жетип, бирок ага ынанбаган инсан каапыр болуп эсептелет.

Анын ﷺ
чакыруусу

Ал ﷺ Жалгыз бир Кудайга ыйман келтирип, адеп-ахлакка жана жакшы иштерди жасоого чакырган. Жана ал Кудайга шерик кошуудан, адепсиздиктен жана зулумдуктан кайтарган.

Исра
жана
миараж

Ал ﷺ Меккеден Иерусалимге алып барылып (**исра**), андан кийин Жетинчи асманга көтөрүлүп (**миараж**), ал жактан Аллаһ аны менен сүйлөшүп, беш убак парз намазды мыйзамдаган.

Хижра
(көчүү)
жана
дүйнөдөн
кайтышы

Ал ﷺ Меккеден Мединага көчүп барып, ошол жактан каза болгон. Ал ﷺ момундардын энеси Аишанын (Аллах андан ыраазы болсун) бөлмөсүнө коюлган.

{ “Экинчи сабактын” түшүндүрмөсү }

**Аллахтан
келген
аянды
адамдарга
жеткирүүсү**

Аллах Таала Өзүнүн элчиси аркылуу динди кемчиликсиз кылды. Ал ﷺ болсо аны айкын жеткирип, жүктөлгөн тапшырманы аткарып, өз коомуна ыкыластуу болду. Акыйкатты жеткирип, Аллахтын жолунда чыныгы тырышчаактыгын көрсөттү. Ошондуктан ал өтүп кеткен соң, бул динге бир нерсе кошуп коюуга эч кимдин акысы жок.

**Орду чоң
беттешүүлөр**

Алар жетөө: Бадр согушу, Ухуд согушу, хандак (*согушта казыла турган ороо, оюн*) тушундагы согуш, Хайбарды алышы, Меккени алышы, Табук менен Хунайндагы согуштар.

**Анын ﷺ
жети
баласы:**

Үч уулу: Аль-Касым, Ибрахим, Абду-Ллах. Акыркысын “Ат-Тайиб” (берекелүү) жана “Ат-Тахир” (таза) деп да коюшчу. Төрт кызы: Зайнаб, Рукия, Умм Кульсум, Фатима. Фатимадан башка баардык балдары ал ﷺ тирүү кезинде каза болушкан. Фатима болсо ал ﷺ өлгөндөн кийин, алты айдан кийин каза болгон.

**Аны ﷺ
баккан
аялдар**

Өз энеси Амина бинт Вахб. Анан Сувейба (агасы Абу Ляхаб боштондукка чыгарган аял), Халима бинт Аби Зиб Ас-Сидия,
Аллах алардан ыраазы болсун!

**Анын ﷺ он
эки аялы:**

Хадижа, Аиша, Савда, Хафса, Зейнеб аль-Хилялия, Хинд Умм Саляма, Зейнаб бинт Жахш, Жувейрия бинт аль-Харис, Сафия, Рамля умм Хабиба, Рейхана бинт Зейд, Меймуна бинт аль-Харис, баардыгынан Аллах ыраазы болсун!

**Анын ﷺ
адептери**

Аллах Таала айтат: **“Жана сен улук ахлактын үстүндөсүң”**
Калам сүрөөсү 4-аят,
жана Аиша энебиз: **“Анын ахлагы – Куран болчу”** деп айткан.

{ “Экинчи сабактын” түшүндүрмөсү }

Ага ﷺ
биринчи
түшүрүл-
гөн аят

“Уютку” сүрөөсүндөгү Аллах Тааланын сөздөрү: **“Оку, Жараткан Раббиндин ысымы менен! Ал инсанды уюган кандан жаратты. Оку, сенин Раббин эң улук Зат! Ал инсанга калем менен (жазууну) үйрөттү. Инсанга билбегенин (Куранды жана башка илимдерди) үйрөттү”.**

Ага ﷺ эң
биринчи
ыйман
келтир-
гендер

Эркектерден –Абу Бакр ас-Сыддык,
аялдардан – Хадиджа бинт Хувейлид,
өспүрүмдөрдөн –Али ибн Абу Талиб,
кулдуктан азаттыка чыккан –Зейд ибн Хариса,
кулдардан болсо –Билял ибн Рабах.
Аллах баардыгынан ыраазы болсун!

Ал ﷺ
аткарган
ажылык
сапарлар

Ал ﷺ төрт кичи ажылык (умра) кылган, жана анын баардыгы Зуль-Каада айына туура келген.
Анан ал ﷺ Хижранын онунчу жылында бир чоң ажылык (хадж) жасаган. Ал ажылык *Коштошуу ажылыгы* деп айтылып келет.

Пайгам-
бардын
ﷺ өмүр
баянын
окуу -
зарыл
нерсе.

Ибн аль-Кайим айтат: “Эгерде пенденин эки дүйнө бактысы Аллахтын элчисинин ﷺ жетектөөсүнө байланыштуу болсо, анда ар бир өзүнө жакшылык тилеген, куткарылып, бактылуу болгусу келген адам, анын ﷺ жолдоочуларына кошулуп, билимсиз болбой анын ﷺ жетектөөсүн, өмүр баянын билиши керек. Адамдар бул маселеде: аз билгендер, көп билгендер, жана илимден куру калгандар болуп бөлүнүшөт. Ырайым болсо Аллахтын колунда жана ар кимге Ал Өзү каалагандай берет, жана Ал улуу ырайымдын ээси”.

ҮЧҮНЧҮ САБАК

Үчүнчү сабак: Ыймандын түркүктөрү

Ыймандын түркүгүнөн алтоо болот: *Аллахка ыйман келтирүү, Анын периштелерине ыйман келтирүү, Китептерине ыйман келтирүү, Анын пайгамбарларына ыйман келтирүү, Кыямат күнүнө ыйман келтирүү, жакшылык жана жамандыктын маңдайга жазылганына (тагдыр) ыйман келтирүү.*

Ыйман (ишенүү) шариат терминологиясында:

Тилдеги сөздөр, жүрөктөгү ишеним жана жүрөк менен кошо дене мүчөлөрүнүн амал кылуусу. Аллахка багынган сайын ал көбөйөт, Аллахты укпаган соң ал азаят.

“Сөздөр”
дегенге
Аллахтын
элчисинин ﷺ
айтканы
далил:
**“Ыймандын
эң бийик
бутагы бул:
“Аллахтан
башка
сыйынууга
татыктуу
Зат жок”-
деген
күбөлүк”**

“Амал”
дегенге
Аллахтын
элчисинин ﷺ
айтканы
далил:
**“Ыйман-
дын эң
төмөнкү
бутагы
бул
жолдогу
тоскоол-
дукту
алып
коюу”**

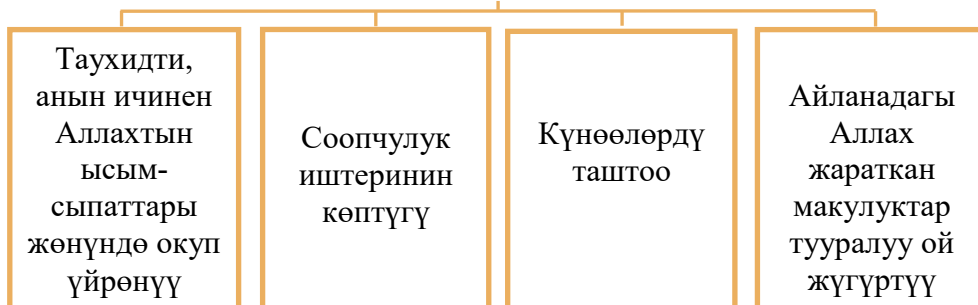
**“Жүрөктөгү
амалдар”**
дегенге
Аллахтын
элчисинин ﷺ
айтканы
далил:
**“Уялуу – бул
ыймандын
бутакта-
рынан”**

**Ыймандын
көбөйүшүнө**
Аллахтын
айтканы
далил:
**“(Чынында)
бул сүрө(лөр)
ыйман
келтирген
кишилердин
ыймандарын
көбөйтөт
жана алар
(муну бири
бирине
айтып)
сүйүнүшөт”**
Тауба сүрөөсү
124-аят

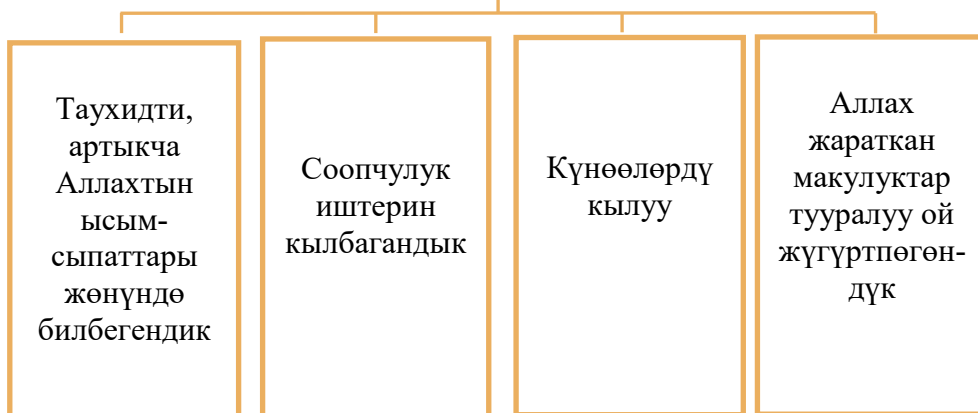
**Ыймандын
азайышына**
Аллахтын
элчисинин ﷺ
айтканы
далил:
**“Диндарлыгы
менен акылы
толук
эместердин
арасынан
көргөнүм
жок...”**

{ “Үчүнчү сабактын” түшүндүрмөсү }

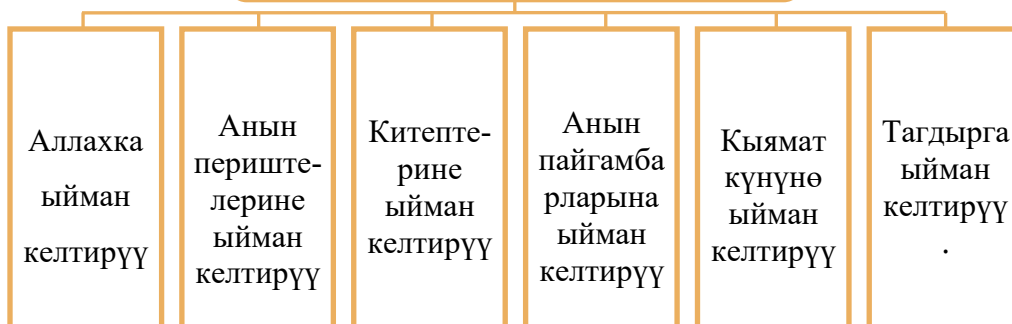
Ыймандын көбөйүшүнө себептер

Ыймандын төмөн болуусуна себептер

Ыймандын алты түркүгү

{ “Үчүнчү сабактын” түшүндүрмөсү }

Биринчи түркүк: Аллахка ыйман келтирүү

Экинчи түркүк: Периштелерге ыйман келтирүү

Периштелер бизге көрүнбөгөн кайып дүйнөнүн бир бөлүгү. Аллах аларды нурдан жараткан, жана алар Аллахка моюн сунуп, Анын сөзүн эки кылыпайт. Аллахтын: **“Ыйык Рух (Жабрейил)”** деген сөзүнө карай алардын жандары бар. Аллахтын: **“...периштелерди эки, үч, төрт канаттуу элчилер кылып жаратты”** деген сөзүнө карасак алардын денелери бар. Кийинки аятка карай алардын акыл-эси, жүрөгү да бар: **“Качан гана алардын жүрөктөрүнөн коркунуч (бир аз) кетип, (өздөрүнө келгенде): “Раббиңер эмне деди?”-дешет”**.

Биз жалпы периштелердин баардыгына ишенебиз, Аллахтан белгилүү болсо аттарын атап ишенебиз (мисалы: **Жабрейил, Мукаил, Исрафил**). Алардын сыпаттарына жана кылып жүргөн иштерине дагы ишенебиз (**“...Аллах буюрган ишке эч качан каршы чыкпаган, буюрулган нерсени дароо аткара турган орой жана күчтүү периштелер турат”**).

Периштелер жөнүндө бизге белгилүү нерселер:

Алардын арасында: Аршты көтөргөндөрдөн сегизөө, аян жеткирүү жоопкерчилиги Жабрейилде, Мукаил болсо жаанга... Кабарлар жалпы жонун баяндайбы, же кенен маалымат камтыйбы, аларга жана периштелерге биз толук ишенишибиз керек.

Үчүнчү түркүк: Ыйык китептерге ыйман келтирүү

Ал китептер чын эле Аллахтын сөзү, алар жаратылган эмес, бизге жөнөтүлгөн, жана Аллах Таала ар бир пайгамбары менен кошо китеп жөнөткөн деген ишеним болуш керек. Аларга Аллах кандай ат койсо ошону тастыктап, ичинде келген кабарларды, жалпы жана жеке шарият мыйзамдарын кошуп, баарысына ишенебиз. Бирок шарият эрежелери жоюлбаган болуш керек. Биздин ишенимде Куран, өзүнөн мурун түшкөн: Таурат, Инжил, аз-Забур жазылмаларын, жана Ибрахим менен Мусанын түрмөктөрүн кошуп жокко чыгарган.

Төртүнчү түркүк: Пайгамбарларга ыйман келтирүү

Пайгамбарлар - бул Аллахтын кулдары жана аларга сыйынган туура эмес. Алар - чынчылдыгында шек жаратпас Аллахтын элчилери. Биздин ишенимде алар жөн гана адамдар, жана алар эч кандай кудайчылык сыпаттарга же Жаратуучуга эле таандык болгон өзгөчөлүктөргө ээ эмес. Аллах Таала аларды жибергенде, аларга китептерди жөнөтүп, кереметтер менен кубаттады. Өз учурунда пайгамбарлар тапшырманы так аткарышып, өз коомуна ыкыластуулугу менен, акыйкатты жеткизип, Аллахтын жолунда чыныгы тырышчаактыгын көрсөтүштү. Биз алардын ысымдарына, сүрөттөлүшүнө, аларга берилген кереметтерге, деги эле Аллахтан эмне маалымат келбесин, биз ошонун баардыгына ишенебиз. Мисалы биз Адамды - эң биринчи пайгамбар деп тааныйбыз. Элчи катары жиберилгендердин башы - Нух деп билебиз. Ал эми Мухаммад болсо, элчи-пайгамбарлардын эң акыркысы. Мурункулардан калган диний өкүмдөр, Мухаммадтин шарияты келген соң, жоюлууга аргасыз. Аллахтын элчилеринен “бекем чечкиндүүлүктүн ээси” (улюль-азм) аталган бешөө бар: Мухаммад, Нух, Ибрахим, Муса жана Иса.

Аларды Аллах берекесине бөлөп, бейпилдик тартууласын!

Бешинчи түркүк: Кыямат күнүнө ыйман келтирүү

Бул түркүктө бу жарык дүйнө менен кош айтышкан соң, адамды эмне күтүп тураары жөнүндө, пайгамбардан келген кабарга ишенүү маселеси катылган. Маселен: кабыр азабы, Сурнайдын тартылышы, адамзаттын кабырдан көтөрүлүшү, алардын кайра тирилиши, жазалануу, Тараза, Жазылган түрмөктөр, Көпүрө (Ас-Сырат), Бейиш, Тозок, пайгамбардын жана мувахидтердин шапааты, Өзөн, Кыямат күнү анан Бейиштин ичинен, Жаратуучунун момундарга көрүнүүсү жана башка кайып нерселер.

Алтынчы түркүк: Жакшылык менен жамандыкты, маңдайга жазылган тагдыр деп ишенүү.

Мында тагдырдын төрт баскычына ишеним курулушу баяндалат: илим, жазуу, эрк жана жаратуу.

Илим.

Аллахка жалпысынан баары белгилүү. Ал баардык нерсе тууралуу кеңири маалыматка ээ. Буга Аллахтын кийинки сөздөрү далил: *“Ал алардын (баардык макулуктардын) келечегиндеги жана өтмүшүндөгү нерселерди билет”* Бакара сүрөөсү 255-аят

Жазуу.

Акыретке чейинки ааламдын тагдырын Аллах жазып койгон деген ишеним. Аллах Таала айтат: *“Асмандагы жана Жердеги баардык кайып нерселер анык Китепте (Лавхул Махвудда) жазылуу”* Намл сүрөөсү 75-аят

Эрк.

Аллах каалаган нерсе болот, каалабаганы болбойт деп ишенүү. Адам баласы өз эркине ээ, ошол эле учурда ал Аллахтын эркине көз каранды. Буга далил: *“(Бирок) силер Аллах каалаган нерсени гана каалай аласыңар...”* Инсан сүрөөсү 30-аят.

Жаратуу.

Бүт аалам сыяктуу эле пендени дагы, анын амалдарын дагы, Аллах жараткан деген ишеним. Аллах Таала айтат: *“Аллах баардык нерселердин Жаратуучусу”* Зумар сүрөөсү 62-аят, *“Силерди да, силердин ишинерди да Аллах жараткан”* Сафат сүрөөсү 96-аят.

ТӨРТҮНЧҮ САБАК

Төртүнчү сабак: Таухидтин жана Ширктын түрлөрү

Бул сабакта Таухидтин (Аллахты жалгыздоонун) үч түрү баяндалат: Аллахты Эгелигинде жалгыздоо, Кудайлыгында (сыйынуу Анын гана акысы экендиги) жана Ысым-сыпаттарында жалгыздоо.

(Рубубият) Эгелигинде жалгыздоо дегени, болгон тирүүлүктүн Жаратуучу жана Башкаруучусу – Аллах, жана Анын эч бир шериги жок деп ишенүү.

(Улюхият) Кудайлыгын ырастап жалгыздоо бул, шериги жок бир гана Аллах сыйынууга татыктуу деп ишенүү. “Ля Иляха илля-Ллах” келмесинин мааниси да ушундай: “сыйынууга татыктуу зат жок, бир Алладан башка”.

Намаз, орозо ж.б.у.с. ибадаттын кайсы түрү болбосун, бир гана Аллахка арнаш керек, ибадаттын бир түрү болобу, же бир бөлүгү болобу, Аллахтан башка нерсеге арнаган болбойт.

(Асмаа ус-Сыфаат) Ысым-сыпаттарында жалгыздоо деген, Ыйык Куранда айтылган, же тастыкталган хадистерде келген Аллах Тааланын аттары жана сыпаттарына ишенүү. Ал ысым-сыпаттар менен Аллахты баяндоодо, Анын Улуктугуна жараша, бурмалабай, эч нерсесин танбай, образ берип сүрөттөп (кандай? деп сурабастан) макулуктарга окшоштурбаш керек. Аллах Таала айткандай: **“Айт: (оо, Аллахтын элчиси) Ал-Аллах жалгыз! Аллах – Беймуктаж”** Ихлас сүрөөсү 1-2-аяттар, **“Ага (Аллахка) эч нерсе окшобойт. Ал – Угуучу, Көрүүчү!”** Шувра сүрөөсү 11-аят

Кээ бир аалымдар Таухидтин эки эле түрү бар деп, ысым-сыпат жагын “Раббилигинде жалгыздоо” бөлүмүнө киргизишкен. Мындай кайчы-пикирди талашып деле кереги жок, анткени эки жагынан тең мааниси түшүнүктүү болот.

Ширктин дагы үч түрү бар: чоң ширк, кичи ширк жана көмүскөдөгү ширк.

Албетте чоң ширк амалдарды куру кылып, түбөлүк Отко түшүүгө себеп болот. Аллах Таала айтат: **“Эгер алар Аллахка шерик кошчу болсо, (ким болбосун) жасаган баардык (жакиши) иштери күйүп кетет”**.

Анһам сүрөөсү 88-аят.

Жана башка аятта келет: **“Өз каапырчылыктарына өздөрү күбө болуп турган абалда, мушириктер Аллахтын мечиттерин (ибадат менен) абат кылып жиберүүлөрү эч мүмкүн эмес! (Себеби) Алардын амал-ибадаттары (ширк кылганы себептүү) “күйүп” кеткен. Жана алар Тозокто түбөлүк калуучулар”**. Тауба сүрөөсү 17-аят.

Жашоосунда чоң ширк кылып жүрүп өткөн адамга кечирим жок, жана ага Бейиш бакчалары арам болот. Аллах айтат: **“Албетте, Аллах (ибадатта жана ишенимде) Өзүнө шерик кошулуусун кечирбейт. Мындан башкасын Өзү каалаган пендеси үчүн кечирет. Ким Аллахка ширк келтирген болсо, демек ал катуу адашыптыр”**. Ниса сүрөөсү 116-аят.

Жана башка аятта айтылат: **“Кимде-ким Аллахка шерик кылчу болсо, Аллах ага Бейишти арам кылат жана жайы Тозок болот. Өзүнө зулум кылуучуларга жардамчы (аларды Тозоктон куткаруучу) болбойт!”** Маида сүрөөсү 72-аят.

Арбактарга жана алардын айкелдерине кайрылуу, жалбарып жардам тилөө, касам ичүү, алардын урматына курмандык чалуу чоң ширкке кирет.

Кичи ширк болсо, Куран жана Сүннөттүн тексттеринде ширк деп аталганы менен, чоң ширкке теңелбейт. Мисалы: Аллахтан башка бирөөнүн аты менен ант берүү, “Аллах жана баланча каалады”-деп айтуу, же бир соопчулук амалдарын эл көзүнө көрүнүү максатында кылуу ж.б.у.с.

Аллахтын элчиси ﷺ: **“Баарынан да, мен силерде кичи ширк болобу деп корком” дегенде, ал кайсы деп сурашкан, ал ﷺ: “Соопчулукту эл көрсүн деп жасагандык (рия)” деди”.**

Дагы ал ﷺ мындай деген: **“Кимде-ким Аллахтан башка нерсе (же башка бирөө) менен карганса, ал ширк кылды”.**

Жана ал ﷺ мындай деп айткан: **“Аллах жана баланчанын каалоосу менен” деп айтпагыла, а бирок “Аллахтын каалоосу менен, андан соң баланчанын каалоосу менен” десеңер болот”.** Бул хадисти кабарлагандардын тастыкталган тизмегине Хузайфа ибн аль-Яманды баш кылып, өз китебинде имам Абу Дауд жазган.

Ширктин бул түрү адамды динден чыгарбайт, жана түбөлүк Тозокто болуунун себептеринен эмес, бирок милдеттүү болгон - Жалгыз Бир Кудайга ыйман келтирүүсүн кемитет.

Үчүнчү түрү – көмүскө ширк тууралуу Аллахтын элчиси ﷺ мындай дейт: **“Силер үчүн Дажжаалдан да көбүрөөк кооптонгон нерсемди айтып берейинби?”,** анда адамдар: **“Ооба, Аллахтын элчиси”** ﷺ- дегенде мындай улантты: **“Качан адам намаз окуп баштаганда, аны бирөө карап турган болсо, ошонун көзүнчө ал намазын кооздоп окуй баштаганы көмүскө ширк болот, силер үчүн мына ушундан корком”.**

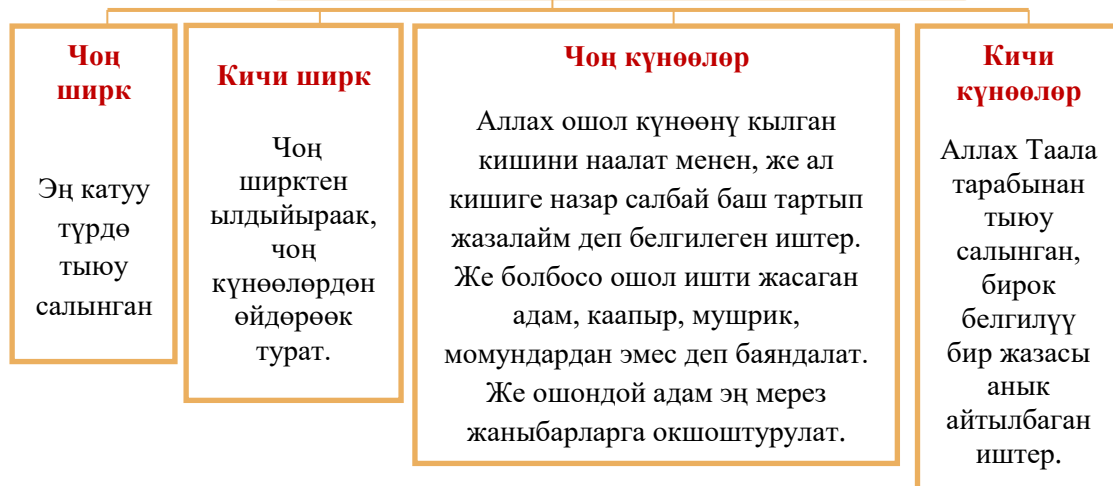
Негизинен ширкти эки түргө бөлсө деле болот: чоң жана кичине деп.

Көмүскө түрү болсо чоңуна да, кичисине да кирип калышы мүмкүн.

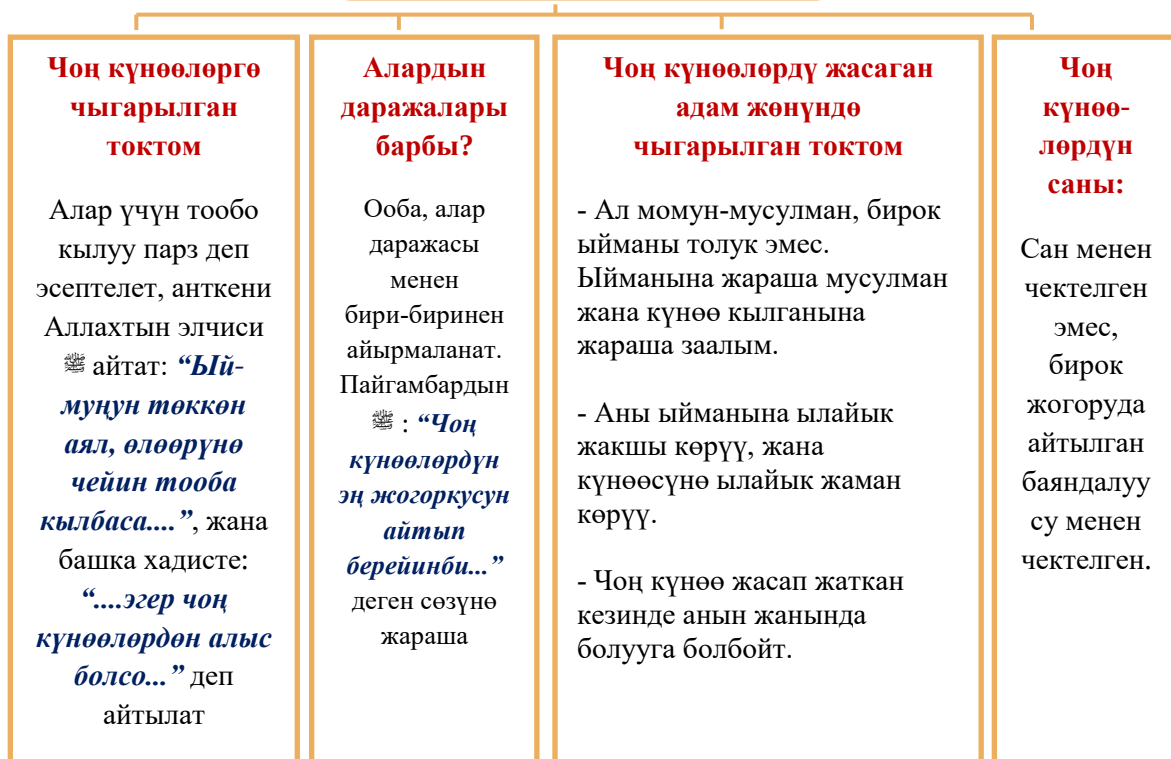
Мисалы эки жүздүүлөрдүн ширк кылганы чоңго кирип калат. Эл көзүнө көрүнүү максатында же корккондон улам алар тышынан мусулман болушат да, ичинде каапырлыкты жашырышат. Көмүскө ширктин кичи түрүнө Махмуд ибн Лябид аль Ансариден келген, эл көзүнө окулган намаз тууралуу хадис далил болуп берет. Ошондой эле буга чейин эскерилген Абу Саидтен келген хадис дагы далил. Жана Аллах ийгилик берүүчү.

{ “Төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү }

Тыюу салынган амалдардын тизмеси

Чоң күнөөлөр

Чоң ширк менен кичи ширктин айырмасы:

Чоң ширк

1. Адамды динден чыгарат,
2. Амалды куру кетирет
3. Адамды түбөлүк Тозокко киргизет
4. Эл башчысына мүлк жана канын уруксат кылат
5. Ширктин чоң экендигине далил турушу керек
6. Себеп өзү эле ааламда жашыруун башкарууга ээ деген ишеним
7. Чоң ширк кылып жүрүп өлгөн адамга кечирилбейт
8. Эгер адам тооба кылса Аллах кечирет, бирок эки учурга чейин: Күндүн батыштан чыкмайын, жана өлүм алдын үн кырылдамайын.

Кичи ширк:

1. Адамды динден чыгарбайт
2. Амалдарды куру кылбайт
3. Түбөлүк Тозоктун себепкери эмес
4. Эл башчысына мүлкүн жана канын уруксат кылбайт
5. Ширкти кичи экендигин далил көрсөтүшү керек
6. Аллах себеп кылбаган нерсени адам себеп деп эсептегендиги
7. Чоң ширкке алып барчу себептер кичи ширк деп аталат
8. Эгер шариятта “ширк” же “куфр” деген сөздөр “аль” деген атрикли жок эле келсе ал кичи ширк болуп саналат, далилдер башкача көрсөтпөсө гана.

БЕШИНЧИ САБАК

Бешинчи сабак: Ихсан

Ихсан – бул Аллахты көрүп тургандай ибадат кылуу, анткени сен Аллахты көрбөсөң да, Аллах сени көрүп турат.

Ихсандын бир эле түркүгү бар, бирок ал эки баскычтан турат:

Ибадатуль мушахада

Бул ибадат сүйүү, умтулуу жана Аллах даярдап койгон сыйлыктарды эңсөөнүн негизинде курулат. Пайгамбарлар менен элчилердин ибадаты ушундай, Аллахтын элчиси айткандай: ***“Чын эле мен шүгүр келтирүүчү кул болбой каламбы?!”***

Мындай ибадаттын себеби ошол Аллах даярдаган сыйлыктарды сүйүп, умтулуп, эңсөөдө, бирок Анын астында коркуу сезим менен.

Ибадатуль муракаба

Бул ибадат болсо Анын жазасынан кутулууну каалап, коркуунун негизинде курулат.

Бул ибадат- ар бир мусулманда болчу эң минималдуу деңгээл.

**Таухид тууралуу
суроо-жооп**

1. Диндин канча даражасы бар?
- Бир , - Эки, - Үч.
2. Исламдын канча түркүгү бар?
- Беш, - Алты, -Жети
3. Ислам даражасы менен Ыймандан жогору турат.
- Туура, - Туура эмес.
4. Акыйкат күбөлүгүнүн канча түркүгү бар?
- Жети, - Сегиз, - Эки.
5. “Ля иляха илля-Ллах” күбөлүгүнүн канча шарты бар?
- Сегиз, -Жети, - Беш.
6. “Ля иляха илля-Ллах” күбөлүгүнүн шарты болгон “Илим” дегендин мааниси кандай?
- Ар нерсени өз турпатында билүү
- Аллахтан башка сыйынууга татыктуу эч ким жок.
7. Эгер адам, даават жеткенден кийин ыйман келтирбегендин каапырчылыгынан күмөн болсо, анда:
- Чоң каапырчылыка түшөт
- Кичи каапырчылыка түшөт
8. “Кабылдоо” бул “Ля иляха илла-Ллахтын” шарттарынан, а өзүнө эмнени камтыйт?
- Сөз, - Амал, - Толук ишеним, - Баардыгы туура.
9. “Ля иляха илля-Ллах” келмесин эл көзүнө эле айтып койсо ал эл көзүнө көрүнүү максатында берилген садакага барабар, жана ал кичи ширк болуп саналат.
- Туура, - Туура эмес

“Бешинчи сабактын” түшүндүрмөсү

10. Кимде-ким “Ля иляха илля-Ллах” деп айтса, бирок жүрөгүндө андай ишеним болбосо ал:

- Монотеист (Жалгыз бир Кудай деген адам)
- Мусулман, бирок момун эмес.
(Исламы бар, бирок Ыйманга жеткен эмес)
- Чоң каапырчылыктагы каапыр
- Ишеними тайкы адам

11. Эгер инсан Аллахты сүйгөн сымал, пайгамбарды ﷺ Ага тең кылып сүйсө, анда ал:

- Чоң каапырчылыка түштү,
- Кичи каапырчылыка түштү, - Чоң күнөө жасады.

12. Сүйүүнүн канча түрү бар?

- Төрт, - Үч, - Эки.

13. Аллах үчүн сүйүү - амалдарды, адамдарды, белгилүү жерлерди жана убакыттарды сүйүүдө байкалат.

- Туура, - Туура эмес.

14. Аллах менен кошо бирөөнү сүйүү:

- Кичи ширк, - Парз, - Чоң ширк.

15. Аллах үчүн сүйүү:

- Уруксат, - Парз, - Чоң ширк.

16. Аллахка кызмат кылуунун канча түрү бар?

- Эки, - Үч, - Төрт.

17. Аллахтын баардык макулуктары Ага моюн сунганга мажбур, жада калса каапырлар дагы.

- Туура, - Туура эмес.

18. Эгерде адам “Ля иляха илля-Ллах” күбөлүгүн айтса, бирок бир да соопчулук иш жасабай, намазды кошуп, эч кандай ибадат кылбаса, анда ал күбөлүгүнүн:

- Пайдасы тиет, - Пайдасы тийбейт.

“Бешинчи сабактын” түшүндүрмөсү

19. “Мухаммад ﷺ – Аллахтын кулу жана элчиси” дегендин мааниси ал – “Аллахтын кулу жана ага сыйынган болбойт жана жалган деп айтууга айыбы жок пайгамбар”.

- Туура, - Туура эмес.

20. “Пайгамбардын ﷺ буйруктарына баш ийүү, жана ал тыйган нерселерден алыстоо...” бул:

- “Мухаммад ﷺ Аллахтын элчиси” – күбөлүгүнүн маниси,

- “Мухаммад ﷺ Аллахтын элчиси” деген күбөлүк камтыган нерсе,

21. Ким пайгамбарга ﷺ Кудайдын же Жаратуучунун сыпаттарын байласа, демек - ал ﷺ Аллахтын кулу деп күбөлүк бербептир.

- Туура, - Туура эмес.

22. Пайгамбардын эң улуу сыпатталышы бул:

- Аллахтын элчиси, - Аллахтын кулу жана Анын элчиси, - Акыркы пайгамбар (Пайгамбарлардын мөөрү)

23. “Исламга ким жаңы бир нерсе кошсо, анан ошону ырас деп көрсө, анда ал Мухаммад ﷺ кабарды толук жеткизбептир деп ойлойт, анткени Аллах айткан: **“Бүгүн Мен силерге динди толук кылдым”**, демек ошол заманда динден болбогон нерсе, бүгүнкү күндө да динден болбойт” – бул сөздөрдү ким айткан:

- Шейхуль-Ислам ибн Теймия, - Имам Малик, - Имам Ибн Баз

24. Мухаммад ﷺ пайгамбар пайгамбардын тукумунан.

- Исхак, - Исмаил.

25. Бош жерлерин толтур:

Аллахтын элчиси ﷺ _____ жылында, _____ шаарында төрөлгөн. Ал _____ жыл жашап, анын ичинен _____ жылын пайгамбарлыкка чейин, кийинки _____ жылын Аллахтын пайгамбары жана элчиси болуп өткөргөн. Ал ﷺ _____ аяттары түшкөндөн кийин пайгамбар болуп, _____ аяттары түшкөн соң элчи болгон.

26. Пайгамбар ﷺ жөнөтүлгөн:

{“Бешинчи сабактын” түшүндүрмөсү}

- Өз элине, - Адамдарга, - Жалпы адамзат жана жиндерге.

27. Мираж (көтөрүлүү) – бул Аллахтын элчисинин ﷺ Мединадан Иерусалимге саякаты.

- Туура, - Туура эмес.

28. Аллахтын элчиси ﷺ көчкөн:

- Таифке, - Эфиопияга, - Мединага, - Баардыгы туура

29. Пайгамбар ﷺ катышкан маанилүү беттешүүлөрдүн саны:

-бир, - эки, - үч, - төрт, - беш, - алты, - жети.

30. Аллахтын элчиси ﷺ канча балалуу болгон?

- үч, - төрт, - жети.

31. Пайгамбарыбыз ﷺ коштошуу ажылыгын жасаганы, анын мурда ажылык кылганынан кабар берет.

- Туура, - Туура эмес.

32. Аллахтын элчисинин ﷺ өмүр баянын окуп үйрөнүү:

- Парз, - Ырас, - Уруксат.

33. Бош жерлерин толтур.

Ыйман бул сөздөр, _____, _____ толук ишеними.
_____ жана _____ амалдары. Ал _____
төмөндөйт жана _____ жогорулайт.

34. Ыймандын канча түркүгү бар?

- алты, - беш, - төрт.

35. Аллахка ишенүү бир нече кошумчалардан куралат. Алар канчоо?

- төрт, - үч, - эки, - бир

36. Аллахтын бар экендигине жалпы далилдер:

- төртөө, - санаганга мүмкүн эмес.

37. Мукаил – жаанга жоопкерчиликтүү периште.

- Туура, - Туура эмес.

{“Бешинчи сабактын” түшүндүрмөсү}

38. Жүрөк адамдарда гана бар, периштелерде жүрөк болбойт.

- Туура, - Туура эмес.

39. Бизге аталышы менен белгилүү канча китеп бар?

- алты, - төрт, - жети, - көптөгөн.

40. Аллах Таала ар бир пайгамбарга китеп түшүргөн.

- Туура, - Туура эмес.

41. Эң биринчи пайгамбар бул Адам.

-Туура, - Туура эмес.

42. Мухаммад ﷺ Аллахтын элчиси, бирок пайгамбар эмес.

-Туура, - Туура эмес.

43. Бекем чечкиндүүлүктүн ээлери (улюль азм) аталган пайгамбардан канчоо?

- беш, - төрт, - үч, - көптөгөн.

44. Акырет күнүнө ыйман келтирүү деген, өлүмдөн кийин боло турган окуялардын баарына ишенүү. Адамдар өлгөндөн баштап, кабырларынан кайра чыгуусуна чейин.

-Туура, - Туура эмес.

45. Тагдырга ыйман келтирүү бир нече баскычтарды камтыйт. Алар канчоо?

- үч, - төрт, - беш, - алты.

46. Болумуштун болооруна чейин эле Аллах Таала аны билеби?

- Ооба, - Жок.

47. Адамдардын кылгандарын Аллах Таала билеби?

- Ооба, - Жок.

48. Адамдар кылгандын баарын Аллах Таала жазып койгонбу?

- Ооба, - Жок.

{“Бешинчи сабактын” түшүндүрмөсү}

49. Адам баласында каалоо менен эрк бар. Ошондон улам ал каалаганын кылганга эрктүү.

- Туура, - Туура эмес.

50. Аллахтын пенделеринин амалдары да жаратылганбы?

- ооба, - жок.

51. Таухид бөлүнөт:

- Эки түргө, - Үч түргө

52. Чоң жана кичи ширктин беш айырмасын эстеп жаз:

1.

2.

3.

4.

5.

53. Чоң жана кичи ширктин бештен мисалын жаз:

54. Ишенимдеги эки жүздүүлүк (нифак) – динден чыгарбай турган кичи ширк.

- Туура, - Туура эмес.

55. Ихсандын:

- бир түркүгү бар, - эки түркүгү бар

АЛТЫНЧЫ САБАК

Алтынчы сабак: Намаздын шарттары

Намаздын тогуз шарты бар:

1. Ислам динин тутуу
2. Акыл
3. Балагатка жетүү (таймиз)
4. Жунуптан тазалануу
5. Нажасаттарды кетирүү
6. Көргөзгөнгө тыюу салынган дене мүчөлөрүн жабуу (аурат)
7. Намаздын убакытынын кириши
8. Кыбыла тарапка бурулуу
9. Ниет

Биринчи шарт: Ислам динин тутунуу

Мунун карама-каршысы - каапырлык. Мисалы, Жаратканды сөккөн же Аллахтан башка нерселерге сыйынган адам намаз окуса, тооба кылмайын аныкы кабыл болбойт.

Экинчи шарты: Акыл

Мунун тескериси - келесоолук. Андан жаманы – мастык.

Үчүнчү шарты: Айырмалап калган жашка жетүү

Айырмалоо жашы (таймиз) – бул жыныстык жетилүү эмес. Бул кичинекей баланын ар нерсени айырмалап, суроолорго жооп берип калган кези. Негизи, бала жетиге чыкканда ушул жашка келет.

Бөбөктөрдүн намазы качан жарактуу болот? Качан ал, ар нерсенин айырмасын билип, суроолорго түшүнүп жооп берип, мисалы, суу менен отту айырмалап калган кезде. Эгер бул жашка жете элек болсо, анда намазы жараксыз.

“Алтынчы сабактын” түшүндүрмөсү

Төртүнчү шарт: Дааратсыздыктан тазалануу

Жунуп абалы - чоң даарат
(гусул) менен жоюлат.

Дааратсыздык - кичи даарат
(вуду) менен жоюлат.

Бешинчи шарт: Нажасаттардан арылуу

Нажасаттарды: денеден, кийимден жана намаз окулчу жерден кетирүү керек. Эгер адам бир жери нажас болгон абалда, ал жөнүндө билип туруп, мүмкүнчүлүгү болсо да тазаланбай намаз окуса, анын окуган намазы жараксыз болот. Андай кир нерселерди кетирүү үч түрдө болот:

Оорлоштурулган (мугалляза)

Бул иттин нажасатын тазалоо. Аллахтын элчиси ит ичип кеткен идиштерди жети жолу жуугула, биринчиси топурак менен болсун деп буюрган. Хадисти имам Муслим риваят кылат.

Жеңилдетилген (мухаффафа)

Бул сыгып жуубай эле, жөн эле суулап эле кетирчү нажасаттар. Мисалы: эне сүтүнөн башка тамак жебеген ымыркайдын заарасынан, маазиден (дүүлүккөндө бөлүнүп чыкчу былжырак суюктук), эркектин уруктугунан ушинтип тазаланат. Эркектин уруктугу негизинде таза, бирок пайгамбарыбыз суюк болсо суу чачып, катып калган болсо сүртүп тазалап койчу.

Орточо (мутавассита)

Бул суулап, андан кийин жууп, анан сыгып тазалачу нерселер. Мисалы чоң кишинин заарасы сыяктуу баардык нажасаттар ушул ыкма менен тазаланат.

— {“Алтынчы сабактын” түшүндүрмөсү} —

Нажастын түрлөрү:

Адамдын заарасы менен заңы, этин жегенге болбогон жаныбарлардын боксийдиги. Мышык, качыр, эшек сыяктуу сактанууга кыйын болгон айбанаттан башка, баардык жырткычтар. Мууздамалган малдын каны, жана эки жерден чыккан кан (жыныстык мүчөдөн жана арт жактан чыгуучу кан). Жана баардык өлүмдүк нажас болот. Бир гана өлгөн адамдын денеси менен каны акпаган башка баардык өлүмдүк (чымын-чиркей ж.б. курт-кумурскалар), ошондой эле чегиртке менен суу жандыктарынын өлүктөрү нажаска кирбейт.

Алтынчы шарт:

Көргөзүүгө тыюу салынган дене мүчөлөрүн (аурат) жабуу.
Аураттын үч түрү бар:

Жеңилдетилген (мухаффафа)

Бул - жетиден он жашка чейинки эркек балдардын аураты. Аларга жыныс мүчөлөрүн асты-аркасынан жаап жүрүү милдет.

Оорлоштурулган (мугалляза)

Кул эмес азат жана жетилген (булюг) аялдын аураты. Алар намаз окуурда бетинен башка баардык жерин жабышат, жана жакын туугандарынан (махарим) башка эркектерге бетин да көргөзбөй жабышат.

Орточо (мувассита)

Бул - калган баардык адамдардын аураты. Аларга киндиктен тизеге чейинки аралыкты жабуу милдет. Ал эми ийиндерин кошо жаап, жакшы кийим кийүү баркталчу нерсе.

— {“Алтынчы сабактын” түшүндүрмөсү} —

Жетинчи шарт: Намаздын убакыты келген маал.

Убакыты кире электе окулган намаз жараксыз болгон соң, намазды көрсөтүлгөн маалынан кечиктирүүгө да тыюу салынат. Бирок, эки намазды бир маалда окуганга уруксат учур бар, мисалы: сапар учурунда. Билип туруп намаздын убактысын өткөзүп жиберүү күнөө болот.

Сегизинчи шарт: Кыбыла тарапка түздөнүү

Бир гана сапардагы нафил (парз эмес) намаз учурунда, минген унаасы каяка бет алса, ошол тарапты карап окуй берүү уруксат. Биздин заманда учакта баратып намаз окуган дагы ушуга кирет. Жана дагы бир учур, эгерде адам Кааба тарапты карай албаса, же душмандан сак болуп турса.

Тогузунчу шарт: Ниет кылуу

Ниеттин орду-жүрөк, андыктан аны тил менен айтуу бедаат болуп эсептелет. Эгер ниет намазга чейин кылынса, башкача айтканда адам кайсы бир намазды (мисалы парз намаздарынан) окуганга ниеттенсе, ошол жетиштүү.

Маанилүү эрежелер.

1. Бул шарттар аткарылбай калган учурда: билбестик, унутчаактык, же атайын шартты эске албай коюу – кечиримдүү үзүр болуп саналбайт. Бир гана бир жери нажас менен булганган абалда, ал жерин көрбөй же билбей калып намазын окуп салса, анын намазы жарактуу.
2. Бул шарттар ибадатка чейин орундалат, жана андан тышкары болот. Бирок намаздын башынан аягына чейин бул шарттар бузулбашы керек.

ЖЕТИНЧИ САБАК

Жетинчи сабак: Намаздын түркүктөрү (рүкүн)

Намаздын он төрт түркүгү бар:

1. Мүмкүнчүлүгү болсо түз туруу
2. "Такбиратуль-Ихрам" (намазды ачып берчү такбир)
3. "Фатиха" сүрөөсүнүн окулушу
4. Бел ийип таазим кылуу.
5. Бел ийүүдөн кайра түзөлүү
6. Дененин жети мүчөсү менен жерге жыгылып таазим этүү
7. Андан кайра түзөлүү
8. Эки сажданын ортосунда отуруу
9. Бүт кыймылдарды жайбаракат аткаруу
10. Түркүктөрдү ирээти менен кылуу
11. Акыркы ташаххуд.
12. Ал маалда отуруу
13. Пайгамбарга дуа кылуу (салават)
14. Эки тарапка салам берүү

Биринчи түркүк:

Мүмкүнчүлүгү болсо түз туруу

Парз намаздарда

Түз туруу - түркүк болуп саналат, бирок ден-соолука байланыштуу мүмкүнчүлүк болбосо же түз турганда тынчтана албаса, анда бул өкүм жоюлат. Бирок адам бир аз убакыт түз тура алгыдай болсо, анда ошондой кылышы керек.

Нафил намаздарда

Отуруп намаз окуганга уруксат берилген. Бирок анын сообу, туруп окугандын сообуна караганда жарым эсе азыраак болот. Ошондой эле капталы менен жатып окулган намаз, сообу боюнча отуруп окулгандын тең жарымы болот.

{ “Жетинчи сабактын” түшүндүрмөсү }

Экинчи түркүк: аль-Ихрам Такбирин айтуу

Такбиратуль-Ихрам деген – бул намазды ачып берчү
«Аллаху Акбар» (Аллах Эң Улук) деген сөздөр.
«Аллаху Акбар» - деген сөздөн башкасын колдонууга болбойт.

Үчүнчү түркүк: Аль-Фатиха сүрөөсүнүн окулушу.

Шыбырап окусун, же мейли үн чыгарып окусун, айырмасыз, намаздын ар бир рекетинде аль-Фатиха сүрөөсүнүн окулушу - парз. Бир да аятын калтырбай, ирээти менен, сөздөрүн жана тамгаларын туура чыгарып, толук окуш керек. Бир гана, имам бел ийип «руку» кылып жатканда, кечигип келген бирөө, анын аркасына уюп окуганы кошулуп калса, ошол рекетте «аль-Фатиханы» окуу милдети ага кечирилет.

Тогузунчу түркүк: Баардык түркүктөрдү тынчтанып, жайбаракат аткаруу.

Ар бир түркүктөгү Аллахты эскерүү сөздөрүн айтып жатканда тынчтанып көңүл буруу зарыл.

Маанилүү эрежелер:

Ибадат түркүктөрдөн турат. Андыктан түркүктү калтырып кетүү, мейли атайлап, же мейли билбестиктин айынан же унутчаактыгынан улам болобу, айырмасыз, ал ибадатты жокко чыгарат. Жана ошол калып кеткен түркүктү, кошумча чөгөлөп таазим этип (“ас-сахв” саждасын кылып), ордун толуктап коюуга болбойт. Түркүктү калтырып кеткен адам, убакыты өтө элек намаз болсо аны кайрадан окуйт. Ал эми кайсы бир түркүгү кем болуп, бирок убакыты өтүп кеткен намаздары үчүн ал айыпталбайт. Буга далил: пайгамбарыбыз ﷺ, “тынчтануу” түркүгүнө көңүл бурбай, намазын начар окуган адамга, мурунку намаздарынын баардыгын кайра окуп чыгууга буюрган эмес, бир гана ошол учурдагы намазын кайра окуткан. Аллах жакшы билүүчү!

СЕГИЗИНЧИ САБАК

Намаздагы милдеттер (важип)

Намаздын милдеттүү түрдө аткарылчу кошумчаларынан сегизөө:

1. Намазды ачып берген «аль-Ихрам» такбиринен башка баардык такбирлер («Аллаху акбар» деген сөздөр). Биринчи такбир болсо милдеттерге эмес, түркүктөргө кирет.
2. Бир гана имамдын же жалгыз окуп жаткан адамдын «СамиаЛлаху лиман хамидах» (Аллах уккан болсун, ким Аны мактап жатса) деп айтуусу.
3. Баардыгы айтууга милдеттүү болгон - «Раббана уа лякаль-хамд» (Биздин Эгебиз, жана алкыш-мактоолор Сага) сөздөрү.
4. Бел ийген абалда «Субхаана раббияль-Азыйм» (Эң аруу жана эң ардактуу менин Улук Раббим) деген сөздөрдү айтуу.
5. Сажда учурунда «Субхаана Раббияль-Ааля» (Эң аруу жана Эң ардактуу менин Эң бийик Раббим) деген сөздөрдү айтуу.
6. Эки сажда аралыгында «Рабби-гфирли» (Эгем мени кечире көр) деген сөздөрдү айтуу.
7. Биринчи ташаххуд.
8. Ал учурда отуруу.

Маанилүү эрежелер

Ирээтинде “*Субхаана раббияль-Азыйм*” - деген сөздү бел ийген абалда, жок дегенде бир жолу милдеттүү түрдө айтыш керек. Андан кийин башка зикрлерди кошсо дагы болот. Ошондой эле сажда кылып жатканда, жок дегенде бир жолу, милдеттүү түрдө: “*Субхаана раббияль-Ааля*” – деп айтыш керек. Андан кийин Аллахты эскерүүнүн башка түрлөрүн кошо берсе болот.

ТОГУЗУНЧУ САБАК

Ташаххудтун түшүндүрмөсү

Ташаххуд (аттахият):

Ат-тахиййату лилляхи, уа-ссалявату, уа-ттаййибат. Ассаляму `аляйкя аййуха-ннаби, уа рахмату-ллахи, уа баракятух:

Ассаляму `аляйна, уа `аля `ыбади-лляхи-ссалихин.

Ашхаду алля иляха илля-ллах: Уа ашхаду анна мухаммадан `абдуху уа расулюх:

“Баардык саламдар, намаздар жана эң жакшы сөздөр Аллахка гана болсун!

Оо, пайгамбар, сага Аллахтын саламы, мээрими жана берекеси болсун!

Бизге да, солих адамдарга да Аллахтын саламы болсун!

Мен “Аллахтан башка сыйынууга татыктуу зат жок,

жана Мухаммад Анын кулу жана элчиси” – деп күбөлүк беремин”.

Андан кийин пайгамбар ﷺ үчүн дуа кылынат (салават):

Аллахумма салли `аля мухаммадин уа `аля `али мухаммад.

Кяма салляйта `аля ибрахи́ма уа `аля `али ибрахи́м. Иннакя хамиду-ммаджид.

Аллахумма барик `аля мухаммадин уа `аля `али мухаммад.

Кяма баракта `аля ибрахи́ма уа `аля `али ибрахи́м. Иннакя хамиду-ммаджид.

“Оо, Аллах! Мухаммадка да, анын үй-бүлөсүнө да ырайым кыл. Ибрахимге жана анын үй-бүлөсүнө ырайым кылганыңдай. Албетте Сен – мактоого татыктуу, Улук Затсың! Оо, Аллах! Мухаммадтын да, анын үй-бүлөсүн да берекелүү кыл.

Ибрахим жана анын үй-бүлөсүн берекелүү кылганыңдай.

Албетте Сен – мактоого татыктуу, Улук Затсың! ”

Андан соң, эгер акыркы ташаххудтун учуру болсо, анда намаз окуп жаткан адам ар кандай балээ-кырсыктан Аллахтын коргоосун тилейт. Мисалы: Тозоктогу кыйноолордон, кабыр азабынан, жашоодогу жана өлүмдөн кийинки азгырык-сыноолордон, жана Дажжаалдын азгырыгынан. Андан кийин дубалардан тандап, каалаганын айтса болот, өзгөчө шариятта көрсөтүлгөн дуалар менен кайрылганы ырас. Мисалы: *“Оо, Аллах, эң жакшы түрдө Сени эскерип, Сага шүгүр кылып, Сага ибадат кылууга мага жардам бер!”*, же болбосо: *“Оо Аллах, мен көп учурда өзүмө адилетсиз болдум, эми Сенден башка эч ким күнөөлөрдү кечирбейт. Мага кечирим тартуулап мени кечир жана ырайымыңа ал, анткени Сен – Кечиримдүү, Ырайымдуусуң!”*

Ал эми биринчи ташшаххуд тууралуу кеп кылсак, ал учурда намаз окуп жаткан адам “аттахияттын” аягында эки күбөлүктү айткан соң, үчүнчү рекетти окуш үчүн өйдө түрат. Мисалы: **Зухр** (түшкү бешим намазы), **Аср** (дигер), **Магриб** (кеч алдын окулуучу - шам намазы), **Иша** (кечки куптан намазы) намаздарында. Эгерде үчүнчү рекетке тураар алдын, пайгамбарга ﷺ дуа кылып койсо (салават айтып), андан эч нерсе болбойт, тескерисинен “салават” кошуп коюу ырасталат. Анткени бул тууралуу келген хадистер бири-бирине айкалышат.

ОНУНЧУ САБАК

Онунчу сабак: Намаз учурундагы ыктыярлуу иштер (мустахаб). Намаздагы ыктыярлуу кошумчалар:

1. Намаздын башындагы дуа (дуа аль-истифтах)
2. Түз тургандан бел ийгенге чейин, жана кайра түзөлгөн учурда, оң билекти сол билекке байлоо жана төш тушуна коюу.
3. Манжаларды бириктирип түз сунуп, колдорун ийин деңгээлинде же болбосо кулак деңгээлине чейин көтөрүү. Бул кыймыл - намазды ачып берчү такбир учурунда, жана бел ийип “**руку**” кылаар алдын, жана кайра түзөлгөндөн кийин, анан биринчи “**ташаххудтан**” үчүнчү рекетке көтөрүлгөн маалдарда кылынат.
4. Бел ийген учурда: “**Субхаана Раббияль - Аазыйм**” – деп, жана чөгөлөгөн учурда “**Субхаана Раббияль - Ааля**” – деп бир жолкудан ашык айтуу.
5. Бел ийүүдөн кайра түзөлгөн учурда “**Раббана уа лякаль-хамд**” деген сөздөргө дагы башка зикрлерди кошумчалап айтуу, жана эки сажда ортосунда “**Рабби-гфирли**” деп бир жолкудан ашыкча айтуу.
6. Бел ийген учурда баш менен бел-арка деңгээлин бирдей түздүктө кармоо.
7. Сажда учурунда колдорду эки капталдан алыстатуу (денеге кымтыбай). Ошондой эле курсакты сандан, санды балтырдан алыстатуу.
8. Сажда учурунда эки чыканакты жерге тийгизбөө.
9. Биринчи ташаххуд менен эки сажда аралыгында сол таманды бүгүп астына төшөнчү кылып отуруп, оң таманды тик кармап, манжаларын Кыбыла тарапка каратуу.
10. Үч же төрт рекеттен турган намаздардын акыркы ташаххуд учурунда, “**тауаррук**” деген абалда отуруу. Ал абал төмөнкүдөй: намаз окуп аткан адам сол жамбашына отуруп, сол бутун оң буттун астына сунат. Оң буту болсо адаттагыдай эле абалда болуп, оң таманын тик кармап турат.
11. Баардык ташаххуд абалдарында оң колдун сөөмөйүн сунуп, отургандан тартып аяктаганга чейин кармап туруусу. Жана кээде ошол сөөмөйүн кыймылдатуусу.

12. Биринчи ташаххудта **“аттахиятка”** кошуп, Мухаммад жана анын үй-бүлөсүнө, ошондой эле Ибрахим жана анын үй-бүлөсүнө береке жана тынчтык тилеп Аллахка кайрылганы (**“салават”** окуп койгону).
13. Акыркы ташаххудтан кийин салам берээр алдын кошумча дуалар менен Аллахка кайрылуу.
14. Таңкы намаз менен күүгүм жана кечки намаздарынын башкы эки рекетинде, Курандын үн чыгарып окулушу. Ошондой эле жума, айт жана жамгыр тилөө максатында окулчу (**“истиско”**) намаздарынын үн чыгарып окулушу.
15. Түшкү жана түштөн кийинки намаздарда, ошондой эле күүгүм маалындагы намаздын үчүнчү рекетин жана кечки намаздын акыркы эки рекеттеринин үн катпай, ичтен окулушу.
16. **“Фатиха”** сүрөөсүнөн кийин, Курандан дагы башка сүрөөлөрдүн окулушу.

Мындан тышкары Сүннөттө келген башка ыктыярлуу ырас иштерди аткарса да жакшы. Мисалы: “рукудан” түзөлгөндө “Раббана уа лякаль хамд” деген сөздөргө башка зикрлерди кошуп айтуу. Муну имамдын аркасына уюп окуган адам деле, же жалгыз окуп аткан имам деле кылса болот, ал өз ыктыяры. Бел ийген учурда манжаларды бири-биринен алыстатып, алаканды тизеге коюунун өкүмү дагы жогоруда айтылгандай.

Намаздын башындагы дуа (дуа аль-истифтах)

Бул дуа - намазды ачып берчү такбирден кийин айтылат. Бул дуанын пайгамбардан ﷺ келген түрлөрү бар. Мисалы: **“Аллахумма, ба'ид байни ва байна хатайаа кя-ма ба'адта байна-ль-маширики ва-ль-магриби, Аллахумма, наккы-ни мин ха-тайаа кя-ма йунакка-с-саубу-ль-абйаду мин ад-данаси, Аллахумма-гсиль-ни мин хатайаа би-с-сальджи, ва-ль-маи ва-ль-баради”**, же болбосо мындай айтса да болот: **“Субхана-кя, Аллахумма, ва би-хамди-кя, ва табаракя-сму-кя ва та'аля жадду-кя ва ля иляха гайру-кя”**.

“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

ОН БИРИНЧИ САБАК

Он биринчи сабак: Намазды бузуучу амалдар

Намазды буза турган амалдан сегизөө:

1. Тыюу салынганын унутпастан билип туруп, атайлап сүйлөп жиберүү. Ал эми билбестен же унутуп калып сүйлөп алган адамдын намазы жараксыз деп эсептелбейт.
2. Күлкү. 3. Тамактануу 4. Бир нерсе ичүү
5. Аураттын ачылып калуусу
6. Кыбыла тараптан көрүнүктүү өлчөмдө ооп кетсе
7. Көптөгөн керексиз кыймылдарды жасай берүү
8. Даараттын бузулуусу

Биринчи амал: Тыюу салынганын унутпастан билип туруп, атайлап сүйлөп жиберүү.

Бир гана имам адашып калган учурда аны тууралап, белги берүүгө уруксат. Имам адашып калса, байкаган эркек “Субхана-Ллах” деп үн чыгарып коет. Аялдар болсо үн чыгарбастан, алакан чаап белги берет.

Намаз учурундагы кыймылдардын түрлөрү:

Тыюу салынган кыймылдар:	Терс көрүнүштөгү кыймылдар:	Уруксат берилген кыймылдар:	Ыктыярлуу кыймылдар:	Милдеттүү кыймылдар:
Муктаждыгы жок көптөгөн кыймылдарды токтобостон жасай берүү	Муктаждыгы жок кичине кыймыл жасоо. Мисалы: кичине бурулуп коюу.	Муктаждык менен кичине кыймыл жасоо. Мисалы: сакалын тырмап коюу	Намаздын толук болушуна себепкер болгон кыймыл. Мисалы: сапты толуктап орун алуу	Намаздын деги эле орундалышына себепкер болгон кыймылдар. Мисалы: нажасатты кетирүү

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Зарыл эскертүү

Намаздагы **шурут** - шарты, **рукун** - түркүгү, **важип** - милдеттүү кошумчалары жана **мустахаб** - ыктыярлуу кошумчалар, бири биринен эмнеси менен айырмаланат?

Мустахаб	Важип	Рукун	Шурут
Ибадаттын кошумчаларынан			Ибадаттан тышкары
Ибадаттын бир бөлүгү			Ибадаттын башынан аягына чейин уланат
Унутуп же билбей калып аны аткарбай кетсе, атүгүл атайын аткарбай койсо деле кечиримдүү	Унутуп же билбей калып аткарбай калса кечиримдүү, бирок атайлап аткарбай койсо кечирилбейт	Унутуп калып же билбей калып. Же билип туруп атайын аткарбай коебу, айырмасыз – кечирилбейт.	
	Кошумча ас-Сахва саждасы менен оңдоп кетүүгө болот	Кошумча ас-Сахва саждасы менен оңдоп кетүүгө болбойт	Шарттарга кошумча ас-Сахва саждасы мыйзамдалган эмес

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Ас-сахв (жаңылыштык кетируу) саждасы

Ас-сахв саждасын аткарууга үч себеп бар:

Күмөн:

Мисалы, намаз окуп аткан адам: үчпү? же төртпү? – деп, канча рекет окуганынан күмөн санап калса.
Күмөндүн эки түрү бар:

Кемчилик:

Мисалы, намаздын важиптеринин бирин калтырып кетип, кийинки кыймылына өтүп кетсе

Ашыкча кыймыл:

Мисалы, намаз окуп жатып ашыкча рекет же ашыкча сажда кылып алса.

Намаз окуп бүткөн соң күмөн пайда болсо:

Ошол намаз учурунда ката кеткени шексиз анык болмоюн, мындай күмөндөргө көңүл бурбаш керек.

Намаз учурунда күмөн пайда болсо:

Эгер көп кайталанса анда көңүл бурбаш керек. Ал эми кээде эле болсо, анда адам өзү көбүрөөк ынанган жагына ылайык кылат. Эгерде бир чечим чыгара албаса, анда эң аз деген сандан баш алып уланта берет.

Эскертүү:

- Эгерде намаз окуп жаткан адам ас-сахв саждасынан ката кетирип алса, кошумча сажда кылып кереги жок. Анын намазы жарактуу.
- Эгерде намаз окуп жаткан адам түркүктөрдүн бирин калтырып кетсе, анда анын намазы жараксыз, качан ал ошол түркүктү жана андан кийин аткарылчу иштерди аткарып, анан намаздын аягында ас-сахв саждасын кылганга дейре.
- Эгерде намаз окуп жаткан адам унутуп калып важиптердин бирин аткарбай, кийинки кыймылга өтүп кетсе, анда намаздын аягында ас-сахв саждасын кошуп коюу жетиштүү.

“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

Намаздын кыскача баяндамасы. (Сүрөттөрү менен)

- Биринчиден адам үйүнөн тазаланып, жакшы кийимдеринен кийиши керек.
- Андан кийин мечитке барат. Ал учурда ал татыктуу көрүнүштө жайдары кыймылдап, эч шашпай, чуркабай, эки жакты көп карабай, үн көтөрбөй жүрүшү керек.
- Жана ал кийимдеринин этек-жеңин түрүп албашы керек

- Мечитке жеткен соң бут кийимин чечип, атайын орнотулган жерге коюп, ошол бут кийими менен кошо бул жашоонун азгырыктарын мечиттин тышына калтырып коет. Мечиттин ичинде соода-сатык кылып, же жоготкон нерсени кыйкырып издегенге тыюу салынат

- Мечитке оң буту менен мындай деп кирет: ***"Бисми-Ляхи, ва-с-саляту ва-с-саляму аля расули-Ляхи. Аллахума-фтах ли абваба рахмати-кя"***. Ал эми чыгып баратканда сол буту менен мындай деп чыгат: ***"Бисми-Ляхи, ва-с-саляту ва-с-саляму аля расули-Ляхи. Аллахума инни ас-алюка мин-фадлика"***.

- Эркектер биринчи сапка, аялдар болсо акыркы сапка умтулушу керек.

- Эгер намаз башталып калган болсо, кечиккен адам такбир айтып (*"Аллаху Акбар"*-деп), имам кайсы абалда болбосун ошол намазга кошулушу керек. Имам сүрөө окуп түз турган кезде, же тизесин таянып бел ийген кезде кошулса, ошол рекет толук деп саналат. Качан имам намазды аяктаган учурда, кечиккен адам салам бербестен өйдө туруп, жетишпей калган рекеттерди толуктайт.

“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү

- Эгерде ал мечитке кирген учурда намаз баштала элек болсо, анда ал парз намазга чейинки сүннөттөрдү окуйт. Андай сүннөт намаз жок болсо, эки рекет *мечитке саламдашуу* намазын окуйт да, андан кийин гана отурат.

- Мечиттин ыйык тартибин бузуп, кайра-кайра саатты карап, же намазды эртерээк башташына кыйытма кылып жетөлө берүү терс көрүнүштөрдөн.

- Имамдын, же намазды жалгыз окуп жаткан адамдын астында бир тоскоолдук (сутра) болушу дурус. Ал эми имамга уюп окугандарга, имамдын сутрасы жетиштүү.

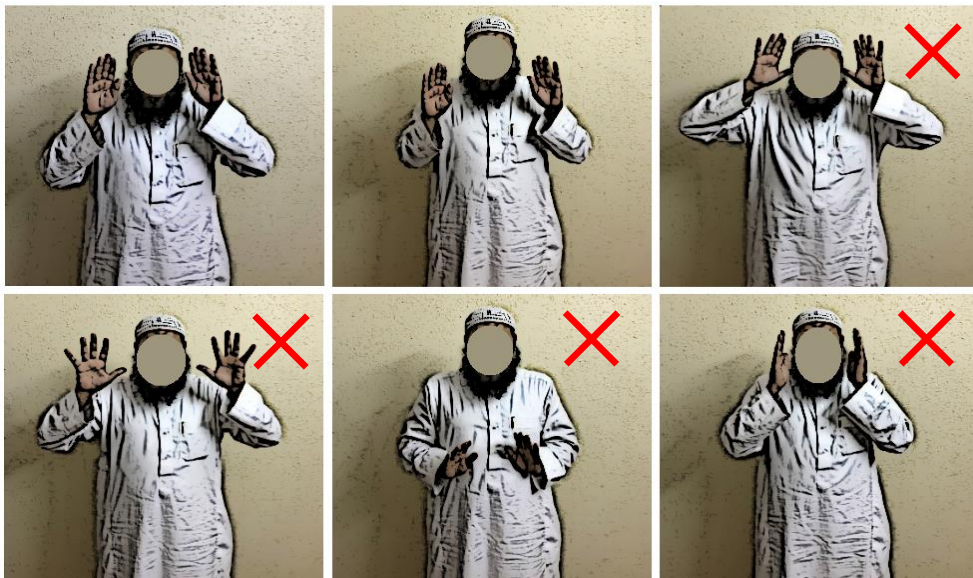

- Намаз окуганы жаткан адам буттарын ийин денгээлинде коет жана тышкы тарабынан түздөйт.

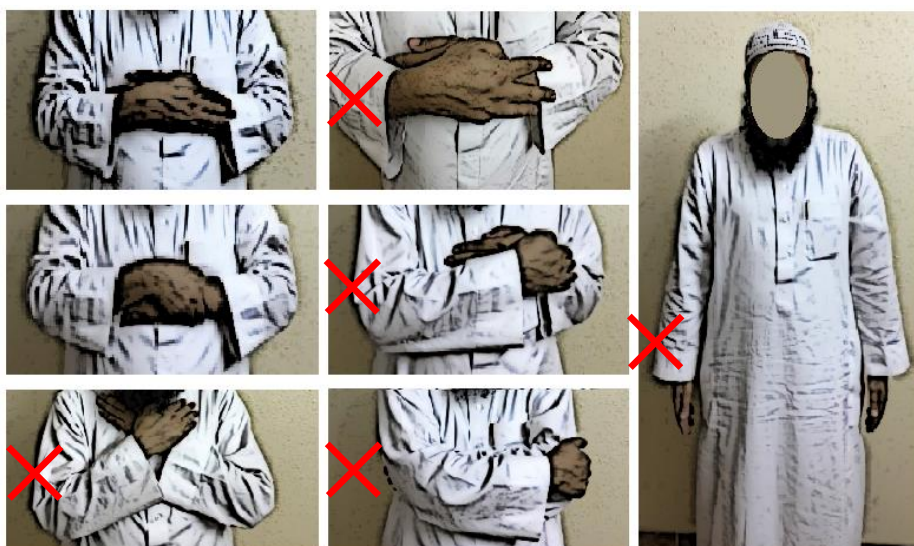

{“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

- Намаздын шарттары аткарылган соң, **“Аллаху Акбар”**–деп айтып (аль-ихрам такбири), эки колун ийин же кулак деңгээлине чейин көтөрөт, ошол учурда манжалары кымтылып, эки алаканы кыбыла тарапка беттелет.

- Андан кийин оң алаканын сол алаканынын тышкы бетине, же болбосо кырк муунга, же билегине коюп, кол байлайт. Же оң колу менен сол колун кырк муундан кармайт.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

- Намаз окуп жаткан кезде адам чекеси тийчү жерди гана карап, башка жакка бурулуп алагды болбошу керек.

- Такбир айтып кол байлаган соң, намаздын башында окулчу дубалардан окуйт (аль-истифтах дубасы). Сүннөттө келген башка дубалардан дагы түрлөп окуганы жакшыраак.
- Кийин **“истиаза”** айтып Аллахтан коргоо тилейт. **Истиаза** бул: **“Азу би-Ляхи минаш-шайтоонир-ражийм”** - деген сөздөрү.
- Анан **“Би-сми-Ляхи ар-Рахмаани ар-Рахиим”** деп айтат.
- Андан кийин жаңылбастан, ар бир тамга-тыбышына көңүл буруп, ирээти менен, бир дагы аятын калтырбай – **“Аль-Фатиха”** сүрөөсүн окуйт .
- **“Аль-Фатихадан”** кийин **“истиаза”** айтпастан Курандан бир үзүндү окуганы дурус. Эгерде бир сүрөөнү башынан окуганы жатса, анда **“Би-сми-Ляхи ар-Рахмаани ар-Рахиим”** деп баштайт.
- Анан эки колун баштагыдай көтөрүп, **“Аллаху Акбар”** – деп такбир кылат дагы, андан соң бел ийип таазим кылат.
- Эки колу менен эки тизесин кармап, ошол тизесине таянган учурда, эки чыканагы бүгүлбөшү керек. Ал эми далысын бүкүрөйтпөй, башы менен бир денгээлде түз кармайт.
- Бел ийген учурда: **“Субхаана роббияль-Азыйм”**-деп жок дегенде бир жолу айтуусу зарыл, андан кийин Сүнөттө көрсөтүлгөн башка сөздөрдү да кошсо болот.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

- Жүгүнүү абалынан кайра толук түз турганга чейин, эки колун ийин же кулак деңгээлине көтөрүп, **“СамиаЛлаху лиман хамидах”** – деп айтат.

-Анан толук түзөлгөндө **“Роббанаа уа лякаль-хамд”** – деп айтат. Бул учурда дагы, эгер Сүннөттө келген башка сөздөрдү билсе, улап айтканы дурус.

-Анан эки колун көтөрбөстөн **“Аллаху Акбар”**- деп айтып туруп, денесинин жети мүчөсүнө чөгөлөп сажда кылат. Алар: **чеке менен мурун, алакандар, тизелер жана бут манжаларынын ички бети.**

- Сажда учурунда колдорун капталдарынан, курсакты сандарынан, сандарын болсо тизелеринен алыстатып, чыканактарын жерге тийгизбеши керек.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

- Ошол кезде жок дегенде бир ирээт **“Субхаана Роббияль-Аала”** деп айтуусу зарыл, андан кийин гана Сүнөттө көрсөтүлгөн башка сөздөрдү да кошсо болот. Жана ал өзү каалаган алкыш-мактоолорду айтса, же болбосо дуа кылып тиленсе дагы болот, бирок пайгамбардан ﷺ келген дуалар менен кайрылганы абзелирээк.

- Андан кийин **“Аллаху Акбар”** деген сөз менен сол таманын алдына төшөй отуруп, оң таманын тик кармайт. Ушул кезде оң буттун манжалары кыбыла тарапка караш керек. Эки алаканы болсо тизесинен өйдөрөөк - сандарына коюлат. Мындай абалда отурганда, эки колу менен сандарына таянбай, жөн гана коюу керек. Ушул ыкма баардык намаздарда колдонулат. Ошондой эле үч же төрт рекеттен турган намаздарда, **“тауаррук”** аттуу дагы бир ыкма бар. Сол бутту оң шыйрактын астына салып отурган ыкма.

{“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

- Ошентип отурган соң, **“Аллаху Акбар”** деген сөздөр менен, биринчи ирээт кылгандай эле кайра дагы бир сажда кылат.
- Аны аткарган соң **“Аллаху Акбар”** деген сөздөр менен экинчи рекетке өйдө турат. Экинчи рекет деле биринчи рекеттей аткарылат, бир гана **аль ихрам** такбири менен **истифтах** дуасы окулбайт.
- Баарын аткарып бүтүп, саждадан өйдө тураар учур келгенде, турбастан **“ташаххуд”** окуш үчүн жогоруда баяндалган ыкмада отуруп калат.
- Эки алаканын тизеден өйдөрөөк койгондо, оң колдун сөөмөйүн Кыбыла тарапка сунуп, Аллахка кайрылып өйдө-ылдый кыймылдатат, ортон менен бармагын шакекчедей бириктирет.
- Сөөмөйүн кыймылдатып аткан учурда, милдеттүү түрдө **“ташаххуд”** сөздөрүн айтат. (аттахият)
- Эгерде намаз эки рекеттен турса, анда “аттахияттан” кийин “салаватты” окуп, пайгамбарга ﷺ дуа кылат.

{“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

- Андан соң Аллахтан коргоо тилеп дуалар менен кайрылат. Мисалы төрт балээден коргонуу дубасы: Тозок азабынан, кабыр азабынан, жашоодогу жана өлүмдөгү азгырыктардан жана Дажжалдын азгыруусунан. (Аллахума инни аузубика мин азаби жаханнам, уа мин азабиль-кабр, уа мин фитнатиль-махья уаль-мамат, уа мин шарри фитнатиль-масихи дажжаль). Болбосо өзү каалаган дуа менен кайрылса болот, бирок пайгамбардан ﷺ келген дуалар менен кайрылганы абзел. Мисалы: *“Оо, Аллах, Сени эскерип, шүгүр кылып жана татыктуу түрдө Сага ибадат кылганга жардам бер”* (Аллохума, аин-ни аля зикри-кя, ва шукри-кя ва хусни ибадати-кя)

- Андан кийин колдорун эки жакка кыймылдатпай, ийиндерин бурбастан, башын өйдө-ылдый кылбай түз буруп, эки тарапка салам берет.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

- Эгер үч же төрт рекеттен турган намаз болсо, анда “аттахият” окулгандан кийин өйдө турат. Эгерде “салаватты” кошо окуп койсо, ал учурда деле жакшы.
- Такбир кылып өйдө туруп үчүнчү рекетти окуйт, жана үч рекет намаз болсо, анда кайра “ташаххуд” окуганы отурат, ал эми төрт рекет намаз болсо, үчүнчүдөн кийин төртүнчүгө туруп, андан соң гана акыркы “ташаххуд” окуганга отурат.
- “ташаххуд” окулгандан кийин, пайгамбарга ﷺ дуа кылып “салават” окуйт, андан соң төрт балээден Аллахтан коргоо тилейт. (Аллахума инни аузубика мин азаби жаханнам, уа мин азабиль-кабр, уа мин фитнатиль-махья уаль-мамат, уа мин шарри фитнатиль-масихи дажжаль) Болбосо өзү каалаган дуа менен кайрылса болот, бирок пайгамбардан ﷺ келген дуалар менен кайрылганы абзел. Мисалы: *“Оо, Аллах, Сени эскерип, шүгүр кылып жана татыктуу түрдө Сага ибадат кылганга жардам бер”* (Аллохума, аин-ни аля зикри-кя, ва шукри-кя ва хусни ибадати-кя)
- Эгерде окулуп бүткөн намаз – парз намаздардан болсо, анда саламдан кийин төмөнкү зикрлерди айтканы абзел: **“АстагфируЛлах (үч жолу), Аллоохума, Анта-с-Саяму ва мин-кя-с-Саяму, табаарокта, йа За-ль-жалаали ва-ль-икрам”**.
- Андан кийин **“СубханаЛлах”, “АльхамдулиЛлях”, “Аллаху Акбар”** – деп 33 жолу айтат, ошондо жалпысынан 99 болот. Анан 100 кылып: **“Ля иляха илля ллаху вахда-ху ля шарикялях, ляхуль-мульку ва ляхуль-хамду ва хува аля кулли шайин кадир”** деп толуктайт.
- Андан кийин **“Аль Курсий”** аяттарын, **“Аль-Ихляс”, “Аль-Фаляк”, “Ан-Нас”** сүрөөлөрүн окуса жакшы.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Маанилүү:

- Мурун айтылып өткөндөй эле, намаздын кабыл болушунун шарттарына – көргөзүүгө тыюу салынган уят жерлерди жабуу дагы кирет (аурат). Ошондуктан, намазыбыз кабыл болушу үчүн, окуп жаткан кезде, *аурат* деп айтылган жерибиз ачылып калуусунан этият болушубуз керек.

- Эгерде адам имамга уюп окуган болсо, анда астыга чыкпай, артка да кетпей, согончогун аныкына түздөп экөө бир сапка турат. Ал эми экиден көп адам болсо, жамаат катары имамдын аркасына сап болуп тизилишет.

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Намаз тууралуу кыскача

Аталышы	Өкүмү	Убакыты	Канча рекет?	Баяндама
Жума намазы	Парз	Бешим убактысы	2	Үч же андан көп эркектерден турган жаамат менен, үн чыгарып окулат
Күн же ай тутулуу намазы (кусуф)	Ар бирөөнө жеке парз эмес, көпчүлүктүн милдети (фард кифая)	Тутулуу учурунда	2	Үн чыгарып окулат жана ар бир рекетте экиден <i>руку</i> кылынат (бел ийип таазим этүү)
Витр намазы	Өзгөчө ыктыярлуу (муаккада сүннөтү)	Куптан намазынан тартып таңкы Багымдат намазына чейинки убакыт	1-11	- Бир эле рекет окуса болот - Аягында бир эле ташаххуд менен үч рекет окуса болот. Же эки рекет окуп, салам берип, анан кайра бир рекет окуп койсо болот. - Же аягында бир эле ташаххуд менен беш рекет окуса болот. - Же аягында бир эле ташаххуд менен жети рекет окуса болот. - Же эки рекеттен бөлүп окуп, аягында 1 же 3 кылып жуп эмес сандагы намаз менен бүтүрөт.

{“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

Багымдат сүннөтү	Өзгөчө ыктыярлуу	Багымдат намазынан алдын окулат	2	Биринчи рекетте “Аль-Каафирун”, экинчиде “Аль-Ихлас” сүрөөлөрүн окуса жакшы
Бешим сүннөтү	Ыктыярлуу	4 рекети Бешимге чейин жана 2 рекети Бешимден кийин	4/2	Экиден рекет кылып, өзүнчө бөлүп окуса жакшы
Шам сүннөтү	Ыктыярлуу	Шамдан кийин	2	Биринчи рекетте “Аль-Каафирун”, экинчиде “Аль-Ихлас” сүрөөлөрүн окуса жакшы
Куптан сүннөтү	Ыктыярлуу	Куптандан кийин	2	
Таравих	Ыктыярлуу	Куптандан кийин Багымдатка чейинки убакыт	2-10	
Мечитке учурашуу намазы	Өзгөчө ыктыярлуу (муаккада сүннөтү)	Мечитке киргенде отурганга чейин	2	

{“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү}

Духа	Ыктыярлуу	Чыгыштан күн найза бою көтөрүлгөндөн тартып күн төбөгө келгенге чейин	2-8	
Истихара (Күмөн болгон кезде)	Ыктыярлуу	Каалаган кезде	2	Салам берээр алдын “Аль-Истихара” дуасы окулат
Истиска (жаан чачым тилегенде)	Муктаждык болгондо абзел	Чыгыштан күн найза бою көтөрүлгөндөн тартып	2	Биринчи рекетте – баштапкыны кошуп 7 такбир айтылат, экинчи рекетте болсо, эки рекет ортосунда айтылуучу такбирди кошпогондо - 5 такбир айтылат.
Айт намаздары	Парз	Чыгыштан күн найза бою көтөрүлгөндөн тартып	Эки рекет жана эки хутба	Биринчи рекетте – баштапкыны кошуп 7 такбир айтылат, экинчи рекетте болсо, эки рекет ортосунда айтылуучу такбирди кошпогондо - 5 такбир айтылат.

**Жөн эле өз ыктыяры менен, сообуна карап окулчу намаздарды, кээ бир
учурда окуганга болбойт. Тактап айтканда төмөнкү маалдарда:**

1. Багымдаттан кийин, чыгыштан күн найза бою көтөрүлгөнгө чейинки маалда.
2. Дигер намазынан Шам намазына чейинки аралыкта.
3. Күн так төбөгө келгенден тартып батышты көздөй оогонго чейинки аралыкта.

Намаз жөнүндө
суроо-жооп

1. Намазда канча шарт бар?
☐ 9 ☐ 11 ☐ 8
2. “Ислам динин тутуу” - дегенди шарттардын катарына киргизип болбойт, анткени намазды мусулмандар гана окуйт.
- туура - туура эмес
3. Таймиз – бул жыныстык жагынан жетилүү (булюг).
- туура - туура эмес
4. Нажасатты тазалоо бул: денеден, кийимден жана намаз окулчу жерден.
- туура - туура эмес
5. Чочконун нажасаты бул:
☐ оор нажас ☐ орто нажас
6. Уруктук нажаска кирет, анткени ал чыккандан кийин милдеттүү түрдө гусул алыш керек.
- туура - туура эмес
7. Суулап коюу менен жуугандын айырмасы жок.
- туура - туура эмес
8. Баардык өлүмдүк нажасатка кирет
- туура - туура эмес
9. Иттин нажасатынан тазаланууда, топурактын ордуна заманбап химикалык заттарды колдонсо болот.
- туура - туура эмес
10. Сактанууга оор деген жаныбарлар бул – жашоодо адам менен аралашып жүргөн жандыктар. Демек, мышык кээ бир адамдарга таза деп саналса, кээ бирөөнө нажас болот.
- туура - туура эмес
11. Малдын кан тамырларында калып калган кан бул:

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

☐ таза ☐ нажасат

12. Намаздын канча түркүгү бар?

☐ 14 ☐ 9 ☐ 8

13. Такбиратуль-Ихрам деген бул- колдорду көтөрүү.

- туура - туура эмес

14. Эгерде адам, кайсы бир намаз түркүгүн унутуп, аткарбай калса, анда ал толуктап кетүүчү “ас-сахва” саждасы катары - эки ирээт сажда кылат.

- туура - туура эмес

15. Намазда канча важиб бар?

☐ 8 ☐ 14 ☐ 9

16. Сажда учурунда “Субхаана раббияль-Ааля” деп жок дегенде бир жолу айтуу милдет экенин билип туруп, айтпастан башка алкыш-мактоо сөздөрүн айтып койсо, ошол намаз жараксыз деп саналат.

- туура - туура эмес

17. Намаз окуп аткан адам оң алаканын сол алаканынын тышкы бетине, же болбосо кырк муунга, же билегине коюп, кол байлайт.

- туура - туура эмес

18. Эгерде күн жок кезде окулчу намаз болсо, башкы эки рекетин үн чыгарып окуйт. Ошондой эле айт намаздар сыяктуу, чогулуп окулчу намаздар дагы дал ушундай.

- туура - туура эмес

19. Намазды бузуучу амалдардан канчоо?

☐ 8 ☐ 9 ☐ 14

20. Кайсы *ташаххуд* учурунда *тауаррук* ыкмасын колдонуп отурса болот?

☐ биринчи ☐ акыркы ☐ баардыгы туура

21. “Роббана уа лякаль-хамд” деген сөздөргө “уа-ш-шукр” деп кошумчалоо уруксатпы?

☐ уруксат ☐ ыктыярлуу ☐ тыюу салынган

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

22. Сажда учурунда чыканактарды жерге тийгизүү:

О тыюу салынган О ыктыярлуу О терс көрүнүш

23. Кошумча “ас-сахв” саждасын жасоого канча себеп бар?

О 2 О 3 О 4

24. Намаздан кийинки пайда болгон күмөндөр, көп болгон учурда да эч нерсеге таасир этпейт.

- туура - туура эмес

25. Таңкы намаздын эки рекет сүннөтүнүн төмөнкүдөй өзгөчөлүктөрү бар: даражасы, жеңилдиги (кыскалыгы), кээ бир өзгөчө сүрөөлөрдүн окулушу, сапар учурунда дагы окулушу, үйдөн окуган кезде, парзка чейин кичине жата туруу ыктыярлыгы.

- туура - туура эмес

26. Кийинки жагдайларга шарият чечимин/абалын/өкүмүн баянда:

Жагдай/суроо	Өкүм
Динге акарат кылган адамдын намазы	
Мас кишинин намазы	
Альцгеймер оорусуна чалдыккан адамдын намазы	
Наристенин намазы	
Даарат алууну эстен чыгарып, ошол бойдон окуп салган намаз	
Кийими нажас экенин унутуп калып окулган намаз	
Уйдун заарасы	
Карганын заарасы	
Сандары ачылган абалда намаз окуду	
Унутуп калып, убактысы кире электе эле намаз окуп салды	

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Учактын ичиндеги намаз	
Парз намаздардын бирөөнү, так ниет койбой эле окуганы жатат	
Намазды отуруп окуду	
Аль-Фатиха сүрөөсүн окуду	
Имам <i>руку</i> абалында бел ийип жаткан кезде кошулуп калды	
Намазды шашып окуса	
Намаз окуп бүткөн соң ар кандай күмөн ойлор пайда болсо	
Намазын баштап алып, дааратынан күмөн болуп калды	
Унутуп калып ашыкча <i>руку</i> кылып алды	
Эң башкы <i>такбирди</i> унутуп калды (Аллаху Акбар)	
Биринчи <i>ташаххудту</i> унутту	
Акыркы <i>ташаххудту</i> унутту	
3 рекет окудумбу же 4? - деп шектенип калды	
Намазды окуп бүткөн соң шектеип калды	
Намаз окуп атып шектенип калды	
<i>Ас-сахва</i> саждасында ката кетирди	
Унутуп калып, намаз учурунда сүйлөп жиберди	
<i>Аураты</i> ачык бойдон намаз окуп салып, ал тууралуу намаз окуп бүткөн соң гана билди	
Мечитке чыгаар алдын, үйдөн даарат алуу	
Мечиттин ичинде соода-сатык кылуу	
Мечиттин ичинде акча алмаштыруу	

— {“Он биринчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Имамга акыркы <i>ташаххуд</i> учурунда кошулса	
Намаз учурунда астыда болчу тоскоолдук (сутра)	
Намаз учурундагы кичине кыймылдоо, бурулуу	
Намаз учурундагы көптөгөн кыймылдар	
Жем чокуган корооз сымал шашкалактап намаз окуу	
Ташаххудта пайгамбар ﷺ үчүн дуа кылуу (салават)	
Намаз учурунда сүйлөшүү	
Намаз учурунда кыймылдоо	
Жума намазы	
Витр намазы	
Мечитке учурашуу намазы	

27. Намаздагы шарт, түркүк, милдеттүү жана ыктыярлуу иш-аракеттер бири-биринен эмнеси менен айырмаланат?

Шарт	Түркүк	Милдеттүү иш	Ыктыярлуу иш

ОН ЭКИНЧИ САБАК

Он экинчи сабак: кичи даараттын шарттары

Кичи даараттын он шарты бар:

- 1- Ислам.
- 2- Акыл.
- 3- Балакатка жетүү.
- 4- Ниет.
- 5- Даарат алып бүткүчө ниеттенүү, б.а. дааратты толук ала электе эле, ортодон токтотуп салчудай, ниет өзгөрүлбөш керек.
- 6- Кайра даарат алууга милдеттендирчү нерселерди токтотуу
- 7- Даарат алаар астын эки мүчөнү жууп же аарчып тазалоо.
- 8- Суунун тазалыгы жана адалдыгы.
- 9- Теринин сууланышына тоскоолдук жаратчу нерселерден айрылуу
- 10- Дайыма даараты сакталбаган адамга, намаз убакытынын кириши шарт.

Кээ бир шарттарга түшүндүрмө

- “Даарат алып бүткүчө ниеттенүү, б.а. дааратты толук ала электе эле, ортодон токтотуп салчудай, ниет өзгөрүлбөш керек” - дегендин мааниси: даарат алып баштагандан бүткүчө ниет болуш керек дегендик
- “Кайра даарат алууга милдеттендирчү нерселерди токтотуу”: Мисалы, төөнүн этин жеп атып же заара кылып атып, же болбосо жел чыгарып атып, ошол эле маалда даарат ала баштаганы болбойт. Баардыгын токтотуп, анан баштайт.
- “Даарат алаар астын эки мүчөнү жууп же аарчып тазалоо” керек, бирок даарат уйкудан, төөнүн этин жегенден же жел чыгаруу себептүү сынган болсо, жууп тазалоо шарт эмес.
- “Суунун тазалыгы жана адалдыгы”- деген, ошол дааратка колдонулчу суу нажасат, кири жок таза болушу керек. Жана уурдалып же зомбулук менен алып алган арам суу болбошу керек.
- “Теринин сууланышына тоскоолдук жаратчу нерселерден айрылуу”- дегендин мааниси: жабышып, катып калган камыр, же болбосо тырмак боек (лак). Жуулчу мүчөнүн сууланышына тоскоол болбошу үчүн, биринчи буларды тазалап кетириш керек.

Фитра сүннөттөрү

Кээ бир фитра сүннөттөрү (адамдын табиятында бар амалдар)

1- **Бала отургузуу:** Бул эркектерге милдеттүү, аялдарга болсо, муктаждыгына жараша ыктыярлуу.

2-5- **Мурутту кыскартып тегиздөө, тырмак алуу, колтуктагы жүндөрдү жулуу жана жыныс мүчөсүнүн тегерегиндеги түктү тазалоо.**

Анас (Аллах андан ыраазы болсун) айтат: "Бизге Аллахтын ﷺ элчиси: **40 күндүн ичинде, жок дегенде бир жолу муруттарды тегиздеп кыскарткыла, тырмактарды алгыла, колтуктагы жүндөрдү жулгула жана табарсыктан ылдыйкы түктү кыргыла деп буюрган**". Демек, айтылган амалдарды эң аз дегенде кырк күндөн ашырбай жасап туруш керек.

6- **Сакалды кое берүү:** Бул милдет болуп саналат, сакалды кырып салуу – чоң күнөөлөрдөн.

7- **Сивак (мисвак) колдонуу:** Сивак бул – Арак деген бактын тамырынын кесиндиси. Же болбосо тиш тазалоодо колдонулчу ошого окшош аспаптар. Аны колдонуу ыктыярлуу (сүннөт), айрыкча намаз же даарат алдын, же болбосо үйгө кирээр алдын. Ошондой эле Куран китебин окуганы жатканда, уктап турганда же ооздогу жаман жытты кетириш үчүн, мусулмандын тазалык тартибин улап, адат сымал бат-баттан колдонуп турган жакшы.

ОН ҮЧҮНЧҮ САБАК

Он үчүнчү сабак: кичи даараттын милдеттери (важип)

Кичи дааратта алты милдет бар:

- 1- Беттин жуулушу. Оозду жана мурунду чайкоо дагы ушуга кирет.
- 2- Чыканакты кошуп эки колду жуу.
- 3- Кулактарды кошуп башты толугу менен сүртүп, сылоо.
- 4- Томуктарды кошуп бутту жуу.
- 5- Ирээтин так аткаруу.
- 6- Үзгүлтүксүз аткаруу.

Бетти, колду жана бутту үч сыйра жууса дурус. Ошондой эле оозду жана мурунду дагы. Ал эми ушунун баарын жок дегенде бир жолу жасоо-милдет. Бир гана башты сүртүп, сылаганда хадистерге карай бир эле жолкусу абзел.

Үзгүлтүксүз аткаруу деген кандай?

Үзгүлтүксүз деген – бул акыркы жуулган мүчө кургап кеткиче, кийинки мүчө жуулушу керек дегендик.

Андан узак созууга болбойт.

ОН ТӨРТҮНЧҮ САБАК

Он төртүнчү сабак: Кичи дааратты бузуучу амалдар:

Кичи даарат алты нерседен бузулат:

- 1- Астыңкы жана арткы тешиктен чыккан нерседен.
- 2- Денеден нажасат чыкса.
- 3- Акыл-эсин жоготуу, уйку ж.б.у.с.
- 4- Астыңкы жана арткы мүчөлөргө тосмосу жок колу тийсе
(кийимдин тышынан эмес)
- 5- Төөнүн этин жесе
- 6- Динден кайтса

Маанилүү: Маркумду жууган маселе боюнча, түз далилдин жоктугуна байланыштуу, аалымдардын көпчүлүгү даарат бузулбайт деген пикирде. Бир гана жууп жаткан адамдын колу, маркумдун жыныс мүчөсүнө тосмосу жок тийген болсо, анда анын даараты сынат. Бирок тосмосу жок жыныс мүчөлөрүнө тийүүгө уруксат жок. Кездеме же ич кийим аркылуу гана жуулат.

Ошондой эле, аалымдардын арасында күчтүүрөөк пикир, аял затына тийген учурда даарат сынбайт дегенде. Мейли дүүлүккөн абалдабы, же жөн эле тийип кеткен учурдабы, башкысы эч кандай суюктук чыкпаган болсо.

Ал эми Аллах Тааланын: **“эгер аял затына тийген болсоңор”** – деген сөзү, жыныстык катнаш жөнүндө айтылган. Ибн Аббас (Аллах атасы экөөнөн ыраазы болсун) жана биринчи муундагы аалымдардын пикири ушундай болгон. Ошондой эле кийинки муундагылардын көбүнчөсү ушуну карманган.

Дааратты сындырчу амалдарга түшүндүрмө

"Астыңкы жана арткы мүчөлөрдөн чыккан заттарга": заара, заң, жел, эрендик, мази (*дүүлүккөндө чыгат*), вади (*заарадан кийин чыгып калышы мүмкүн*), таштар, кан (*этек кири, төрөттөн кийинки, же жөн эле кан...*)

"Денеден чыгуучу нажасаттан" - даарат сынышы үчүн, ал нажасат заара же заң сымал болушу керек.

"Акыл-эсин жоготуу, уйку ж.б.у.с." – негизинен дааратты бузчу иштерден эмес, бирок жел чыгарышы ыктымал болгон жагдайлардан. Ал эми адам таттуу уйкуга кирбестен, жел чыгарбаганын сезип турган болсо, андай уйкудан даарат сынбайт.

"Астыңкы жана арткы мүчөлөргө тосмосу жок колу тийген учурда (кийимдин тышынан эмес)" – шейх аль-ислам ибн Теймия: негизинен, жыныс мүчөлөрүнө кол тийгизүүдөн даарат сынбайт, бирок жаңыртып коюу абзелирээк деген пикирди туура көргөн.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Даараттын кыскача баяндамасы Сүрөттөрү менен

- Даарат алууга ниеттенген соң Аллахтын ысымын эскерет (“Бисми-Ллях”)
- Үч жолу колун жууйт.
- Анан оң колу менен суу жүгүртүп оозун чайкайт жана ошол эле суунун бир бөлүгү менен мурдун тазалап чимкирет. Чимкирээрде сол колунун сөөмөйүн жана бармагын колдонот. Муну да үч сыйра кылат.
- Кийин үч жолу бетин жууйт. Оң кулактан сол кулака чейин, жана чачтын түбүнөн ээктин астына чейин жуулушу керек.
- Анан чыканактарын кошуп колдорун жууйт (билектен ылдый манжалардын учтарына чейин). Оң кол биринчи жуулат, андан кийин сол колго өтөт.
- Эки алаканын суулап туруп, төбөсүнөн артка карай желкесине чейин, жана кайра артка чекесине чейин сылап, масх тартат.
- Эки сөөмөйү менен кулактардын ичтерин сүртөт.
- Аягында үч сыйрадан буттарын, томугу кошо суулангыдай кылып жууйт. Бут манжаларынын арасын, сол колдун чыпалагы менен жууган оң.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

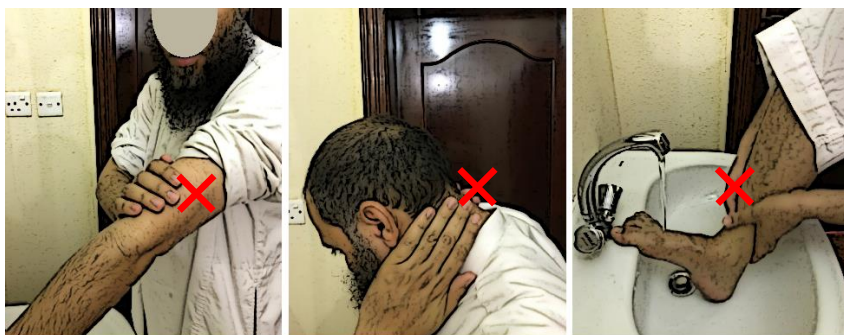
“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү

- Даарат алып бүткөндөн кийин: “Ашхаду алля иляха илля-Ллах вахдаху ля шарикя лях ва ашхаду анна Мухаммадан абдуху ва расулюх” деп айтса дурус. Ошондой эле имам Ат-Тирмизи кабарлаган сөздөрдү айтса да болот: “Аллахумма-жаль-ни мин аттавабина ва жаль-ни мин аль-мутатоххирин”

Даарат алуудагы аша чапкандыкка шарияттын өкүмү кандай?

Үч жолкудан ашык жууп туруу, же чыканактан дагы өйдө жууп туруу, ошондой эле буттарын жууп атканда томуктан өйдө өтүп же моюндарына чейин суулап туруу сыяктуу жаңы кошумчаларды кошууга шарият тыюу салат.

Ислам түркүктөрүнө тиешелүү керектүү маалымат

Биринчиден: Тазалануу

Таяммум (топурак менен тазалануу)

Суунун жоктугунан улам, же болбосо кээ бир жагдайларга байланыштуу суу менен тазалануудан зыян тартчудай болсо, анда даарат алууда суунун ордуна топуракты колдонсо болот.

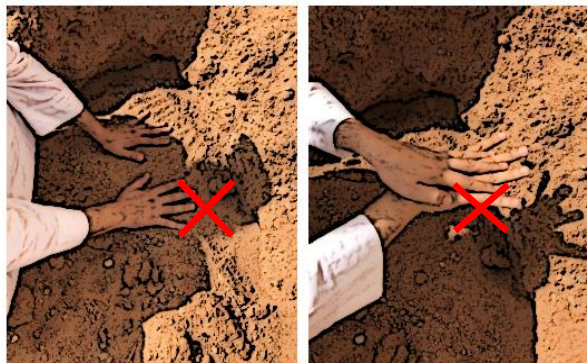
Таяммум алуунун тартиби

Таяммум алууга ниеттенген соң “Бисми-Ллях” деп айтат. Анан эки алаканы менен бир жолу жерди чабат дагы, бетин жана эки колдун тышкы бетин сүртөт.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Алакандары менен жерди уруп жатканда, манжаларын кымтыбай жайып, жана сырткы бетине келгенде салааларын кошо сүртүүгө тыюу салынат.

Гусул (чоң даарат) алуудагы милдеттер

Гусул алууга ниеттенген соң, нажасаттан тазаланып туруп “Бисми-Лях” деп айтат, анан бүт денесин суу менен жууйт. Чачтардын араларын өтө кылдаттык менен жууш керек, ошондой эле ооз жана мурунду чайкаш керек. Жогоруда айтылган талаптар аткарылса гусул алынды деп эсептелет.

Гусул алуудагы ыктыярлуу иш-аракеттер

Алдынкы жана арткы жыныс мүчөлөрүн жууган соң, колун жууп туруп, даарат алат. Андан кийин чачтарын суулап башын жууйт дагы, алгач дененин оң жарымын жууп, кийин сол жарымын жууйт. Аягында буттарын чайкайт. Мындай ыкмада гусул алуу сүннөттө көрсөтүлгөн.

Кайсы амалдардан кийин гусул алуу - милдет болуп саналат?

1. Жыныстык катнаш. Эркектен эрендик, бел суусунун чыгышы. (Түшүркөө, б.а. уйку учурунда чыгып калуусу). Эч нерсе чыкпаган учурда деле жыныстык катнаштан гусул бузулат.
2. Этек кири же төрөтгөн кийинки келүүчү кандын башталуусу.
3. Өлүм. (бир гана шейит болуп каза тапкандардан башкасы)
4. Каапырдын Ислам динин кабыл алышы.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Хуффка масх тартуу маселеси (маасы, байпак)

Хуффттар же байпактар таза болушу
керек (нажасат болбошу керек)

Даарат алгандан кийин таза
жуулган бутка кийилет

Даарат учурунда гана масх тартылат
(кичи даарат, гусул эмес)

Хуфф же байпак, буттун жуулчу
жерлеринин көбүн жапкыдай
болушу керек

Масх тартуу, чектелген мөөнөткө гана уруксат.

Мисалы: өз үйүндөгү же шаарындагы адамга 24 саат ичинде (күн жана түн)
сапардагы адамга болсо 72 саат ичинде (үч күн жана үч түн)
Санак биринчи масх тартылгандан баштап жүргүзүлөт

Масх кантип тартылат?

Ным алакан менен буттун үстүнкү бети сүртүлөт. Бут манжаларынын учтарынан кыр сөөкө карай, эки бутка бир маалда тартуу абзел. Сүннөттө баяндалган ыкма дал ушундай: эки кулактын ичин тазалаган сымал, оң кол менен оң бутка, сол кол менен сол бутка, бир убакта тартылат.

Масхка байланыштуу маселелер

1- Масх тартуу мөөнөтү аяктап калса, же маасы (байпак) чечилген болсо, андан даарат сынды деп эсептелбейт.

2- Жасалган материалдын жукалыгынан дене көрүнгүдөй болсо, же байпактын жыртыгы бар болсо деле, масх тартууга уруксат. Сүннөттө келген далилдерге ылайык.

Муктаждык кандыруу адеби (ажааткана)

Ыктыярлүү:

- Атайын орнотулган жерге сол бут менен кирүү абзел. Кирээр алдын: «**Бисми-Ллях. Аллахумма инни аузу бикя миналь-хубси уаль-хабаис**» - деп айтуу керек.
- Чыгаарда оң бут менен чыгып: “**Гуфрана-кя**” – деп айтат.
- Муктаждыгын аткарчу адам элдердин көзүнө көрүнбөстөн, далдоо же дубалдын аркасына жашынышы керек. Эгер жайык жер болсо, башкалардан алыс кетиши керек.

Тыюу салынат:

- Жолдорго, эл чогулчу жерлерге, мөмөлүү бактардын түбүнө, акпаган сууга жана башка адамдарга ыңгайсыздык жаратчу жердин баарында бул ишти жасоого болбойт.
 - Кыбыла тарапка беттенип же далысын салып аткарууга.
 - Жыныс мүчөсүн оң колу менен кармаганга.
 - Аткаруу учурунда Аллахтын атын эскерүүгө.
- Аткарып бүткөн соң суу менен жууп, же кургак нерсе менен аарчышы керек.

Кургак тазалоонун талаптары кийинкидей:

- Үч же андан көп жолу аарчыш керек.
 - Толук таза болгонго чейин кайталоо керек. Эгерде кагаз таза болуп кайтса, демек тазалык орундалды деп эсептелет.
 - Нажасат, же ырыстуу нерселер менен (мисалы тамак-аш) аарчынуу болбойт. Ошондой эле сөөк же кургак калган кыкты колдонууга да тыюу салынган.
- Зааранын чачырандысы кийимине жана денесине тийбегендей болсо, жана аураты эч кимге көрүнбөгөн шартта, эркектерге туруп заара кылууга уруксат берилген.
- “Аллахтын элчиси ﷺ таштанды тарапка басып барып, туруп заара кылды”.**
(бул хадис Бухари жана Муслимдин риваятында келет)

{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}

Тазалануу маселеси жөнүндө суроо-жооп

1. Даараттын канча шарты бар?
☐ 9 ☐ 10 ☐ 8
2. Даарат алуудагы милдеттүү түрдө аткарылчу амалдар:
☐ Дененин төрт мүчөсүнүн жуулушу
☐ Дененин төрт мүчөсүнүн ирээти менен үзгүлтүксүз жуулушу
3. Дааратты бузуучу амалдан канчоо?
☐ 6 ☐ 5 ☐ 8
4. Даарат буза тургандарын белгиле:
☐ төөнүн этин жесе ☐ эликтин этин жесе ☐ ич курулдаса
☐ жел чыкса ☐ уктаса ☐ маркумду жууса ☐ аялга тийсе
5. “Таяммум” алуу тартибин баяндап бер:

6. Гусул алуу тартибин баяндап бер:

7. Кийинки жагдайларга шарият чечимин/абалын/өкүмүн баянда:

Жагдай/суроо	Өкүм
Ниетти үн чыгарып айтуу	
Кайсы бир намазды окуш үчүн ниеттенип даарат алган соң, башка намаздарды да окуп салды	
Куран окуш үчүн даарат алып туруп, намаз окуп салды	
Даарат алып жатып ниетин өзгөртүп жиберди	

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Даарат алып бүткөн соң ниетин өзгөрттү	
Кыр сөөгүнө кичине камыр жабышкан бойдон, даарат алды	
Төөнүн этин жеп атып, даарат алууда	
Уурдалган суу менен даарат алды	
Асты-артын тазалабай туруп даарат алды	
Даарат алууда кулагын сүрткөнгө колун суулады	
Башына үч жолу масх тартты	
Даарат учурунда дене мүчөлөрүн бирден сыйра жууп койсо	
Дене мүчөлөрүн үч сыйрадан жууса	
Дааратта колдун билектен ылдый жагын жууса	
Суу манжалары менен сакалдарынын арасын сылап тараса	
Даарат учурунда суу колу менен масх тартуу	
Жуулчу мүчөлөргө масх тартуу	
Башты жууса	
Суу куюлган идишке колун салуу	
Даарат учурунда оң жагын биринчи жууса	
Дене мүчөлөрүн үч сыйрадан да көп жолу жууса	
Кыр-сөөк, балтырларын кошуп жууса	
Сууга сүзгөн соң намаз окуса	
Гусул алган соң, даарат албай эле намаз окуса	

“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү

Экинчи: Зекет

Зекеттин эки түрү бар:

Дене зекети

Рамазан айынын аягында бериле турган “Аль-Фитр” садакасы тууралуу.

Зекеттин бул түрү: кары-жашына, аял-эркегине, азат-кулуна карабай, ар бир мусулманга милдет.

Мүлктөн берилчү зекет

Бул Исламдын үчүнчү түркүгү. Ар бир азат мусулманга, эгер ал зекет чегерилчү мүлктүн (*нисаб*) кайсы бир түрүнө ээ болсо, демек ал зекет берүүгө милдеттүү. Ошол мүлккө ээлик кылгандан тартып, ал колундагысы кемип калбай бир жыл өтсө, ошондо милдет моюнуна жүктөлөт. Бирок бул багбанчылыктан алынчу зекеттин шарттарына кирбейт. Ошондой эле негиз алгандан баштап эске алынчу мүлк дагы башкача эсептелет. Мисалы нисабтын көбөйүшү, же соода сатыктан түшкөн кирешенин өсүшү. Алардын мөөнөтү, ал белгилүү өлчөмгө жеткенде гана, ошол кезден баштап эсептелет. Мүлктөн берилчү зекет төрткө бөлүнөт:

Соода-сатык

Алып сатууга камдалган оокаттын баары кирет

Жерден өсүп чыгуучу

Жашылча-жемиштер жана дан азыктары

Оттогон мал

Төө, бодо мал жана кой, эчки сыяктуу, жыл бою ээн-эркин жайытта оттоп жүргөн мал

Кымбат баалуулар:

Мисалы: алтын, күмүш, акча ж.б. (алтындын нисабы – 85 граммдан, күмүштүкү – 595 граммдан башталат)

Зекет кимге берилет?

1. Кембагал (фукара):

Эч нерсеси жок, же болбосо жашоого керектүү каражаттын кичине бир бөлүгүнө гана ээлик кылган адамдар.

2. Кедей (масакин): Жашоого керектүү каражаттын теңине же андан көбүнө ээлик кылган адамдар.

Мисалы бир жылга жетиштүү деп эсептелген акча, эң аз дегенде 12000 болсо. Кембагал - 6000ге жетпеген акчага ээлик кылат. Кедейдики болсо 6000ден көп, бирок 12000ге жетпейт. Ошондуктан биз кедей-кембагалдарга зекетти, бир жылга жеткидей кылып беришибиз керек, анткени зекет өзү жылына бир эле жолу берилет.

3. Зекетти чогултуп, сактап, таратып бергендер: Бул адамдар эл башчы тарабынан шайланат, жана алар кедей-кембагалдардан болуусу шарт эмес. Тескерисинче, колунда бар болсо деле, зекеттен үлүшүн алганга акысы бар.

4. Дили бурулчу адамдар: Бул зекет берилсе Ислам динин кабыл алып калышы ыктымал, же зыяндуулугу азайышы мүмкүн деген адамдар. Ошондой эле ыймандуулугуна таасир этчүлөр да кирет.

5. Кулдарды азаттоо:

а) *Мукатаб* мусулманга жардам. Мукатаб – бул кожоюну менен эркиндигин соодалашып, келишим түзүп алган кул.

б) Мусулман кулдарды боштондука чыгаруу.

в) Туткундагы кулдарды бошотуу

Эскертүү: Моюнундагы зекеттен кутулуу максатында, өзүнүн кулдарынын бирөөсүн бошотуп коюу - шариятта көрсөтүлгөн эмес жана тыюу салынат.

6. Карыздар адамдар:

а) Касташкан эки тарапты элдештирүү максатында карыз алган адам

б) Өз муктаждыктарына карыз алган адам

Эскертүү: Моюнундагы зекеттен кутулуу максатында, өзү берген карызды кечип коюу - шариятта көрсөтүлгөн эмес жана тыюу салынат.

7. Аллахтын жолунда сарпталган каражат: Согушка даярдык көрүү.

Бирок эл башчысынын көзөмөлү жок уюштурулган согушка кошумча кылуу зекет деп эсептелбейт жана андайга тыюу салынат.

8. “Сапар уулдары”: Өз үйүнөн алыста калган, каражаты түгөнгөн, чет өлкөлүк мусапырлар (*Мусаффар* – араб тилинде сапардагы адам деген мааниде). Мындай адамдарга, үйлөрүнө жетип алуулары үчүн зекеттен үлүш каралган.

Зекет жогоруда аталгандардын бирине берилиши керек.

Байларга, же каражатын өзү таап ала тургандарга зекет берилбейт.

Пайгамбарыбыз Мухаммадтын ﷺ үй-бүлөсүнө, ошол тайпадан болгон Хашим уруусуна жана алардын азаттарына да зекет берүүгө болбойт. Каапырларга дагы берилбейт. Өзүнүн карамагындагы, өзү бага турчу адамга берип койсо дагы, зекет деп эсептелбейт. Садака жөнүндө кеп кылсак, ал башка сөз. Ал жогоруда аталгандын баарына бериле берет. Бир гана эске алчу нерсе, садаканын төп келиши, пайда жагынан эп келишинен билинет.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Кайсы мүлктөн канча зекет берилет?

Мүлктүн кайсы түрү?	Бир жыл сакталышы шартпы?	Канчалык деңгээлге жеткенде зекет алына баштайт?	Канчалык өлчөмдө зекет берилет?
<i>Оттогон мал</i>	Шарт	Кийинки бетте	Кийинки бетте
<i>Жерден өсүп чыгуучу</i>	Шарт эмес	300 са’ (1 са’ = 2 килограмм 40 грамм жакшы буудай салмагы)	Жаан-чачым же булак аркылуу табигый суугарылган болсо: 1/10 бөлүгү. (түшүмдүн 10%)
			Күч сарпталып суугарылган болсо: 1/20 бөлүгү. (түшүмдүн 5%)
			Эки түрдө тең суугарылган болсо: 3/40 бөлүгү. (түшүмдүн 7,5%)
<i>Баалуу-каражаттар</i>	Шарт	Алтын: 85 граммдан өйдө Күмүш: 595 граммдан өйдө	1/40 (2,5%)
<i>Соода-сатык товарларлы</i>	Шарт	Кедейлердин шартына ылайык, алтын же күмүштүн баасына жараша.	1/40 (2,5%)

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Оттогон малдан берилчү зекет. (төө, жылкы, уй, кой, эчки)

Уй, бука, топоз			Бир же эки өркөчтүү төө			Кой-эчки		
Зекет өлчөмү	Саны		Зекет өлчөмү	Саны		Зекет өлчөмү	Саны	
	Азы	Көбү		Азы	Көбү		Азы	Көбү
1 кунаажын	30	39	1 кой	5	9	Бир кой берилет	40	120
			2 кой	10	14			
2 асый уй	40	59	3 кой	15	19	Эки кой берилет	121	200
			4 кой	20	24			
3 асый уй	60	69	Бир асый төө	25	35	Үч кой берилет	201	300
			Эки асый	36	45			
Мындан да көп болсо, ар бир 30 баштан - 1 кунаажын. Ал эми 40 баштан - 1 эки асый.			Үч асый	46	60	Зекетке теке бергенге болбойт. Ошондой эле өтө карыган, чабыр, эң начар же эң жакшылары дагы берилбейт. Көтөрүм болгон же боосуган мал дагы берилбейт. Союлчу малды дагы зекет кылып бергенге болбойт. Мал болуп бергидей ургаачы козу берген жакшы.		
			Төрт асый	61	75			
			Эки асыйдан экини	76	90			
			Үч асыйдан экини	91	120			
			Эки асыйдан үчтү	121	129			
			Мындан да көп болсо, ар бир 40 төөдөн – 1 эки асый берилет. 50 төөдөн – 1 үч асый берилет. Толук сан чыкпаса, калдыгы тогуздан ашпашы керек.			Анан ар бир 100/1		

“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү

Зекет тууралуу суроо-жооп

1. Кайсы жыл санагы боюнча кемибей сакталган мүлктөн зекет берүү милдетке кирет?
☐ Ислам (хижрий) ☐ Грегориандык ☐ Айырмасы жок
2. Мүлктүн кайсы түрүнөн зекет берилиши үчүн, анын бир жыл сакталуусу шарт эмес?
☐ Жерден өсүп чыгуучулардан. ☐ Таап алган кенч.
3. Алтындан берилчү нисаб көлөмү:
☐ 85 грамм ☐ 595 грамм ☐ 95 грамм
4. Күмүштөн берилчү нисаб көлөмү:
☐ 200 грамм ☐ 595 грамм ☐ баардыгы туура
5. Зекет берилчү малдын түрлөрү: төө, уй, бука, кой, эчки ж.б.
- туура - туура эмес
6. Жемиштерден зекет берилбейт.
- туура - туура эмес
7. Оттогон мал деген бул..?
☐ баасы кымбаттаган мал
☐ бир жыл бою же жылдын көбүнчөсүн жайытта ээн эркин оттоп жүргөн мал.
8. *Кедей* деп айтканда *кембагалдар* да ошого киреби?
- ооба - жок
9. Кедейлерге зекеттен канча убакытка жете тургандай каражат берилет?
☐ бир жылга ☐ бир айга
10. Зекет чогултуучу деп кимди айтса болот?
☐ Чогулткандын баары эле айтыла берет
☐ Бир гана эл башчысы орундаган адамдар
11. “Дили бурулчу адамдарга” Ислам динин кабыл алуусунан үмүт жок каапырлар да кирет.
- туура - туура эмес
12. Эгер адам өзүнүн кулуна азаттык тартуулаган учурда деле зекет бериши керек.
- туура - туура эмес

{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}

13. Кедей адам бир байга акча карыз эле. Анан ал бай зекет деген ниетте ошол карызды кечип коеюн деди. Ошол кечкени зекет деп эсептелеби?
- ооба - жок
14. Жакшылыка сарпталган каражаттын баары - “Аллахтын жолунда” деп эсептелет. Мисалы, мечит салуу.
- туура - туура эмес
15. Баалуу каражаттан берилчү зекеттин көлөмүн эсептеш үчүн, аны кырка бөлүш керек.
- туура - туура эмес
16. Ээн эркин оттоп жүргөн малдан гана зекет берилет. Тиричиликте күч катары колдонулган малдан, жана ошондой эле өзү оттобостон, ээси жем-чөп берип баккан малдан зекет берүү милдет эмес.
- туура - туура эмес
17. Табигый эмес, өздөштүрүү ыкмасында суугарылган мөмө жемиш жана дан азыктарынын – 1/20 бөлүгү зекетке берилет.
- туура - туура эмес
18. Сөзсүз зекет берилчү мүлктүн түрүн белгиле:
О тоок О азык-түлүк дүкөнү О пальма фермасы
О 85 грамм алтын О ээн эркин оттогон төөлөр
О тоютун ээси камдап багылган койлор
19. Акча каражатынан берилчү зекеттин көлөмү:
- 2,5 % - 5%
20. Сексен грамм алтындын канчасын зекет кылыш керек?
О эки грамм. О төрт грамм.
О бул көлөмдөгү алтындан зекет берүү милдет эмес.
21. Турак жайларга дагы зекет берилеби?
- ооба - жок
22. Жол улаган мусаапырдын баарысы зекет алууга укуктуу.
- туура - туура эмес

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

23. Зекеттин көлөмүн эсептеп көр:

Каражаттын түрү	Көлөмү	Калдыгы
100 Дирхам		
300 Динар		
400 Дирхам		
80 грамм алтын		
500 грамм күмүш		
30 кой		
60 кой		
565 кой		
4 төө		
17 төө		
449 төө		
30 уй		
49 уй		
77 уй		
99 уй		
20 миллион сом		
40 сом		
45679 сом		
255 саа' буудай		

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Үчүнчүдөн: Орозо кармоо

Араб тилинде “*сыям*” - сөзү: *кармануу* (имсак) деген мааниде колдонулат. Шарияттык мааниси болсо: даана таң аткандан тартып күн батканга чейин тамактануу, суусундук ичүү жана башка ороzonу бузуучу амалдардан тыйылып, ошол аркылуу Аллахка ибадат кылуу - дегенди түшүндүрөт.

Орозонун түркүктөрү

1- Ниет

Парз орозого ниет кылуу (милдеттүү)

Бул учурда, мейли түндө болсун же таң алдын болобу, айтоор сөзсүз алдын ала ниет болушу зарыл. Рамазан айынын башында кылынган ниет ошол айдын аягына чейин деп эсептелет. Ниеттин орду жүрөк болгондуктан, тил менен айтуу бедаат (динге жанылык киргизүү) деп эсептелип, андайга тыюу салынган.

2- Ороzonу бузуучу амалдардан оолак болуу

Нафил орозого ниет кылуу (ыктыярлуу)

Күндүн уландысында, ороzonу бузуучу амалдардан эч бирин кыла элек болсо, дароо ниеттенип орозо тута берсе болот. Бирок орозонун сообу ниеттенген маалдан тартып жазылат.

Орозонун түрлөрү

Милдеттүү түрдө тутулчу орозо:

1. Рамазан айы келгенде
2. Касам ичип, убада берген болсо
3. Кемчиликтин ордун толуктоо максатында (каффарат)

Ар ким өз ыктыярында тутчу орозо:

Орозонун башка түрлөрүнүн баарысы

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Орозо милдеттендирген шарттар

- 1- Мусулман болуу.
- 2- Акыл эси жайында болуу.
- 3- Балакатка келип, жетилүү (булюг). Ал эми ар нерсени айырмалап калган курактагы баланы (таймиз), багарманы аны орозо тутууга кызыктар кылып, үгүттөп турушу керек.
- 4- Өз үйүндө же жеринде болуу. Демек, сапардагыларга орозо - милдет эмес. Бирок орозодон кыйналбагыдай болсо, пайгамбарыбыздын ﷺ сүннөтүнө ылайык, орозо кармаганы абзел. Бул учурда ал милдетинен эрте кутулуп, жеңилдик алып, берекелүү айдын пазилетине туш болот.
- 5- Орозо кармай алгыдай саламаттыкта болуу.
- 6- Этек кири же төрөттөн кийинки кандан таза болуу.

Орозо учурунда сыркоологон абал эки түрдө болот

Айыкпас ооруга чалдыккан адам

Орозо кармай албаган, улгайган адамдар да ушул тайпадан. Мындай адамдарга орозо кармоо - парз эмес, бирок орозонун ар бир күнүнө бирден кембагалды тойгузушу керек. Же болбосо Рамазан айындагы күндөрдүн санына ылайык кедей-кембагалдарды чогуу бир тойгузат. Же болбосо ар бир кедейге “са” деген өлчөмдүн төрттөн бир бөлүгүнө барабар тамак таратат. Бул жакшы сапаттагы буудайдын 510 граммына тете. Ошондой эле эт аралаш тамак болгону да абзелирээк.

Айыга турган оору, бирок орозо кармаганга жолтоо жаратат.

Этек кири же төрөттөн кийинки кандан тазалана элек аялдар, сапар улап жүргөндөр жана бала эмизгендер дагы ушул тайпадан. Мындай адамдар айыккан соң, орозодо калтырган күндөрүн толуктап ооз бекитет. Эгерде айыгып, карыз орозосун толуктай электе каза тапса, анда мойнундагы милдеттен бошотулат.

—{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}—

Рамазан айы келгендиги кантип тастыкталат?

Айдын жаңырганынан байкалат, болбосо Шаабан айын отуз күн кылып аяктап туруп, кийинки күн Рамазандын биринчи күнү деп саналат.

Ороzonу бузуучу амалдар:

- 1- Атайлап жеп-ичүү. Унутуп калып жеп же ичип алса, орозосу бузулбайт.
- 2- Ооз ачыла элек маалда жыныстык катнашта болуу. Бул учурда каффараттын өтө оор түрү менен гана толуктай алат. Ал үчүн: бир кулга азаттык тартуулайт, эгер ага алы келбесе, анда эки ай катары менен орозо тутат, аны да кыла албаса, анда алтымыш кедейдин курсагын тойгузат.
- 3- Өбүшүү, кучакташуу ж.б. ушул сыяктуу себептердин айынан эркектин бел суусу чыккан болсо. Бирок уйку учурунда түшүркөп калса орозо бузулбайт.
- 4- Тамак-аштын ордун басчу нерселер. Мисалы, ийне аркылуу кан тамырдан азыктандыруучу дары куйдуруу. Азык түрүндө болбогон ийне алуу, же көз-мурунга тамызчу дарылар орозо бузбайт.
- 5- Хиджама аркылуу кан чыгаруу. Ал эми анализ тапшыруу максаты сымал, алынган аз өлчөмдөгү кан ороzonу бузбайт.
- 6- Атайлап кусуу
- 7- Этек кир же төрөттөн кийинки кандын чыга баштаганы.

Орозо кишиге уруксат:

Шилекейин жутууга, керектүү учурда тамактын даамын татууга (жутуп албоо шарты менен), сууга сүзүү, ооздун ичин тазалоочу аспаптарды колдонуу (мисвак, тиш щетка), атыр колдонуу, салкындап сергип алуу максатында сууга түшүү.

Орозо учурундагы ыктыярлуу амалдар

1. Саарлыкта тамактануу.
2. Саарлыктагы тамактанууну таң чыгаар маалга чейин кечиктирүү.
3. Ооз ачканга шашылуу (күн кирээри менен ооз ачуу).
4. Так сандагы жаңы курмалар менен ооз ачуу. Эгер жаңысы жок болсо кургатылганы деле жарайт. Ал эми такыр курма жок болсо – суу менен ачат. Эгерде ооз ачууга эч нерсе таппаса, жүрөгүндө ооз ачууга ниет кылат жана ошол жетиштүү.
5. Оозу бек маалда, ошондой эле ооз ачаар алдын көп дуа кылуу.
6. Көбүрөөк садака берүү
7. Түнкү намаздарга көбүрөөк туруу
8. Куран китебин окуу
9. Кичи ажылык (умра) аткаруу
10. Жаман сөз айткан адамга: - “Мен орозомун”- деп жооп кайтаруу
11. Кадыр түндү издеп, тосконго аракет кылуу (айдын 10 акыркы түнү, же ошол 10 түндүн так түндөрү, же 27-түнү)
12. *Иттикаф* – ибадат кылуу максатында, Рамазан айынын акыркы он күнүн мечиттен өткөрүү.

Орозо учурундагы терс көрүнүштөгү амалдар

1. Ооз-мурунду чайкоодо аша чабуу.
2. Зарылсыз тамактын даамын татып көрүү.

Орозо туткан адамга тыюу салынат

1. Какырык жутуу. (бирок мындан орозо бузулбайт)
2. Орозосун бузуп алууга шектенген адам өбүшүүдөн тыйылышы керек.
3. Жалган айтуу. (буга башка арам иштер дагы кирет)
4. Наадандык (тартипсиздик, оройлук ж.б.)
5. Висаль. (эки же андан ашык күндөрү, катары менен ооз ачпастан орозо кармай берүү)

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Нафил орозо

1. Шавваль айынын 6 күндүк орозосу. Бул Рамазан айынын орозосун толук кармаган (же казасын толуктаган) адам үчүн. Эң жакшысы майрамдан кийин дароо бул күндөрү үзгүлтүксүз орозо кармоо
2. Ажылыкта жүрбөгөндөргө Арафа күнү орозо тутуу
3. Ашура күнү орозо тутуу (Мухаррам айынын онунчу күнү), тогузунчу жана он биринчи күндөрү менен бирге.
4. Дүйшөмбү жана бейшемби күндөрү. Дүйшөмбү күнкү орозо көбүрөөк тастыкталган.
5. Ар айда үч күн. "Ак күндөрү" (толгон ай күндөрү) болсо жакшыраак (хижрат календары боюнча ар айдын 13, 14, 15 күндөрү)
6. Күн алыс орозо тутуу (бир күн кармап, бир күн ооз ачуу. Бул Дауд пайгамбардын орозосу - эң жакшы орозо, мындан артык жакшы болбойт)
7. Аллахтын айы - Мухаррам айында
8. Зуль Хижжа айынын алгачкы тогуз күнү
9. Шаабан айында орозо кармоо, бирок айды толугу менен

Макүрөө (жагымсыз) орозо

Бир гана жума күнү, же бир гана ишемби күнү, же бир гана жекшемби күнү өзгөчөлөп орозо кармоо (ага чейинки же андан кийинки күнү кошо орозо кармабастан). Бирок башка бир себеби бар орозо күндөр бул күндөргө туш келип калса анда уруксат, мисалы Арафа күнү.

Орозого тыюу салынат:

1. Ражаб айын өзгөчөлөп орозо кармоо
2. «Шек күнү» орозо тутуу (бул 29-чу Шаабанда булут же башка себептердин айынан жаңы айдын чыкканы же чыкпаганы билинбей, шектүү болуп калган күн). Ал эми адамдын такай кармап жүргөн орозосу ушул күнгө туш келип калса тыйуу салынбайт.
3. Эки майрам күндөрү (Орозо айт менен Курман айт)
4. Ташрик күндөрү (Курман айттан кийинки 3 күн). Бир гана ажылыкта жүргөн адам мал сойдура албай калган болсо (хадий), анда ал орозо кармайт.
5. Үзбөстөн такай орозо кармап жүрүү.

—{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}—

Орозонун карыздарын толуктоо

Орозонун карыз күндөрүн бөлүп-бөлүп толуктабай, бир кармап кутулган абзел. Ошондой эле айт майрамынан кийин дароо баштаганга шашылыш керек. Кийинки Рамазанга чейин кечиктирген болбойт. Эгерде кийинки Рамазанга чейин кечиктирген болсо, анда кармабай калган күндөрүн гана толуктайт, бирок кечиктиргени үчүн ага күнөө жазылат.

Аль-Фитр зекети. (Битир садака)

Кимде-ким мусулман болуп туруп, майрам күнү жана түнү, өзү жана үй-бүлөсү тойгудай тамак-ашка ээ болсо. Ошол азыгы анын муктаждыгын кандыргандан тышкары, бир *са'* өлчөмүндө ашыкча болсо, жана ушундай абалда Рамазан айынын акыркы күн батышына күбө болсо, ал адамга - фитр садака берүү важиб болот. Эненин курсагындагы бала үчүн да фитир садака берүү мустахаб.

Битир садаканын максаты

1. Кармаган ороzonу кемчиликтерден (пайдасыз же жаман сөздөрдөн) тазалоо
2. Кембагал кедей адамдарды майрам күнү башкаларга муктаждыктары менен кайрылуудан бошотуу

Аль-Фитр садакасын берүү убактысы

Уруксат:

Майрамга чейин бир же эки күн мурда берүүгө уруксат

Ыктыярлуу

Эң жакшысы - майрам күнү багымдат намаздан кийин айт намазга чейинки убакытта берүү

Тыюу салынат:

Айт намаздан кийин берүүгө тыюу салынат. *(берсе болот, бирок ал жөн эле садака катары каралат)*

—{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}—

Битир садаканын өлчөмү

Адамдар тамактана турган негизги азык-түлүктөн бир *са'* (бир *са'* - 2 кг 40 грамм жакшы буудайдын көлөмүнө барабар) өлчөмүндө берилет, акча менен фитр садака берүү жарабайт.

Айт намаз

Айт намазы баарына парз болот. Күн чыгыштан найза бою көтөрүлгөндөн тартып, так төбөгө келген убакытка чейин окулат. Ким намаздан калып калса анын казасын толуктабайт (өзүнчө дагы окубайт). Жашаган үйлөрдөн сырткары ачык ээн талаада айт намазды окуу - сүннөт, бирок мечитте деле окууга уруксат. Намазга бараардан мурда так сандагы курма жеп чыгуу, ошондой эле жуунуп тазаланып гусул алуу, атыр себинүү, эң жакшы кийимден кийүү, намазга бир жол менен барып башка жол менен кайтып келүү – ушунун баарысы мустахаб (сооптуу) иштер болуп эсептелет (Ал эми Курман айт намазга эч нерсе жебей чыгуу сүннөт). Төмөнкү сөздөр менен адамдарды куттуктаса болот:

«Сизден жана бизден Аллах кабыл кылсын!»

تقبل الله منا ومنكم

/Такъаббалья-Ллаху минна ва минкум/

Майрамга караган түндөн баштап майрам күнү күндүн батышына чейин такбир айтуу сүннөт.

Такбир сөздөрү: **«Аллах Улук, Аллах улук!**

Аллахтан башка (сыйынууга татыктуу) кудай жок!

Аллах Улук, Аллах Улук, Аллахка мактоолор болсун!»

الله أكبر الله أكبر لا إله إلا الله

والله أكبر الله أكبر والله الحمد

/Аллаху акбар. Аллаху акбар. Ля илааха илля-Ллах.

Уа-Ллаху акбар. Аллаху акбар, уа ли-Ляхи-ль-хамд/

Айт намаздын баяндамасы

Айт намаз эки рекеттен турат жана хутбага чейин окулат. Биринчи рекетте намазга кирүү такбиринен (такбиратул ихрамдан) кийин алты жолу такбир (Аллаху акбар) айтылат. Экинчи рекетте Куран окууну баштаардан мурда, туруу такбиринен кийин беш такбир айтылат.

**Орозо жөнүндө
суроолор**

1. Орозонун канча түркүгү бар?
☐ 2 ☐ 3 ☐ 4
2. Кимге орозо кармоо парз (милдет) болуп эсептелет?
 а)
 б)
 в)
 г)
3. Ар бир оорулуу адам орозо тутпашы керек.
 - туура - туура эмес
4. Кийинки жагдайларга шарият чечимин/абалын/өкүмүн баянда:

Суроо/жагдай	Өкүм
Таңкы намаздан кийин орозо кармаганга ниеттенди	
Ниети жок эле орозо кармоо	
Наристенин ооз бекитүүсү	
Сапардагы адамдын орозо кармоосу	
Төрөтөн кийинки келүүчү каны токтой элек аялдын орозо тутуусу	
Үзүрлүүнүн орозосу (оорулуунун)	
Оозу бек болуп туруп бир нерсе жеп алды	
Орозо учурунда курамында азыктандыруучу заттар кошулган ийне алуу	
Көз-мурунга тамызчу дарылар	
Анестезия сайдыруу	
Хижама	
Кусуу	
Шикелей жутуу	
Тамактын даамын татып көрүү	

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Уйку	
Жуунуп, тазалануу (душ, баня)	
Сергиш үчүн жуунса (көл, бассейн)	
Мисвак колдонуу (тиш щетка)	
Арчалоо же башка жыттуу нерселерди түтөтүү	
Саарлык убактысы	
Саарлыкта эмне жеген жакшы?	
Кайсы тамак менен ооз ачкан жакшы?	 эгер жок болсо ал жок болсо ал да жок болсо
Таравих намазы	
Рамазан айындагы орозо	
Ооз жана мурунду чайкаганда аша чабуу	
Өбүшүү	
Висаль – эки же андан ашык күн катары менен ооз ачпастан орозо кармай берүү	
Шааваль айындагы 6 күндүк орозо	
'Арафа күнү орозо кармоо	
Шектик күнү орозо кармоо	
Айт күндөрү орозо кармоо	
Таширик күндөрү орозо кармоо	
Мухаррам айында орозо кармоо	
Ражаб айында орозо кармоо	
Бир жыл бою орозо кармоо	
Жума күнү орозо кармоо	
Орозонун карыз күндөрүн кийинки Рамазанга чейин кечиктирүү	

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Төртүнчү: Хадж

Хадж – бул Исламдын бешинчи түркүгү. Эгерде мусулмандын акыл-эси ордунда болуп, эркиндиги жана мүмкүнчүлүгү бар болсо, ага ажыга баруу милдет болуп саналат. Аялдарга болсо ажылык сапарда махрамынын коштоосу зарыл.

Ажылыктын төрт түркүгү бар:

—{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}—

Хаджтын милдеттери (уажибат)

Кийинки амалдардын бирөөсүн эле аткарбай калган адам - курмандык чалуу менен гана кутулат. Харам аймагында кой союп, анын этин Меккенин колунда жок жашоочуларына таратат. Зыяратчы өзү ал эттен жегенге болбойт.

Микат чегинде *Ихрамга* кирүү

Күндүз орун алган адамга, күн батканга чейин Арафатта туруу

Муздалифа өрөөнүндө түн өткөрүү

Ат-Таширик түндөрүн *Мина* өрөөнүндө өткөрүү

Жамараттарга таш ыргытуу

Чачтарын кырып же тегиздөө

Хаджтан кийин бир нече ай өткөн болсо дагы, Меккеден кетчүлөргө коштошуу таваф кылып, Каабаны айланып чыгуу милдет.
Бир гана этек кири же төрөттөн кийинки каны келип баштаган аялдардан башка.

Хадж жана Умранын микаттары

Аймактар:

- Зуль-Хулейфа* - Медина аркылуу бара жаткандарга, же ошол жакта жашагандарга.
- Аль Джухфа* – Шам, Египет жана Марокко өлкөлөрүнүн тургундарына
- Карн аль-Маназил* – Нежда тараптагылар
- Яламлам* - Йемендиктерге
- Зат Ирк* – Ирак тараптагыларга

Убакыттар:

- Хадж айлары: Шавваль, Зуль-Каада жана Зуль-Хиджа.
- Чоң ажылык ушул айларда гана аткарылат.
- Умра: кичи ажылык болсо эч кандай убакыт менен чектелген эмес.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Хадж учурундагы ыктыярлуу иштер

Ихрамга кирээр алдын жуунуп, атыр себинүү	Эркетерге эки бөлүк ак кездеме менен ороноу.
Ихрамга кирээрдөн мурун тырмак, чач сыяктуу, кыскартылууга тийиштүү нерселерден кутулуу	Ихрамга киргенден баштап, Жамараттарга таш ыргытканга чейин тальбия сөздөрүн кайталоо
Хадж-Ифрад же Хадж-Кыран аткаруу макстында келгендер үчүн, келээр замат кылынчу таваф (Таваф аль-кудум).	Каабаны тегеренип басууда, башкы үч айлануусун батыраак басуу
Биринчи тавафты оң ийинди жылаңачтап аткаруу	Муздалифага келгенде Шам намазы менен Куптан намазын, Шам убагында бириктирип окуу
Арафатка тураар күндөн мурунку түндү Мина өрөөнүнөн өткөрүү	Кара ташты өбүү
Таң алдын күн чыгайын деп калгыча Муздалифада болуу. Кайсы жеринде экендиги айырмасыз, Муздалифа аймагында болсо болду.	

Ихрам абалында эмне кылууга болбойт?

Мындай иштен тогузоо: Дененин кайсы бөлүгү болбосун, чач алууга, тырмак алууга, эркектерге жабыша турган баш кийим кийүүгө, көктөлгөн кийим кийүүгө, дене түзүлүшүнө ылайык тигилген кийим кийүүгө, аялдарга никаб же кол кап кийүүгө, атыр себинүүгө (жыпар жыттуу самын дагы ушуга кирет), кургак жерде мергенчилик кылууга, нике кыюу же кыйдырууга, жыныстык катнашка, аял-эркектин бири-бирине дүүлүгү менен тийүүсүнө тыюу салынат.

Кимде ким айтылгандардын бирин, унутуп калуу, билбестик же мажбурлануу себептүү кылган болсо, ал кылыгынын ордун эч нерсе менен толуктабайт. Бир гана кургакта мергенчилик кылган адам, ошол кылыгын толукташы керек. Ал эми билип туруп атайлап жасаган кезде, бул маселе төрткө бөлүнөт:

Эч нерсе менен толуктабайт:

Нике маселелери жана дүүлүгүп **тийүү** маселеси. Эгер тийген учурда уруктук чыкпаган болсо эч кандай иш аракет аткарбайт. Бирок тооба кылышы керек..

Так өзүндөй кылып толуктайт:

Кургакта мергенчилик кылуу. Аң уулап бир айбанатты өлтүргөн болсо, ошондой жаныбар менен ордун толуктайт. Ишеничтүү солих адамдан экөө чечим чыгарып берет.

Өтө оор ыкмада толуктайт

Жыныстык катнаш. Кимде-ким ихрам абалында жыныстык катнаш кылган болсо, анын ажылыгы бузулат. Бирок ал аягына чыгарып туруп, кайра бир жасашы керек. Андан тышкары ал бир уй же бир төөнү курмандыка чалышы керек.

Оорулуу сыяктуу ыкмада ордун толуктоо

Калган тыюу салынган амалдар. Мисалы зыяратчы өзү тандаганга ыктыярлуу. Кааласа үч күн орозо кармайт, болбосо алты кембагалдын курсагын тойгузат. Алардын ар бирине жарым **са`** тамак берет. Же болбосо бир кой союп, этин Меккеде жашаган колунда жок адамдарга таратат.

— {“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү} —

Хадж күндөрүнүн аталыштары

Тарвия күнү. Зуль-Хижжа айынын 8-күнү. Бул күнү Мина өрөөнүнө суу алып келишчү.	Арафат күнү. Зуль-Хижжа айынын 9-күнү.	Айт күнү. Же курмандык чалуу күнү. Зуль-Хижжа айынын 10-күнү.	Тынчтануу күнү. (Карр) Зуль-Хижжа айынын 11-күнү.	Кетээрдеги биринчи күн. (Нафр) Зуль-Хижжа айынын 12-күнү.	Кетээрдеги биринчи күн. (Нафр) Зуль-Хижжа айынын 13-күнү.
---	--	---	---	---	---

Айтка чейинки түн - *Биригүү түнү* деп аталат. Арафатта туруудан кийин, адамдардын кайра биригишинен улам ушундай аталып калган.
Исламга чейин Меккенин жашоочулары андай турушчу эмес.

Хадж учурунда дуа кылса жакшы деп эсептелген 5 аймак.

Айдын тогузунчу күнү, түшкү маалдан күн батаарга чейин, Арафатта турган кезде	Онунчу күнү Муздалифа өрөөнүндө таңкы намаздан күн чыгаарга чейинки кезде	Ат-Ташрик күндөрү кичи жана орточо жамараттарга таш ыргытып бүткөн кезде	Каабаны айланып жүргөн маалда	Сафа жана Марва дөбөлөрүнүн ортосунда жүргөн кезде
--	--	---	--------------------------------------	---

Хадж жана Умранын аткарылышына баяндоо

Шейх Мухаммад ибн Солих Аль-Усеймин (Аллах ага ырайым кылсын) айтат:

Микатка жеткенде гусул алгыла, анан дене-мүчөлөргө (баш, сакал) жыпар-жыттуу атыр сыйпагыла. Анан “таматту” кичи ажылыгын аткарууга ниеттенип ихрам абалына өтүп, Меккени көздөй жөнөгүлө. Аль-Харам мечитине жеткениңерде Каабаны жети жолу айлангыла, бул - Умрага таваф болот. Билип алчу нерсе, баардык мечиттин аймагы таваф кылууга жарай берет. Эгер Каабага жакын айланууга мүмкүнчүлүк болсо, жакындаган жакшы. Ал эми түртүшүп, тыгылыша турган тоскоолдугу болсо, анда алыстан эле аткара бергиле. Аллахка шүгүр, бул маселеде тандоо кененчилиги бар. Таваф бүткөн соң, Ибрахим турган жердин (макам) аркасынан эки рекет намаз окугула. Колдон келишинче жакын окуган оң, а бирок мүмкүнчүлүк жок болсо, алыстан деле окуса болот, эң башкысы ал жер Кааба менен силердин ортоңордо калышы керек. Аны бүтүп Умрага тиешелүү: Сафа жана Марва дөбөлөрүнүн ортосундагы жүрүшкө жөнөгүлө. Сафадан баштоо керек. Эки дөбө ортосун жети жолу басып өткөн соң, барып чачыңарды алдыргыла. Кичине эле кыскартып коюу болбойт, көпчүлүктүн кылганына алданбагыла.

Зуль-Хиджа айынын сегизинчи күнү гусул алып, атыр сүйкөнүп, Хадж кылууга ниеттенип, келген жериңерден ихрамга өткүлө. Анан Мина өрөөнү көздөй жөнөгүлө дагы, ал жактан зухр, аср, магриб, иша жана фажр намаздарын окугула. Төрт рекет намаздарды кыскартып окугула, бирок сапардагыдай эки намазды бир маалда окубагыла, анткени пайгамбарыңар ﷺ Мина жана Меккеден намаздарды кыскарткан, бирок бириктирген эмес. Тогузунчу күнү (Арафат күнү) күн чыкканда, баш ийүү менен тальбия сөздөрүн айтып Арафатка жөнөгүлө. Ал жактан намаздарды эки рекеттен кыскартып, зухр маалында асрды кошо окугула. Андан соң дааратыңарга көңүл буруп, Кааба тарапка бет алып, дуа кылып, Аллахка кайрылууга киришкениңер оң. Арафат тоосу аркаңарда калса дагы, Кааба тарапты карашыңар керек, анткени шариятта ошондой көрсөтүлгөн. Арафаттын тегерегиндеги чектөө белгилерине көңүл бургула, анткени көбүнчө зыяратчылар Арафаттын чегинен чыгып кетишет. Ал эми ким Арафатта турбаган болсо, анын ажылыгы жараксыз.

Буга далил болуп пайгамбарыбыздан ﷺ хадис келет: **“Ажылыктын мааниси – Арафатта туруу”**. Уран өрөөнүнөн башка, Арафат тоосунун төрт тарабындагы аймактын баарында турууга болот. Буга далил болуп пайгамбарыбыздан ﷺ хадис келет: **“Мен мына ушул жерге турдум, бирок Арафаттын бүт аймагы – тура турчу жер”**.

Күн баткандан кийин пайгамбарыңардын ﷺ буйругуна ылайык, тальбия сөздөрүн кайталап, жайбаракат, колдон келишинче багыныңкы абалда Муздалифага жөнөгүлө. Пайгамбарыбыз ﷺ Арафаттан жолго аттанганда, төөсүнүн башы ээр учуна түзөлгүдөй тизгинин бекем тартып, колу менен белги берип: **“Жайбаракат, оо элдер, жайбаракат!”** – деп айткан.

Муздалифага жеткенде магриб менен иша намаздарын окугула, жана таң аткыча ошол жерде болгула. Араңарда алсыздар болсо, түн аягында өрөөндөн кете беришсе болот. Фажр намазын окуп бүткөндөн кийин, Каабага жүздөнүп Аллахты улуктагыла. Алкыш-мактоолорду айтып, Ага жалынып жалбарып, күн чыгайын деп калгыча дуа кылгыла. Анан күн чыгып кеткиче Мина өрөөнүн көздөй аттангыла. Анан жети таш чогултуп алып, башка жамараттарга караганда Меккеге жакыныраак жайгашкан - акыркы жамаратка баргыла. Күн чыккандан кийин ирээти менен жети ташты жамаратты көздөй ыргыткыла. Ар бир ташты багыныңкы абалда, Аллахты мактап, улуктап (**Аллаху Акбар** деп айтып) ыргыткыла. Таш ыргытуу максаты Аллахты эскерип, улуктоо экенин эстен чыгарбагыла. Таштын түркүкө тийиши шарт эмес, башкысы ошол тегерегиндеги бассейнге түшсө болду. Таш ыргытып бүткөндөн кийин курмандык чалуу (хадй) башталат. Курмандык чалынгандан кийин чачыңарды алдыргыла. Башты тасырайта чачтардын баардыгын кырдыруу керек, бир бөлүгүн гана алдырып койгон жарабайт. Аялдарга болсо төрт манжалык узундукта кыркуу мыйзамдалган. Жогоруда айтылган амалдарды аткаруу менен ихрам абалынан чыгуунун биринчи баскычы орундалат. Эми силерге: башка кийимдериңерди кийүүгө, тырмак алууга, атыр сүйкөнүүгө уруксат. Бирок аялыңар менен жыныстык катнаш кылуу дагы эле тыюу салынган. Кийин зухр намазына чейин Меккеге барып, Каабаны айланып, чоң ажылык (Хаджтын) тавафын аткаргыла. Ошондой эле Сафа жана Марва дөбөлөрүнүн ортосунан жүрүш жасагыла да, кайра Минага кайткыла. Каабаны айлануу, Сафа жана Марва жүрүшү, таш ыргытуу жана чач алдыруу аяктаган соң, силер толук ихрамдан чыккан болосуңар. Эми силерге ихрам абалы тыйган иштердин баардыгы уруксат.

Оо, адамдар! Майрам күнү зыяратчы төрт иш аткарат: Жамаратка таш ыргытуу, курмандык чалуу, чач алдыруу жана Каабаны айланып, Сафа менен Марванын ортосунда жүрүш жасоо. Бул амалдардын так ушундай ирээт менен аткарылганы дурус. Бирок ирээти бузулуп, мисалы, курмандык чалууга чейин чач алынып калса, эчтеке болбойт. Ошондой эле Каабаны айлануу, Сафа жана Марва жүрүшү сыяктуу амалдарды Минадан кетээр маалга жылдырып койсоңор дагы эч нерсе болбойт. Курмандык чалуу маселесинде дагы, өзгөчө кандайдыр бир муктаждык себептүү же бир пайдасына карап, он үчүнчү күнгө жылдырып, кийин Меккеден аткарсаңар дагы боло берет. Айдын онунчу түнүн Мина өрөөнүнөн өткөргүлө. Он биринчи күнү түштөн кийин, баардык үч жамаратка тең ирээти менен жетиден таш ыргыткыла. Ар бир ташты ыргытуда Аллахты улуктап (**Аллаху Акбар деп айтып**) тургула. Айт күнү таш ыргытуу маалы – мүмкүнчүлүгүнө жараша күн чыккандан кайра батканга чейинки убакыт. Эгерде адамда алсыздык болсо, анда айт күнүнө чейинки түндүн аягында эле баштаса болот. Ал эми башка күндөрү таш ыргытуу убакыты түштөн кийин башталып, күн батканда бүтөт. Түшкө чейин таш ыргытууга тыюу салынат. Күндүз көпчүлүктүн айынан тыгылыш болуп калса, анда кечинде ыргытууга уруксат. Кимде-ким жаштыгынан же карылыгынан улам, же бир оору себептүү бул амалды аткара албаса, башка бирөөнө табыштап коюуга уруксат. Таш ыргытууга табышталган адам өзүнө да, башка бирөө үчүн дагы бир эле жерден ыргыта берсе болот, бирок өзү үчүн биринчи ыргытышы керек. Он экинчи күнү таш ыргытып бүткөндөн кийин ажылыктын амалдары аяктайт. Силерге эми тандоо берилет, кааласаңар Минадан ошол эле күнү кете бересиңер, же болбосо Минага дагы бир түнөп, он үчүнчү күнү түштөн кийин жамараттарга дагы бир ирет таш ыргытып, анан жолго чыксаңар болот. Экинчисин тандаганыңар жакшы, анткени пайгамбарыбыз ﷺ ошондой кылган.

Меккеден кетээр алдын, коштошуу тавафын аткарып, Каабаны айланып чыккыла. Бирок бул этек кири же төрөттөн кийин келүүчү каны келе баштаган аялдарга тиешеси жок. Аларга мечиттин эшигине жакындап, ошол жерге турууга да уруксат берилбейт.

**Ажылык тууралуу
суроо-жооп**

1. Кайсы шартта ажыга баруу милдет болуп калат?

а).

б).

в).

г).

в). Аялдарга тиешелүү

2. Ажылыктын канча түркүгү бар?

☐ 2 ☐ 3 ☐ 4

3. Ихрам – ажылыктын түркүктөрүнөн. Ийини жана белден ылдый оромол менен жабылат.

- туура - туура эмес

4. Таваф аль-Ифада менен Таваф аль-Кудум, өкүмүндө бири-биринен айырмаланат. Биринчиси – түркүк, экинчиси – ыктыярлуу амал.

- туура - туура эмес

5. Аллахтын элчиси ﷺ үч жолу ажылык аткарган.

- туура - туура эмес

6. Эгер адам ажылыкты милдет кылуучу шарттарга ээ болсо, дароо ажыга баруусу керек.

- туура - туура эмес

7. Мадина шаарынын жашоочулары *ихрам* абалына *Яламлам* микатынан киришет.

- туура - туура эмес

8. Умра кылууга микат мөөнөтү (амалды аткаруу үчүн чектелген убакыт) бул Рамазан айы.

- туура - туура эмес

{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}

9. Бош жерлерин толтур: Хадж жана Умра жашоодо _____ дегенде бир жолу _____ керек. Кимде-ким _____ менен жакындык кылбай, жана _____ жасабай Хадж кылган болсо, ал күнөөлөрдөн тазаланып, энеден жаңы туулган кезиндей болуп кайтат. Ал эми таза аткарылган Хадж үчүн _____ башка сыйлык жок.

10. Меккенин жашоочулары, Мекке аймагынан чыгып туруп ихрам абалына киришет.

- туура - туура эмес

11. Ихрам учурунда аялдар ак кийим кийиши керек.

- туура - туура эмес

12. Ихрамга кире турган адамга, _____ атыр сүйкөсө жакшы, бирок _____ сүйкөбөй эле койгону оң.

13. Аялдарга көктөлүп тигилген кийим кийүүгө болбойт.

- туура - туура эмес

14. Кайсы учурда оң ийинди жылаңачтоо - ыктыярлуу сооп иштерден?

☐ Умрадагы таваф ☐ Таваф аль-Кудум

☐ Меккени зыярат кылуудагы таваф

☐ Биринчи жана экинчи учурда ☐ Баардык учурда

15. Сафа жана Марва дөбөлөрүнүн оротосунан тез ылдамтыкта жүрүү керек.

- туура - туура эмес

16. Сафа жана Марва дөбөлөрүн өтөөрдө биринчи Марвадан баштайт.

- туура - туура эмес

17. Зыяратчылар күн баткыча Арафаттан кетиши керек.

- туура - туура эмес

18. Арафатта туруу – чоң ажылыктын түркүктөрүнөн.

- туура - туура эмес

{“Он төртүнчү сабактын” түшүндүрмөсү}

19. Хадж амалдары _____ күнү башталып, _____ күнү аяктайт.

20. Арафат тоосунун үстүнө чыгуу, шариятта мыйзамдалган эмес.

- туура - туура эмес

21. Курмандык чалуу (*хадй*) “*Хадж таматту*” жана “*Киран*” жасоочуларга милдеттүү. Ал эми “*Ифрад*” кылууда жөн гана ыктыярлуу.

- туура - туура эмес

22. Майрам күнү акыркы жамаратка таш ыргытуу менен тальбия сөздөрүнүн айтылуусу токтотулат.

- туура - туура эмес

23. Ыргытылган таштарадын ошол жамарат түркүгүнүн айланасындагы бассейнге түшүүсү жетиштүү.

- туура - туура эмес

24. Ат-Ташрик күндөрү (майрамдан кийинки үч күн) таш ыргытуу аземи түштөн кийин башталат.

- туура - туура эмес

25. Акыркы жамаратка таш ыргыткан соң, Аллахка дуалар менен кайрылган жакшы.

- туура - туура эмес

26. Хадж ифрад жана Киран кылуучулар, Сафа жана Марва ортосунда жүрүүнү _____ аткарышат, ал эми Хадж таматту учурунда _____ аткарылат.

27. Кийинки жагдайларга шарият чечимин/абалын/өкүмүн баянда:

Суроо/жагдай	Өкүм
<i>Наристенин ажылыгы</i>	
<i>Махрамы жок аялдын ажылыгы</i>	
<i>Карыздар адамдын ажылыгы</i>	

ОН БЕШИНЧИ САБАК

Он бешинчи сабак: Мусулманга тиешелүү адеп-ахлак

Бул сабакта мусулманга тиешелүү кулк-мүнөз жана адеп-ахлак баяндалат. Мисалы: чынчылдык, ишеничтүүлүк, абийирдүүлүк, уяттуулук, эр жүрөктүк, берешендик, аманатка бекем болуу, Аллах тыйган нерселерден алыс болуу, кошуна-колоңго жакшы мамиле кылуу, муктаждарга колдон келишинче жардам берүү, жана булардан башка Куран жана Сүннөттө айтылган жакшы сыпаттарга ээ болуу.

Маанилүү:

- **Чынчылдык.** Адам биринчиден өз сөздөрүндө, иштеринде жана ишениминде Аллах менен чынчыл болушу керек. Андан кийин Аллахтын пенделери менен чынчыл болушу керек. Мунун карама-каршысы – *калпычылык*.
- **Ишеничтүүлүк.** Бул адамдын моюнундагы өтө чоң милдеттерден. Мунун карама-каршысы – *чыккынчылык*.
- **Абийирдүүлүк.** Арам нерселерден өзүн тыйгандык.
- **Уяттуулук.** Жакшылык кылууга умтулуп, жамандык кылбоо.
- **Жакшы кошуна болуу.** Жок эле дегенде кошунаң жашыргысы келген нерсеге көз салбай коюу.
- **Муктаждарга жардам берүү.** Аллахтын элчиси ﷺ айтат: *“Бул дүйнөдө момундун кайгысын жазкан адамдын, Кыямат күнү Аллах кайгысын жазат. Эгерде муктаждыктагы адамдын жашоосун жеңилдеткен болсо, Аллах анын жашоосун эки дүйнөдө жеңилдетет. Ким мусулмандын айыбын жашырып койсо, Аллах анын айыбын эки дүйнөдө жашырып коет. Аллах өз кулуна жардамын үзбөйт, качан ал өз бир тууганына жардамын үзүп коймоюн”.*

ОН АЛТЫНЧЫ САБАК

Он алтынчы сабак: Ислам дининин этикасы

Бул сабакта Ислам этикасы тууралуу кыскача баяндама камтылган. Саламдашуу; кичи-пейилдик; оң колу менен ичип-жегендик; тамак алдын Аллахтын атын эскерүү жана жеп бүткөн соң шүгүр айтуу; чүчкүргөндө Аллахты мактоо жана чүчкүргөн соң мактоо айткан кишиге “Ярхамука-Ллах” (Аллах сени мээримине бөлөсүн) - деп жооп кайтаруу; Ооруп жаткан адамды зыярат кылуу; жаназага туруп, сөөктү мүрзөгө чейин көтөрүшүү жана көмүү; мечит же үйгө кирип-чыгууда, же сапарга аттанууда шарият эрежелерин сактоо; ата-эне, тууган-урук, кошуна-колоң, улуу-кичүү менен болгон мамиледе Ислам адебин кармануу; балалуу болгондорду же баш кошкондорду куттуктоо; көңүл айтуу; кийим же бут кийимди кийип-чечүүгө байланыштуу тартиптер ж.б.у.с. Ислам этикасынын эрежелери.

Пайдалуу маалымат:

- **Саламдашуу.** Эң жакшы түрү: *“Ас-Саяму алейкум уа рохмату-Ллахи уа баарокатух”*. Тааныштар менен гана учурашып койбой, баардыгына салам берүү керек. Салам берген адамдан, сөзсүз алик алып, жооп кайтаруу керек.
- **Оң кол менен ичип-жегендик.** Бул милдеттүү иштерден. Тамактанаарда үч манжаны колдонуу керек. Ошондой эле алышып-беришкенде да оң колду колдонуу керек.
- **Тамак алдын Аллахты эскерүү.** *“Бисми-Ллях”* - деп айтуу.
- **Тамактанып бүткөн соң Аллахка шүгүр келтирүү.** Сүннөттө келген кабарга ылайык: *“Аль-Хамду ли-Лляхи ал-лязи атамани хаза уа разакани мин гойри хаулин минни уа ля кува”* - деп айтуу.
- Алдындагы тамакты жеш керек жана тамакты сындабаш керек.

- **Чүчкүргөн адамдын Аллахка мактоо айтуусу.**

“*АльхамдулиЛлях*” – деп айтуусу.

- Анын Аллахка мактоо айтканын уккан адамга “**Ярхамукя-Ллах**” деп жооп кайтаруу. Ага кайра чүчкүргөн адам “**Яхдикуму-Ллаху уа юслиху балякум**” деп жооп берет.

- **Ооруган адамга зыярат кылуу.** Ыңгайлуу убакыт тандап туруп, узак убакытка жанына отуруп албастан, бир нече жолу зыярат кылган жакшы. Ошондой эле ооруган адамды капаландырбай, тескерисинче Аллахтын мээримине үмүттөндүрүш керек.

- **Сөөктү мүрзөгө чейин көтөрүшүү** – эркектерге гана тиешелүү.

- **Үйгө же мечитке кирип-чыгууда шарият эрежесин кармануу** –

мечитке оң бут менен кириш керек. Ошол учурда: “*Бисми-Ллях. Уас-саляту уас-саляму аля расули-Ллах. Аллахумма-фтах ли абваба рахматикя*”-деп айтуу керек. Кайра чыгаарда болсо сол бут менен аттанып: “*Бисми-Ллях. Уас-саляту уас-саляму аля расули-Ллах. Аллахумма инни ас-алюка мин фадликя*”-деп айтуу керек. Ал эми үйгө кирип-чыгууда, босогону оң бут менен гана аттаса боло берет.

Башкысы чыгаарда: “*Бисми-Лляхи уа таваккальту аля-Ллах. Уа ля хауля уа ля куwwата илля би-Ллях. Аллахумма инни аузу бикя ан адылля ау удалля, ау азилля ау узалля, ау азлима ау узляма, ау аджхаля ау юджхаля алейя*” – деп айтылат. Ал эми кирээрде: “*Аллахумма инни ас-саялюка хайраль-маулижжи уа хайраль-махражжи. Бисми-Лляхи уаляжна, уа бисми-Лляхи харажна, уа аля-Ллахи Раббина таваккальна*” – деп айтып, кирген соң үйдөгүлөр менен учурашуу керек.

- **Үйлөнгөндөрдү куттуктоо.** Баш кошкондорго: “**Баарокя-Ллаху лякума уа баарокя-Ллаху алейкума, уа жама’а байнакума фи хойрин**” – деп айбылат.

- **Көңүл айтуу.** Кимдир бирөө каза болгондо, анын жакындарына үч күн ичинде көңүл айтылат. Жана ал мөөнөттөн ашпайт.

ОН ЖЕТИНЧИ САБАК

Ширктен жана башка күнөөлөрдөн кайтаруу

Бул сабакта ширк жана ар кандай күнөөлөрдөн алыс жүрүү, жана башкаларга да ушундай насаат кылуу жөнүндө айтылмачы. Өзгөчө кооптуу жети күнөөдөн кайтарып кетсек: Аллахка шерик кошуу (ширк), сыйкырчылык, уруксаты жок адам өлтүрүү, сүткорлук, жетимдердин акысына кол салуу, согуш майдандан качып кетүү, күнөө тууралуу ойлоп да койбогон бейкүнөө абийирдүү аялды, зынаакорлукта айыптап жалаа жабуу.

Ошондой эле чоң күнөөлөрдүн катарына кирет: ата-эненин сөзүн укпагандык, туугандык мамилени үзүү, жалган күбөлүк берүү, калп эле касам ичүү, кошуналарга ыңгайсыздык жаратуу, адамдарды куугунтуктап, өмүрүнө же мүлкүнө кол салуу, жана аброюуна шек келтирүү. Жана да баш айлантап мас кыла турган нерселерди колдонуу, кумар оюндары, ушак жана гыйбат айтуу, жана Аллах жана Аллахтын элчиси арам кылган иш-аракеттер.

Пайдалуу маалымат:

"Аллахка шерик кошуу" – бул ширк, жана анын эки түрү бар: чоң ширк жана кичине ширк.

"Сыйкырчылык" – бул баш айлантуу, кара дуба окутуп коюу. Ким сыйкырчылык менен алектенсе, же сыйкырга ыраазы болсо, андай адам каапыр болот. Көзү ачыктарга барып, алардын сайттарына кирип, телеберүүлөрүнө көз салып, гезиттерден гороскопторду окуганга катуу тыюу салынат. Сыйкыр башка сыйкыр менен жоюлбайт, бирок шарияттык дем салуу (рукуя), дуа жана башка мыйзамдалган аракеттер менен жоюлат. Мисалы: хижам кылуу.

"Коопсуздугуна кепилдик берилген адамды өлтүрүү" – бул жерде айырмасы жок, мусулманбы же мусулмандардын жергесинде жашаган каапырбы, же мейли мусулмандардын жергесинде бейпилдик убадаланган, келишими бар адамбы.

{ “Он жетинчи сабактын” түшүндүрмөсү }

"**Уруксаты жок**" – дегени, кээ бир учурда мыйзамдуу түрдө жазага тартылган адамды өлтүрүүгө уруксат берилет. Мисалы кээ бир өлкөлөрдө: үй-бүлөлүү зынаакор, же динден кайткан адам ушундай жазаланат.

"**Жетим**" бул – балакатка жете элек кезинде атасынан ажырап калган бала.

"**Согуш майдандан качып кетүү**" – Аллахтын жолунда согушкан аскерлерге.

"**Абийирдүү аялга жалаа-жабуу**" – күң эмес, азаттыктагы аялдар.

"**Калп касам ичүү**" – ошондой эле Аллахтан башка нерсе менен ант ичүү. Мисалы: пайгамбардын ﷺ аты менен же бирөөнүн өмүрү менен. *(чачымды ак басып калсын, баланчанын арбагы урсун, нан урсун, энем өлсүн ж.б.у.с.)*

"**Кумар оюндары**" бул – байге утуу же тескерисинен бир мүлктү уттуруп жиберүү менен коштолгон иштер.

"**Гыйбат**" – деген сөзгө пайгамбарыбыз ﷺ мындай аныктама берген: **“Качан сен өз жакының жөнүндө, ага жакпагыдай сүйлөгөнүң”.**

"**Ушак**" – деген болсо, адамдардын арасында сөздөрдү жана имиштерди жайылтканың.

Ислам дини мелдеш жөнүндө:

Катышуучулар ортого байге коюп алса дагы, уруксат берилген мелдештер: Төө чабыш, ат чабыш жана жаа атуу боюнча	Ар учурда тыюу салынган мелдештер: Нарда, шахмат жана ушу сыяктуулар	Катышуучулар ортого байге койбогон учурда, уруксат берилген мелдештер: Аталбаган мелдештердин баардыгы
---	---	---

ОН СЕГИЗИНЧИ САБАК

Маркумду көмүүгө даярдоо, жаназа намазын окуу жана көмүү.

Биринчи: Пайгамбардын ﷺ: “Өлүм алдында жаткандарыңарга, “Лаа иляха илля-Ллах” деп айтууну эскерткиле” - деген сөздөрүнө ылайык, көз жумайын деп калган адамга “Лаа иляха илля-Ллах” – деп айтууну эскертиш керек.

Экинчи: Эгер бирөө каза болсо, жана анын өлгөндүгүнөн шек жок болсо, Сүннөткө ылайык көздөрүн жаап, ээгин таңып коюш керек.

Үчүнчү: Мусулмандын денеси сөзсүз түрдө жуулушу керек. Бир гана согуш талаасында шейит болуп өлгөндөр жуулбай, жаназа окулбай эле, ошол кийими менен жерге берилет. Анткени пайгамбарыбыз ﷺ Ухуд согушунда өлгөндөрдү жуубай эле, жаназа окубай эле, ошол боюнча көмгөн.

Төртүнчү: Маркумдуу жуу тартиби:

Анын ауратын жабыш керек. Андай кийин өйдөлөнтүп туруп, ич жагын акырын басыш керек (ашказандагысын сыртка чыгарыш үчүн). Анан жууй турган адам колуна кездемеден ороп алып, маркумдун заң чыкчу жерлерин жууп тазалайт. Анан намазга чейин алынчу даарат сымал, маркумду кичи даараттын тартибинде жууш керек. *Ююб (сидр, лотос)* дарагынын жалбырактарын, же ошол сымал жалбырактарды сууга кайнатып, үстүнө суу кошуп туруп, ошол суу менен башын жана сакалын жууш керек. Андан соң денесинин оң жарымы жуулат, андан кийин сол жарымы жуулат.

Бул аракеттерди эки-үч жолу кайталаган жакшы. Кайра-кайра курсак жагын кол менен басып туруп ылдый сыдыруу керек. Эгер нажасаттар чыгуусун токтотпосо, жууп туруп арт жагын бир кездеме менен тосуп коюш керек. Эгер анда да болбосо, баткак же заманбап медициналык аспаптарды колдонууга уруксат. Мисалы: лейкопластырь. Андан кийин кичи дааратты кайталоо керек. Үч жолу жуулгандан кийин дене тазарбаса, анда беш же жети сыйра жууп, анан денени кургатыш керек. Колтук, сандардын ички бети сыяктуу, катылган жерлерге, атыр сүйкөп коюш керек. Ошондой эле, сажда кылууда жерге тийген дене мүчөлөрүнө сүйкөгөн жакшы. Негизинен, бүт денесине сүйкөп койгон - эң сонун. Кепинди дагы арчалап, же бахур менен түтөтүп койгон жакшы. Эгер тырмактары же муруттары өсүп кеткен болсо, кыскартып койсо болот. Кыскартылбай калса, эч нерсе болбойт. Ал эми табарсыктагы түктү кырып, же чачтарын тарап, же Сүннөткө отургузуп коюу сымал иштерди жасабаш керек. Шариятта андай кылууга көрсөтмө келген эмес. Аялдардын чачтарын үчкө бөлүп өрүп туруп, аркасына таштап коюш керек.

Бешинчи: Сөөктү кепинге ороо. Эркек кишини үч бөлүк кездемеге орогон жакшы. Бирок пайгамбарды ﷺ орогондой: көйнөгү, чалмасы болбош керек. Ал эми, баары бир көйнөк кийгизилип, белден ылдыйкы оромолу таңылып, сыртынан жабуусу жабылып калса, анда эч нерсе болбойт.

Аял кишиге болсо беш кийим кийилет: кенен көйнөк, химар (жоолук же денесинен ылдый түшүүчү баш кийим), белден ылдыйкы оромол жана эки жабуу.

Кичинекей баланы болсо бир кездемеге эле ороп койсо болот. Эки же үчтү колдонсо деле боло берет. Кичинекей кызга болсо узун көйнөк кийгизилет дагы, сыртынан эки жабуу жабылат.

Баардык адамдарга милдеттүү түрдө жок дегенде бир жабуу жабылышы керек. Жана ошол жабуу дененин баардык жерин жапкыдай болушу керек.

Эгерде эркек киши ихрам абалында өлсө, анда анын денесин Ююба кайнатмасы менен жууш керек. Жана ошол учурда кийип жүргөн эки оромолуна ороп туруп, башын жана бетин жаппай эле коюш керек. Жана ага атыр сүйкөбөй эле койгон оң, анткени пайгамбарыбыздан ﷺ келген сахих хадиске ылайык, ал Кыямат күнү тальбия сөздөрүн айтып тирилет.

Эгерде ихрам абалында аял киши өлсө, аны башка аялдарды орогондой эле орош керек. Бир гана атыр сүйкөлбөйт жана никаб же кол каптарды кийгизгенге болбойт. Бети менен колдору, жогорудагы аялдарды кепиндөө жөнүндө айтылгандай эле, дал ошондой жабуулар менен жабылат.

Алтынчы: Эркек кишини жууп, жаназасын окуп, көмгөнгө анын жакындарынан эң биринчи болуп, ал өзү табыштап кеткен кишинин акысы чоң. Андан кийин гана атасы, анан чоң атасы, анан жакындыгына жараша башка туугандары.

Аял кишиге деле, ал өзү табыштап кеткен аялдын акысы чоң. Андан кийин анын апасы, анан чоң апасы, анан жакындыгына жараша башка аял туугандары.

Жубайлар болсо бири-биринин денелерин жууганга укуктуу. Абу Бакрдын денесин аялы жууган. Ал эми Али болсо, аялы Фатиманын денесин жууган. Алардын баардыгы менен Аллах ыраазы болсун!

Жетинчи: Жаназа намазын окуу тартиби. Жаназа намазы төрт такбирден турат (“Аллаху Акбар” деген сөздөр). Биринчи такбирден кийин Аль-Фатиха сүрөөсү окулат. Андан кийин Ибн Аббастан келген хадиске ылайык, бир кыска сүрөө же бир нече аят окуп койгон жакшы. Андан кийин экинчи такбирди айтып туруп, ташаххудтагыдай пайгамбарга ﷺ дуа кылынат (салават). Анан үчүнчү такбирден кийин маркумга дуа кылынат:

— {“Он сегизинчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَبِيبِنَا وَمَيِّبِنَا، وَشَاهِدِنَا وَغَائِبِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرْنَا وَأَنْتَانَا. اللَّهُمَّ مَنْ أَحَبَّيْتَهُ مِنَّا فَأَحْبِبْهُ عَلَيَّ الْإِسْلَامَ، وَمَنْ تَوَقَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَقَّهُ عَلَيَّ الْإِيمَانَ، اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ

“Оо, Аллах! Биздин арабыздагы тируүүлөрдү жана өлгөндөрдү, арабызда жүргөндөрдү жана өтүп кеткендерди, кары-жаш, аял-эркектерди кечире көр! Оо, Аллах! Сен өмүр бергендерди, Исламга ылайык жашагандай кыл. Ал эми арабыздан көз жума тургандарды, ыйманында көз жумдур! Оо, Аллах! Ал үчүн берилчү сыйлыктардан кур калтырба, жана андан кийин бизди туура жолдон адаштырба!”

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَعَافِهِ، وَاعْفُ عَنْهُ، وَأَكْرِمْ نُزُلَهُ، وَوَسِّعْ مُدْخَلَهُ، وَاعْسِلْهُ بِالْمَاءِ وَالتَّلَجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّهِ مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَأَبْدِلْهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، وَزَوْجاً خَيْراً مِنْ زَوْجِهِ، وَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ، وَأَعِذْهُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ النَّارِ

“Оо, Аллах! Аны кечир жана ага ырайым кыл. Аны (жамандыктан) кутултуп жакшы тосуп ал, жана анын кирээр жерин кең кылып, аны суу, кар жана мөндүр менен жуу, жана ак кийимди кирден тазалаганыңдай аны күнөөлөрүнөн тазала. Жана өз үйүнөн да жакшы үй бер, өз үй-бүлөсүнөн да жакшы үй-бүлө бер, өз аялынан да жакшы аял бер. Кабыр жана Тозок азаптарынан сактап, аны Бейишке киргиз!”

Андан соң төртүнчү такбир айтылып, оң жака бир салам берилет.
(АсСаяму аляйкум уа рохмату-Ллах) Ар бир такбирде кол көтөрүү - мустахаб.

Эгерде аял кишиге жаназа окулуп жатса, анда: **“Оо, Аллах, аны кечир”**- деген жерде, аялдарга: **“Аллахумма-гфир ляха”**-деп айтылат.

Эгер маркумдардан экөө болсо, анда: **“Оо, Аллах! Ал экөөнү кечир...”** (Аллахумма-гфир ляхума) - деп, ал эми үч же андан көп болсо: **“Оо, Аллах! Аларды кечир...”** (Аллахумма-гфир ляхум) - деп айтылат.

Эгерде наристе өлгөн болсо, анда кечирим сурап кайрылуунун ордуна, кийинкидей дуа кылынат:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ فَرَطاً وَذُخْراً لَوَالِدَيْهِ، وَشَفِيعاً مُجَاباً، اللَّهُمَّ تَقَلَّ بِهِ مَوَازِينُهُمَا، وَأَعْظِمْ بِهِ أَجُورَهُمَا، وَأَلْجِفْهُ بِصَالِحِ الْمُؤْمِنِينَ، وَاجْعَلْهُ فِي كِفَالَةِ إِبْرَاهِيمَ، وَقِهِ بِرَحْمَتِكَ عَذَابَ الْجَحِيمِ، وَأَبْدِلْهُ دَاراً خَيْراً مِنْ دَارِهِ، وَأَهْلاً خَيْراً مِنْ أَهْلِهِ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَأَسْلَافِنَا، وَأَفْرَاطِنَا، وَمَنْ سَبَقَنَا بِالْإِيمَانِ

“Оо, Аллах! Аны өз ата-энесинен биринчи Бейиште болуп, алар үчүн алдын ала даярдалган сыйлык кыл, шапааты кабыл болчу шапаатчы кыл. Оо, Аллах! Алардын таразаларын оорлоштуруп, соопторунун көбөйүшүнө муну себепкер кыл. Жана аны солих момундарга кошуп, Ибрахимдин, ага Аллахтын салам-салаваттары болсун, кол астында өстүр. Жана Өз ырайымың менен аны Тозок Отунан сакта!”

Сүннөткө ылайык, эгер маркум эркек болсо, анда имам анын башынын маңдайына турат. Эгер аял болсо, денесинин орто жагына бет маңдай турат. Эгерде көп адам өлгөн болсо, эркектердин денелери алдыраак имамга жакын коюлуп, аялдардыкы Кыбылага жакын коюлат. Арасында жаш балдар дагы болсо, эркек балдар аялдарга чейин жаткырылат, кыздар болсо аялдардан кийин жаткырылат. Эркектердики улуу-кичүүсүнө карабай, баштары бир деңгээлде болуш керек. Аялдардын жана жаш кыздардын денелерин, курсак жагын эркектердин баштарына туштап, ортолотуп жаткызуу керек. Жаназага келгендердин баардыгы имамдын аркасына турат. Бир гана орун таппай калган учурда имамдын оң жагына турууга уруксат.

Сегизинчи: Сөөктү жайга салуу тартиби. Тереңдиги эркектин жарым боюна тең көр касылат. Кыбыла тарабына текче сымал ойдук жасап туруп (ляхд), ошол жерге маркумдун денесин оң капталы менен жаткызыш керек. Анан кепинди байлаган жиптин түйүндөрүн бошотуп, чечип туруп, ошол жерге эле таштап коюш керек. Ошондой эле, аял-эркегине карабастан, маркумдун бетин ачып коюуга болбойт. Анан үстүнөн кирпич, плита сыяктуу нерселер менен жаап туруп, топуракты көтөрө алгыдай кылып, баткак менен шыбап, бекемдеш керек. Эгерде плита жок болсо, топурактан тосо алгыдай жыгач тактайлар менен, же таштар менен жапса деле болот. Андан кийин кабыр топурак менен көмүлөт. Ушул учурда мындай деп айтуу керек:

بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى سُنَّةِ رَسُولِ اللَّهِ

**“Аллахтын ысымы менен жана Аллахтын элчисинин динине ылайык”
(Бисми-Ляхи уа аля миллиати расули-Лях)**

Кабыр үстүн бир чыканак бийиктикте дөңчө кылып көмсө болот. Мүмкүнчүлүк болсо, үстүнө майда шагыл жайып туруп, суу чачып койгон жакшы.

Келген адамдар мүрзөнүн жанында бир аз туруп, өлгөн адам үчүн дуа кылып, Аллахтан суранышса болот. Анткени, Аллахтын элчиси ﷺ, сөөк жайга берилген соң мүрзөнүн жанында туруп мындай дечү:

“Бир тууганыңар үчүн кечирим сурагыла, жана Аллахтан анын туруктуу болушун тилегиле, анткени азыр андан сурап жатышат”.

Тогузунчу: Эгерде маркумга жаназа окулбай калса, пайгамбарыбыздын ﷺ кылганына ылайык, көмүлгөндөн кийин окуп койсо болот. Бирок бир айдын ичинде окулушу керек. Ал эми бир айдан ашып кеткен учурда, кабыр үстүндө жаназа окууга болбойт, анткени көмүлгөндөн кийин, бир айдан ашык убакыт өткөн соң, пайгамбар ﷺ көр үстүнө жаназа окугандыгы тууралуу эч кандай кабар келбейт.

Онунчу: Маркумдун бир туугандары сөөк чыккан үйдөн, элдерди тойгузууга тамак жасабашы керек. Кадырлуу сахабалардын бири – Жарир ибн АбдуЛлах аль-Бажали (*Аллах андан ыраазы болсун*) айтат:

“Маркумдун үйүнөн тамак жасап, чогулуш кылганды – тыюу салынган иш деп билчүбүз”. Бирок маркумдун бир туугандарына же конокторуна башка бирөө тамак жасап келсе, анда маселе жок. Туугандары же кошуналары, маркумдун үй-бүлөсүнө тамак жасап келүүсү жакшы иштерден. Анткени, пайгамбарыбызга ﷺ Жафар ибн Аби Талибтин өлгөндүгү тууралуу кабар келгенде, ал ﷺ өз үйдөгүлөрүнө Жафардын үй-бүлөсү үчүн тамак жасагыла деп, мындай деген: “Алардын башына алакты кылчу иш түштү”. Аларга алып келинген тамактан ооз тийүүгө, башка кошуналарын чакырууга уруксат. Жана бул ишке шарият, убакыт жагынан бир мөөнөт берип же бир маал менен чектебейт.

Он биринчи: Аял кишиге үч күндөн ашык аза күтүүгө тыюу салынат. Бир гана маркум анын күйөөсү болгон учурда - төрт ай жана он күн аза күтөт. Эгер кош бойлуу аял болсо, анын аза күтүү мөөнөтү төрөгөндө аяктайт. Пайгамбардын ﷺ тастыкталган сүннөтү ушундай. Эркектерге болсо, жакындарынын бирөөсүнүн каза болушуна байланыштуу аза күтүүгө тыюу салынат.

— {“Он сегизинчи сабактын” түшүндүрмөсү} —

Он экинчи: Эркектерге кээде мүрзөгө баруу уруксат. Кабырларды зыярат кылуунун эки эле максаты бар: ошол жерде коюлган адамдарга дуа кылып, Аллахка кайрылыш үчүн. Жана адам өзүнө өлүм тууралуу, жана өлгөндөн кийин боло турчу нерселер жөнүндө эскертме алышы үчүн. Пайгамбарыбыз ﷺ айтат: “Кабырларды зыярат кылып тургула, анткени алар силерге Акырет тууралуу эскертип турат”. Пайгамбарыбыз ﷺ өзүнүн сахабаларына, кабырга келгенде эмне деп айтыш керек экенин үйрөтүп кеткен:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ أَهْلَ الدِّيَارِ، مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ، وَإِنَّا إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاجِفُونَ، [وَيَرْحَمُ اللَّهُ الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنَّا
وَالْمُسْتَأْخِرِينَ] أَسْأَلُ اللَّهَ لَنَا وَلَكُمْ الْعَافِيَةَ

*“Бул жайлардын момун-мусулман тургундары, силерге тынчтык болсун!
Чындыгында, биз дагы Аллахтын каалоосу менен силерге кошулабыз.
Арабыздагы эрте кеткендер менен кармалып калгандарды Аллах
ырайымына алсын. Жана мен Аллахтан, биз үчүн жана силер үчүн
кутулууну тилейм”.*

Ал эми аялдардын мүрзөгө келүүсү - арам. Анткени, пайгамбарыбыз ﷺ мүрзөгө келген аялдарга наалат айткан. Ошондой эле пайгамбарыбыз ﷺ тыюу салгандыктан, аялдарга сөөктү мүрзөгө чейин коштоп барганга болбойт. Жаназа намазы болсо, мейли мечитте, же башка бир атайын белгиленген жерде аткарылсын, аял-эркегине карабай, баардыгына уруксат.

Мен чогулта алган маалымат ушуну менен аягына жетти. Биздин пайгамбарыбыз – Мухаммадка, анын үй-бүлөсүнө жана сахабаларына Аллахтын салам-салаваты болсун!

Мүрзөгө зыяраттын түрлөрү

Шариятта мыйзамдалган- Сүннөт.

Сүннөттө көрсөтүлгөн ыкмада, өлүмдү эскерип, өткөндөргө дуа кылуу максатында, кабырга келген болсо. Мындан тышкары, шариятка каршы келген иштерди кылбашы керек.

Кийин пайда болгон-Бидaat.

Эгерде адам кабырдын тушуна туруп алып Аллахка кайрылганы келсе

Өтө чоң адашуулардан-Ширк.

Эгерде адам, кабырда жаткан кишинин арбагынан суранып, же аны ортомчу кылып дуа кылганы келсе

Суроо-жооп

1. Мусулман адам орнотулган тартипке жана Ислам этикасына бекем болушу керек.
- туура - туура эмес
2. Менин диним начар адамдар менен мамиле түзүүгө жана жакшы адамдардан алыс болууга буюрат.
- туура - туура эмес
3. Ислам дини бизди кызматчыларга, жумушчуларга жана башкаларга жакшы мамиле кылууга үйрөтөт.
- туура - туура эмес
4. Тили же колу менен башкаларга зыян келтирген адам менен достук мамиледе болсом, туура эле кылып жаткандыгым.
- туура - туура эмес
5. Эгер кимдир бирөө мени сөксө же кемсинтсе, мен ага жооп кайтарам, жана ошондо ырахаттанам.
- туура - туура эмес
6. Ислам дини мени алсыздарга жана муктаждарга жардам бергенди үйрөттү .
- туура - туура эмес
7. Мусулман башка мусулманды ооруган кезинде зыярат кылып, сакайып кетишине дуа кылышы керек.
- туура - туура эмес
8. Кошуна-колондун кемчиликтерин издөө – момундун жакшы сыпаттарынан.
- туура - туура эмес
9. Аллахка эң сүйүктүүлөр, бул башкаларга көбүрөөк пайдасын тийгизгендер.
- туура - туура эмес

{“Он сегизинчи сабактын” түшүндүрмөсү}

10. Үйдөн чыгаарда айтылчу дуа кийинкидей: “Бисми-Ляхи уаляжна, уа бисми-Ляхи харажна, уа аля-Ллахи Раббина таваккальна”.

- туура - туура эмес

11. Мен чүчкүргөндөн кийин, мен үчүн дуа кылган адамга: “Яхдикуму-Ллах уа юслиху баякум” – деп жооп кайтарам.

- туура - туура эмес

12. Аллахты эскерип, зикир кылуу мусулманды коргоп, Аллахка жакындатат.

- туура - туура эмес

13. Мусулмандын бир тууганына болгон сүйүүсүнүн белгилери кандай?

.....
.....

14. Ыймандын төмөндөп кетишине себептердин бири – көрө албастык.

- туура - туура эмес

15. Сүйүүнүн пайда болушуна эмнелер себеп болот?

.....
.....

16. Алкогол ичимдиктеринен бир гана вино ичкенге болбойт.

- туура - туура эмес

17. Тамакты же суусундукту үйлөгөн болбойт.

- туура - туура эмес

18. Тамактанып бүткөн соң, колду жууй электе жалоо - ыктыярлуу амалдарга киреби?

- ооба - жок

19. Тамак, кийим жана жасалга маселесинде ортолукту кармануу керек.

- туура - туура эмес

{“Он сегизинчи сабактын” түшүндүрмөсү}

20. Каза болгон эркек кишини жууп, жаназа намазын окуп, көмүүгө жакындарынын арасынан - _____ акысы көп. Андан кийин _____, андан кийин _____ акысы көп.
21. Маркумдун ордуна карызын төлөп коюу:
☐ Милдет ☐ Ыктыярлуу иш ☐ Уруксат
22. Маркумду жерге берүү:
☐ Ыктыярлуу иш ☐ Көпчүлүктүн милдети
23. Өлүм алдында жаткан адамга “Лаа илааха илла Аллах” деп айтууну эскертүү:
☐ Милдет ☐ Ыктыярлуу иш ☐ Тыюу салынган
24. Жууп жатканда жардам бербей эле жөн гана карап турууга:
☐ тыюу салынган ☐ терс көрүнүш ☐ уруксат
25. Сөөктү кабырга салгандан кийин, кепиндеги байлаган жипти чечиш керек.
- туура - туура эмес
26. Күйөөсү аялынын денесин (же тескерисинен) жууй албайт, анткени экөөнүн бирөө өлгөндө, ортодогу никеси үзүлөт.
- туура - туура эмес
27. Жаназа намазга тура албай калган адам, _____ кийин, _____ чейин окуп койсо болот.
28. Маркумга аза күтүп ыйлаганга чектөө жок.
- туура - туура эмес
29. Маркумдун денесин кабырга түшүргөн учурда, бети Кыбыла тарапты (Каабаны) карагыдай кылып жаткызыш керек.
- туура - туура эмес

Мазмуну

Кириш сөзгө түшүндүрмө	2
Биринчи сабак: <i>Аль-Фатиха</i> сүрөөсү жана кээ-бир кыска сүрөөлөр.....	4
Аль-Фатиха, аят ал-Курсий жана аз-Залзала сүрөөсүнөн ан-Нас сүрөөсүнө чейин <i>АбдурРахман ас-Саадинин</i> түшүндүрмөсү.....	6
Кириш сөз жана сүрөөлөрдүн тафсири боюнча суроо-жооп	29
Экинчи сабак: Ислам дининин түркүктөрү.....	43
«Ла иляха илля-Ллах” келмесинин түркүктөрү жана шарттары.	45
Мухаммад – Аллахтын кулу жана элчиси.....	48
Пайгамбардын ﷺ өмүр баянынан үзүндүлөр.....	43
Үчүнчү сабак: Ыймандын түркүктөрү.....	53
Төртүнчү сабак: Таухидтин жана Ширктин түрлөрү.....	59
Бешинчи сабак: <i>Ихсан</i>	64
Таухид тууралуу суроо-жооп.....	65
Алтынчы сабак: Намаздын шарттары.....	71
Жетинчи сабак: Намаздын түркүктөрү.....	75
Сегизинчи сабак: Намаздагы милдеттер.....	77
Тогузунчу сабак: Ташаххудтун түшүндүрмөсү.....	78
Онунчу сабак: Намаз учурундагы ыктыярлуу иштер.....	79
Он биринчи сабак: Намазды бузуучу амалдар.....	81
<i>Ас-Сахв (жаңылыш кетирүү)</i> саядасы.....	83

Намаздын кыскача баяндамасы.....	84
Намаз тууралуу кыскача.....	94
Намаз жөнүндө суроо-жооп.....	97
Он экинчи сабак: Кичи даараттын шарттары.....	102
Он үчүнчү сабак: Кичи даараттын милдеттери.....	104
Он төртүнчү сабак: Кичи дааратты бузуучу амалдар.....	105
Даараттын кыскача баяндамасы.....	107
Тазалануу.....	110
Тазалануу маселеси жөнүндө суроо-жооп.....	114
Зекет.....	116
Зекет тууралуу суроо-жооп.....	121
Орозо.....	124
Орозо жөнүндө суроо-жооп.....	131
Ажылык.....	132
Ажылык тууралуу суроо-жооп.....	141
Он бешинчи сабак: Мусулманга тиешелүү адеп-ахлак.....	144
Он алтынчы сабак: Ислам дининин этикасы.....	145
Он жетинчи сабак: Ширктен жана башка күнөөлөрдөн кайтаруу.....	147
Он сегизинчи сабак: Маркумду көмүүгө даярдоо, жаназа намазынын окулушу жана сөөктүн жайга салынышы.....	149
Суроо-жооп.....	156

Колдонулган
адабияттар

[1]. *Кереметтүү Куран*

[2] *“Сахих”* Имам Мухаммад ибн Исмаил аль-Бухари. Аллах андан ыраазы болсун.

[3]. *“Сахих”* Имам Муслим ибн Хажжаж. Аллах андан ыраазы болсун.

[4]. *“Аш-шарх аль мумти аля задиль-мустакни”* Шейх Мухаммад ибн Солих Аль-Усеймин. Аллах андан ыраазы болсун.

[5] *“Аль-Кауль аль-муфид аля Китаб ат-Таухид”* Шейх Мухаммад ибн Солих Аль-Усеймин. Аллах андан ыраазы болсун.

[6]. *“Ыйык Курандын Чечмелениши”* Шейх Абдур Рахман ибн Насыр Ас-Саади. Аллах андан ыраазы болсун.